

ÜNİVERSİTE BÜTÇELERİNİN ANALİZİ

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Maliye Anabilim Dalı
Maliye Bilim Dalı**

Mustafa Kemal ALAŞAHİN

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ersan ÖZ

**Eylül 2007
DENİZLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Maliye Anabilim Dalı, Maliye Bilim Dalı öğrencisi Mustafa Kemal ALAŞAHİN tarafından Yrd. Doç. Dr. Ersan ÖZ yönetiminde hazırlanan “**Üniversite Bütçelerinin Analizi**” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 25.09.2007 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

.....
Jüri Başkanı

Doç. Dr. Abdikadir İSİK

.....
Jüri Üyesi (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Ersan ÖZ

.....
Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Oguz KARADENİZ

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 26.10.2007 tarih ve ..21/01... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Mehmet MEDER
Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

İmza

:

Öğrenci Adı Soyadı :

Mustafa Kemal ALAŞAHİN

TEŐEKKÜR

Çalışma konusunun seçilmesi sırasında ve çalışma sırasında bana yol gösteren değerli hocam Sayın Doç.Dr. Selami SEZGİN'e, çalışma konunun biçimlendirilmesinde büyük rol oynayan ve desteğini esirgemeyen değerli hocam ve yüksek lisans tez danışmanım Sayın Yrd. Doç.Dr. Ersan ÖZ'e, tüm Pamukkale Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü çalışanlarına ve Pamukkale Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü Çalışanlarına, tablo ve grafiklerin hazırlanmasında bana yardımcı olan kuzenim Önder KAYIKÇI'ya, desteklerinden dolayı sevgili dostlarıma ve de çalıőmam boyunca sabır, anlayış ve desteklerini benden hiç esirgemeyen annem Sevgi ALAŞAHİN'e sonsuz teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

ÖZET

ÜNİVERSİTE BÜTÇELERİNİN ANALİZİ

ALAŞAHİN, Mustafa Kemal
Yüksek Lisans Tezi, Maliye ABD
Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr. Ersan Öz

Eylül 2007, 85 sayfa

Bu çalışmanın amacı; bir ülkenin kalkınmasında ve ekonomisinin büyümesinde en önemli rolü oynayan yüksek öğretim kurumlarının en büyük finansman kaynağı olan bütçe ödeneklerinin incelenmesidir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde konu teorik bir çerçevede ele alınırken ikinci bölümde analize başlangıç safhası, üçüncü bölümde ise analiz kısmına değinilecektir.

Yüksek öğretim hizmetlerinin teorik düzeyde incelendiği birinci bölümde, yüksek öğretim kavramının tanımlanması, maliye bilimi içerisindeki yeri, dışsallıkları ve devletin müdahale sebepleri incelenecektir. İkinci bölümde, yüksek öğretimin finansmanı incelenecek ve Türk Yüksek Öğretim sistemi hakkında bilgiler verilecektir. Çalışmamızın son kısmı olan üçüncü bölümde ise, yüksek öğretim kurumlarına aktarılan bütçe ödeneklerinin ve yüksek öğretim kurumlarının harcamalarının gelişimleri ve bileşimleri incelenecektir.

Çalışmamızdaki sayısal verilerin birçoğu www.yok.gov.tr, www.tuik.gov.tr, www.muhasibat.gov.tr web adreslerinden sağlanmış olup, tarafımızca 1987 yılı temelli deflatör serileri kullanılarak veriler reel hale getirilmiştir.

Anahtar kelimeler: yüksek öğretim kurumları, bütçe ödenekleri, yüksek öğretim kurumları harcamaları

ABSTRACT

ANALYZING OF UNIVERSITIES BUDGETS

ALAŞAHİN, Mustafa Kemal
M. Sc. Thesis in Public Finance
Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Ersan Öz

September 2007, 85 Pages

The objective of this study is; analyzing budget appropriations that biggest financial source of higher education institutes having most important to development and economical improvement of a country.

The study is consisting of three sections. While in the first section to deal with the subject matter in the theoretical analyses, in the second section stage of begin analyze, in the third section stage of analyze is touch on.

At the first section which higher education services are theoretically analyzed, higher education concept was declared, at the place of public finance, that's externalities and reasons of influence to government is analyzed. In the second section, financing of higher education is examined and Turkish higher education system is introduced. In the last section, budget appropriations which transferred to higher education institutes and expenditures of higher education institutes, progresses and combinations are examined.

In the study's most of the statistically dates was supplied from www.yok.gov.tr, www.tuik.gov.tr, www.muhasabat.gov.tr web sites and this dates was transformed in to reel dates whereby 1987 based deflation series.

Key words: higher education institutes, budget appropriations, higher education institutes expenditures.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLolar DİZİNİ.....	v
GRAFİKLER DİZİNİ.....	vi
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	vii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM YÜKSEK ÖĞRENİM

1.1. YÜKSEK ÖĞRETİM MALİNİN İNCELENMESİ.....	4
1.1.1. Tam Kamusal Mallar.....	4
1.1.2. Kişisel Mallar.....	6
1.1.3. Yarı Kamusal Mallar.....	7
1.1.4. Yarı Kamusal Mal Olarak Yüksek Öğrenim.....	7
1.2. YÜKSEK ÖĞRENİMİN SAĞLADIĞI FAYDALAR VE MALİYETLERİ.....	8
1.2.1. Kişisel Faydalar.....	8
1.2.2. Sosyal Faydalar.....	9
1.2.3. Yüksek Öğrenimin Maliyetleri.....	12
1.2.3.1. Yüksek öğrenimin kişisel maliyeti.....	12
1.2.3.2. Yüksek öğrenimin sosyal maliyeti.....	13
1.2.4. Yüksek Öğrenimin Ekonomik ve Kültürel Kalkınma İle İlişkisi.....	14
1.2.5. Devletin Yüksek Öğrenime Müdahale Nedenleri.....	15

İKİNCİ BÖLÜM YÜKSEK ÖĞRENİMİN FİNANSMANI

2.1. TÜRK YÜKSEK ÖĞRETİM SİSTEMİ.....	17
2.2. YÜKSEK ÖĞRETİMİN TARİHİ GELİŞİMİ.....	18
2.3. YÜKSEK ÖĞRETİMİN FİNANSMAN KAYNAKLARI.....	24
2.3.1. Yüksek Öğretimde Finansman Seçenekleri.....	24
2.3.1.1. Doğrudan finansman.....	24
2.3.1.2. Kısmi finansman.....	24
2.3.1.3. Dolaylı finansman.....	24
2.3.2. Yüksek Öğretimin Kamu Kaynaklarıyla Finansmanı.....	26
2.3.2.1. Bütçe ödenekleri yoluyla finansman.....	28
2.3.3. Yüksek Öğretimin Özel Kaynaklarla Finansmanı.....	32
2.3.3.1. Harçlarla finansman.....	32
2.3.3.2. Üniversitelerin yarattığı fonlar.....	35
2.4. VAKIF ÜNİVERSİTELERİ.....	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÜKSEK ÖĞRETİM BÜTÇELERİNİN ANALİZİ

3.1. 1990-2004 DÖNEMLERİ ARASI YÜKSEK ÖĞRETİM BÜTÇE ÖDENEKLERİ.....	41
3.1.1. 1990-2004 Arası Toplam Bütçe Ödenekleri.....	42
3.1.2. Kuruluşlar İtibariyle Yüksek Öğretim Bütçe Ödenekleri.....	44
3.2. 1994-2003 DÖNEMİNDE KURULUŞLAR İTİBARIYLA BÜTÇE ÖDENEKLERİ VE HARCAMALARI	48
3.2.1. Bütçe Ödenekleri ve Harcama İlişkisi.....	48
3.2.2. Yüksek Öğretim Harcamaları ve GSMH İlişkisi.....	50
3.2.3. Yüksek Öğretim Harcamaları ve Öğrenci Sayıları Arasındaki İlişki.....	51
3.2.4. Kalemler Bazında Yüksek Öğretim Harcamaları.....	53
3.2.4.1. Personel harcamalarının gelişimi.....	55
3.2.4.2. Yatırım harcamalarının gelişimi.....	59
3.2.4.3. Diğer cari harcamaların gelişimi.....	60
3.2.4.4. Transfer harcamalarının gelişimi.....	61
SONUÇ.....	63
KAYNAKÇA.....	66
EKLER.....	68
ÖZGEÇMİŞ.....	85

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1:	Yüksek Öğretimin Toplumsal ve Kişisel Faydaları	12
Tablo 2.1:	Kuruluşlarından Bu Yana Üniversiteler	22
Tablo 2.2:	OECD Ülkelerinde 1993 Yılında Yüksek Öğretimin Finansman Modelleri	25
Tablo 2.3:	Bazı Ülkelerde Yüksek Öğretime Ayrılan Kamu Kaynaklarının Ülke GSMH'lerine Oranı	27
Tablo 2.4:	Yükseköğretime Ayrılan Bütçe Ödeneklerinin Yıllara Göre Değişimi	29
Tablo 2.5:	1990–2005 Yılları Arası Yüksek Öğretim Kurumları Gelir Kaynakları Payları	30
Tablo 2.6	OECD Ülkelerinde Yüksek Öğretim Gelir Kaynaklarının Dağılımı	36
Tablo 3.1:	Yıl Sonu Ödenekleri ve GSMH Karşılaştırması	42
Tablo 3.2:	YÖK Bütçe Ödeneklerinin Yüksek Öğretim Kurumlarına Aktarılan Toplam Yıl Sonu Ödenekleri İle karşılaştırılması	47
Tablo 3.3:	Ödenekler ve Harcamalar Arasındaki İlişki	49
Tablo 3.4:	Harcamaların GSMH ile karşılaştırılması	50
Tablo 3.5:	Öğrenci sayıları ve Harcamaların Karşılaştırılması	52
Tablo 3.6:	Personel Harcamaları	55
Tablo 3.7:	Öğretim Görevlisi Sayısındaki Değişimler	56
Tablo 3.8:	Yatırım Harcamaları	59
Tablo 3.9:	Diğer Cari Harcamaların Değişimi	61
Tablo 3.10:	Transfer Harcamalarının Değişimi	61

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 2.1:	Yüksek Öğretim Kurumlarının GSMH den aldıkları Paylar	28
Grafik 2.2:	Yüksek Öğrenim Bütçelerinin Toplam Bütçe, Toplam Eğitim Bütçesi ve GSMH İçindeki Payları	29
Grafik 2.3:	Yüksek Öğretim Kurumlarının Gelir Kalemlerinin Dağılımı	31
Grafik 3.1:	Yüksek Öğrenim Bütçeleri / GSMH (1987=100)	43
Grafik 3.2:	Yüksek Öğretim Bütçe Ödeneklerindeki Yıllık Değişim Miktarları Grafığı	44
Grafik 3.3:	Toplam Bütçe Ödeneklerinden En Fazla Pay Alan 6 Üniversite	45
Grafik 3.4:	YÖK Bütçe Ödeneklerinin Gelişimi	48
Grafik 3.5:	Harcamaların Gerçekleşme Oranı	49
Grafik 3.6:	Harcamaların Dağılımı	54
Grafik 3.7:	Personel Harcamalarının Değişim Oranları	56
Grafik 3.8:	Personel Harcamaları ve Personel Harcamalarının Yüzde Değişimleri	57
Grafik 3.9:	Personel Harcamaları 1994-2003 Arası En Az Artan Üniversiteler	58
Grafik 3.10:	Personel Harcaması 1994-2003 Yılları Arasında En Fazla Artan Üniversiteler	59

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e.	:	Adı Geçen Eser
a.g.m.	:	Adı Geçen Makale
Art.	:	Artış
DEÜ	:	Dokuz Eylül Üniversitesi
DİE	:	Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	:	Devlet Planlama Teşkilatı
GSMH	:	Gayri Safi Milli Hâsıla
Har.	:	Harcamalar
İTÜ	:	İstanbul Teknik Üniversitesi
KDV	:	Katma Değer Vergisi
KTÜ	:	Karadeniz Teknik Üniversitesi
ODTÜ	:	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
OECD	:	Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı
Or.	:	Oran
ÖSYM	:	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
PAÜ	:	Pamukkale Üniversitesi
s.	:	Sayfa
Say.	:	Sayısı
T.C	:	Türkiye Cumhuriyeti
TL.	:	Türk Lirası
TÜİK	:	Türkiye Ulusal İstatistik Kurumu
Üniv.	:	Üniversiteler
YÖK	:	Yüksek Öğretim Kurulu
YTL.	:	Yeni Türk lirası
\$:	Amerikan Doları

GİRİŞ

Bilim ve teknoloji, insanlığın bilgi toplumuna geçişi ile birlikte özellikle son otuz yılda büyük önem kazanmaya başlamıştır. Yirminci yüz yılın başlarında sanayi devriminin de getirdiği etki ile, fiziksel yatırımlar kalkınma için anahtar konumunda iken ikinci dünya savaşından itibaren bu düşünce yerini insana yapılan yatırımlara bırakmış ve beşeri sermaye giderek önem kazanmaya başlamıştır. Özellikle 1960'lı yıllardan itibaren yapılan çalışmalar eğitime yapılan harcamaları bir yatırım harcaması olarak kabul etmekte ve bu konuda yapılan analizler sonucunda eğitim harcamalarının kişisel ve toplumsal getirilerinin çok yüksek olduğu ispatlanmıştır.

Pek çok ekonomiste göre iktisadi kalkınmanın temel faktörü eğitimidir. Eğitim hizmetleri içinde yüksek öğretim hizmetlerinin yeri ise ekonomik büyüme ve kalkınma için gerekli temelleri sağlama açısından en önemli yere sahiptir.

Yüksek öğretim hizmetleri içerisinde en önemli konuma sahip olan üniversiteler, eğitim, araştırma ve bir çok sosyal ve toplumsal hizmetleri yerine getirerek, toplumların iktisadi, sosyal, kültürel, teknolojik ve bilimsel bakımdan gelişimi için bilgi üreten, bunları uygulayan ve topluma aktaran kurumlardır.

Yüksek öğretim hizmetleri bu hizmetten yararlanan bireye sunduğu faydaların yanında topluma da fayda sunar. Bu yüzden birçok ülkede yüksek öğretim giderlerinin büyük bir kısmı devlet tarafından karşılanmaktadır. Fakat, artan nüfus ve beklentilerin etkisiyle bununla birlikte yüksek öğrenim hizmetlerinin kişisel faydasının toplum bireyleri tarafından daha da iyi anlaşılması nedeniyle bu hizmete olan talep son yıllarda artmıştır. Bu talepleri karşılamak için yapılan yüksek öğretime yönelik yatırımların finansmanı da devlete büyük bir yük getirmiş, devletin yüksek öğretime olan katkısı düşme eğilimine girmiştir ve özel finansman yöntemleri aranmaya başlanmıştır.

Kaliteli bir yüksek öğrenim hizmetinin sunulması için yeterli oranda fiziki ve beşeri yatırımın ayarlanması zorunluluk haline gelmiştir. Yüksek öğretim kurumlarının kendilerinden beklenen özel ve toplumsal faydaları yerine getirebilmesi için nitelikli ve sürekli mali kaynakların bulunması şarttır.

Fakat gelişmiş olan ülkelerde yüksek öğretimin finansmanına çeşitli çözümler getirilmiş olmasına karşın ülkemizdeki gibi gelişmekte olan ülkelerde yüksek öğretim hizmetlerine acele gereksinim duyulması ve bu hizmetler için gerekli olan mali kaynakların kısıtlı olması, yüksek öğretim hizmetlerinin finansmanını önemli bir sorun olarak ortaya çıkarmaktadır.

Çalışmamızın amacı, ülkemizdeki yüksek öğretim hizmetlerinin finansmanında en önemli paya sahip olan devlet tarafından yüksek öğretim kurumlarına aktarılan bütçe ödeneklerinin irdelenmesidir.

Çalışmamız 3 bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın birinci bölümünde, yüksek öğretim kavramı üzerinde durulacak, tanımlaması kamu ekonomisi içerisindeki yeri, bu hizmetten yararlanan bireye ve topluma sunmuş olduğu faydaları ve getirdiği maliyetleri en son olarak da devletin yüksek öğretime olan müdahale sebepleri incelenecektir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, yüksek öğrenim hizmetlerinin finansmanı konusu incelenecektir. Bunun için öncelikle türk yüksek öğretim sisteminin tarihi gelişimi sunulacak, sonrada yüksek öğretimin finansman kaynakları incelenecektir. Ayrıca yer yer dünyadaki yüksek öğretim hizmetlerinin finansmanı ve niteliği ile ülkemizdeki yüksek öğretim hizmetlerinin finansmanı ve niteliği arasında istatistiki veriler ışığında karşılaştırmalar yapılacaktır.

Çalışmamızın son bölümü olan üçüncü bölümde ise, ülkemizdeki yüksek öğretim kurumlarının en önemli finansman kaynağı olan bütçe ödeneklerinin analizi yapılacak, bunun için bu ödeneklerin bileşimleri ve gelişimleri incelenecektir. Ayrıca bu ödeneklerin nasıl harcandığı konusuna değinilecek, kurumlar bazında yıllar itibariyle karşılaştırmalar yapılacak ve kalemler bazında harcamaların gelişimleri incelenecektir. Çalışmamızın bu kısmında veriler T.C. Maliye Bakanlığı Muhasebat genel Müdürlüğü'nün resmi internet sayfası olan www.muhasibat.gov.tr adresinden alınmış olup bu verilerin daha anlaşılır ve doğru değerleri vermesi için Türkiye İstatistik Kurumu'nun (eski adı devlet İstatistik Enstitüsü) resmi internet sayfası www.tuik.gov.tr adresinden alınan deflatör serileri kullanılarak, rakamlar 1987 fiyatlarına tarafımızca indirgenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

YÜKSEK ÖĞRENİM

Bir ülkenin gerek sosyal açıdan gerekse ekonomik açıdan gelişmesinde en önemli etken olan, anne kucağından başlayan ve insan yaşamının sona ermesine kadar olan süreçte devam eden eğitim kavramının ve özellikle eğitim sistemi içerisinde bir toplumun kalkınmasını sağlayacak alt yapıları oluşturan kadroları hazırlayan, iktisadi ve sosyal gelişmenin en önemli unsuru olarak kabul edilmiş yüksek öğrenim kavramının farklı tanımlamaları yapılmaktadır.

Eğitim, birçok kaynakta, bireyde kendi yaşantısı yoluyla davranış değiştirme süreci olarak tanımlanır. TDK sözlüğünde eğitim, “Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme, terbiye etme” ve “Belli bir bilim dalı veya sanat kolunda yetiştirme, geliştirme ve eğitme işi” olarak tanımlanır¹.

Yüksek öğrenim ise; “Orta öğretimin üstünde, üniversite, akademi ve yüksek okullar ile bu eğitim kurumlarını yönetmek görevini ve sorumluluğunu taşıyan birimlerden oluşan kuruluş” ve de “Orta öğretimden geçenlere, üniversite, akademi, teknik ve yüksek meslek okulları gibi türlü eğitim kurumlarınca planlanıp uygulanan öğretim”² olarak tanımlanmaktadır.

Eğitimin yüksek öğrenime göre daha da açıkçası öğrenime göre daha geniş kapsamlı olduğunu söyleyebiliriz. Yüksek öğrenim tanımında da belirtildiği gibi çağdaş eğitim sisteminde orta öğretimden sonra başlar. Bu yüzden iyi bir yüksek öğrenim kalitesi için bunun temelini oluşturacak olan ilk ve orta düzeydeki eğitim faaliyetlerinin nitelikli ve sağlıklı olması şarttır. Yüksek öğrenimin toplam eğitim payı içerisindeki yeri ülkelerin gelişmişlik seviyesine göre değişmektedir. Özellikle gelişmekte olan

¹ TDK çevirim içi sözlüğü <http://www.tdk.gov.tr>, (23 Kasım 2004)

² TDK çevirim içi sözlüğü <http://www.tdk.gov.tr>, (23 Kasım 2004)

ülkelerde toplam eğitim payı içerisinde en önemli yeri ilk ve orta düzeydeki eğitim almaktayken gelişmiş ülkelerde ise bu pay yüksek öğrenime doğru kaymaktadır.

Yüksek öğrenimin ilk ve orta düzeydeki eğitime oranla bir ülkenin gelişmişlik düzeyini artırmada ve göstermede daha önemli bir pay üstlendiğini söyleyebiliriz. Özellikle teknolojik yenilikler ve bilimsel gelişmeler yüksek üretkenliğin sağlanmasında öncülük etmektedir ve bu gelişmelerin çoğu üniversiteler tarafından sağlanmaktadır. Bilim dünyasının en önemli amaç ve görevleri arasında bilimsel araştırmalar yapmak, yapılan araştırmalar sonucu elde edilen bilgi ve bulguları yayınlamak suretiyle paylaşmak ve böylece bilimin gelişmesine katkı yapmak yer almaktadır. Buna ilaveten bilim dünyasının sahip olduğu bilgi gücünü, toplumun tüm kesimleri ile karşılıklı etkileşim içinde kullanarak yol göstericilik, danışmanlık hizmetleri vermek de yüksek öğretimin amaçları arasında sayılmaktadır.³

Yüksek öğrenimdeki gelişmeler doğrultusunda tarım, sağlık, çevre sektörü ve özellikle yüksek kalifiyeli iş gücünün kullanımı ve gelişiminde büyük artışlar sağlanmıştır.⁴ Yüksek öğrenimin önemi ve faydaları ayrı bir başlık altında da incelenilecektir.

1.1. YÜKSEK ÖĞRENİM MALININ İNCELENMESİ

Yüksek öğrenim malını incelersek; hem kamusal mala hem de özel mallara benzediğini görürüz. Buna kısaca yarı kamusal mallar da denir. Yarı kamusal malların en büyük özelliği de yararlanan kişiye hem özel fayda sağlaması hem de topluma pozitif bir dışsallık yaymasıdır. Şimdi bu konuyu detaylandırırsak,

1.1.1. Tam Kamusal Mallar

Kamusal mallarının iktisatçılar tarafından tarif edilen birçok tanımı vardır. R.Musgrave'e göre, "Bazı mal ve hizmetlerin sağladıkları faydanın bireylere dağıtılması kabil değildir. Bunlar bireylerin değil ancak toplumun istifadesine sunulabilirler. Bu tür mal ve hizmetler ancak kamu ekonomisi tarafından üretilirler. Bunun en tipik örneğini de sivil savunma hizmetleri verir."⁵

³ Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Dokuzuncu Kalkınma Planı, s.4

⁴ Constructing Knowledge Societies: New Challenges For Tertiary Education <http://www.worldbank.org> (15 Kasım 2004), s.21,

⁵ Halil Nadaroğlu. *Kamu Maliyesi Teorisi*, 10. Baskı Beta Yayıncılık, s. 49

Taylor'a göre; "Kamusal malların 2 karakteristik özelliği vardır: Rekabet edilememe ve tüketimden dışlanamama."⁶

Rekabet edilememeden kasıt; bir kimsenin bir maldan tükettiği miktarı artırdığı zaman diğer kimsenin kullandığı mal miktarını azaltamamasıdır.

Tüketimden dışlanamamadan kasıt ise hiçbir kimsenin sunulan kamusal malın tüketiminden mahrum edilemeyeceği durumu belirtir. Bunlara örnek olarak milli savunma hizmetleri ve adli kolluk hizmetlerini verebiliriz.

Stiglitz'e göre ise, "Tam kamusal malların 2 kritik özelliği vardır. Bunlardan birincisi, bu malların kullanımını tayinlamak mümkün değildir. İkincisi ise bu malların kullanımını tayinlemek arzuya şayan değildir."⁷ Şimdi kamusal malların niteliklerini belirtmek istersek:

- Kamusal mallar piyasada pazarlanılamaz yani sunulamaz. Piyasa konusu değildir. Bu aynı zamanda kamusal malların bölünemez olmalarının bir sonucudur.
- Kamusal malların tüketimi bazen zorunlu tutulabilir. Tüketicinin hizmetten yararlanıp yararlanmama isteği bir önem taşımaz. Buradaki zorunluluk hukukidir. Tüketici için bir tercih hakkı yoktur. Buna örnek olarak ilköğretim hizmetlerini gösterebiliriz.⁸
- Kamusal malların üretim hacimleri, özel sektör tarafından karşılanamayacak kadar geniş kapsamlıdır. Buna örnek olarak savaş durumunda milli savunma hizmetlerinin çok büyük oranlarda gerçekleştirilmesi gereğini bununda piyasa tarafından gerçekleştirilemeyeceğini verebiliriz. Bunun yanında kamusal mallar dışsal ekonomiler yaratır, bu dışsallıkların özel sektör tarafından içselleştirilebilmesi mümkün değildir.
- Kamusal malların tüketiminde tüketiciler birbirlerine rakip olamazlar ve tüketimden mahrum bırakılamazlar.
- Kamusal malların arzının düzenlenmesi de devlet tarafından olur. Bunu özellikle kamusal malların üretim hacminin çok büyük olmasıyla ilişkilendirebiliriz. Bu kadar büyük bir üretim miktarı piyasada üretilip

⁶ John B Taylor. *Economics*, Stanford University, Third Edition, s. 343

⁷ Joseph Stiglitz. *Kamu Kesimi Ekonomisi*, Çeviren: Ömer Faruk Batirel, 2. Baskı, s. 150

⁸ Halil Nadaroğlu, a.g.e, s.53

fiyatlandırılmayacağı için kamusal malların arzının devlet tarafından düzenlenmesi gerekmektedir.

- Bireylerin kamusal mallardan faydalanma isteklerini yani talebi kişisel mallardakinin aksine fiyat mekanizması değil, sosyal seçim mekanizması yani oy mekanizması yoluyla açıklamaları mümkündür. Kamusal mallardan bedava yararlanma söz konusudur.

1.1.2. Kişisel (Özel) Mallar

Kişisel malları, kamusal malların tam zıttı bir şekilde tanımlayabiliriz. Kişisel malların en büyük özelliği faydası sadece kullanana, tüketene ait olmasıdır. G. Akalın'a göre "Bazı mal ve hizmetler, fiyatını ödeyen tarafından kullanılır ve yarar da tümüyle, mal ya da hizmeti satın alandadır. Bunlar kişisel mallardır."⁹

Akdoğan'a göre; bu malların faydaları toplum bireyleri arasında bölünebilmektedir. İktisadi unsurdan yararlanabilmek için, bedelinin ödenmesi gerekir. Başka bir deyişle, özel malların faydası bireysel nitelikte olduğu için faydasından yoksun kalınabilir. Piyasa konusu olan ve bireysel ihtiyaçları karşılamaya yönelik olan bu malların arzı, piyasanın koşullarına ve üretici kararlarına bağlıdır.¹⁰

Rosen'e göre kişisel mallar pizza gibi tüketimden dışlanabilir, rekabet edilebilir mallardır.¹¹

Birçok yazarın kişisel mal tanımlamaları da hemen hemen aynı doğrultudadır. Bu malların kullanımında rekabet söz konusudur. Kişilerin bu mallara olan isteklerinin şiddet ölçüsünü açıklamaları fiyat mekanizmasıyla olur ve bu yolla başka tüketicilerin bu maldan edinmek istedikleri fayda miktarı bertaraf edilebilir. Yani dışlama söz konusudur. Bireyler tüketimden mahrum bırakılabilir. Kamusal malların aksine bölünebilir bir niteliği vardır ayrıca kişisel malların arzının düzenlenmesi devlet yoluyla değil piyasa yoluyla, arz - talep ilişkisi yoluyla belirlenir. Fiyatlandırma yöntemi yarı kamusal malların aksine kar amaçlı bir fiyatlandırma yöntemidir. Ayrıca; kamusal mallardan farklı olarak kullanılan mal ve hizmetin faydası kişilerin fayda fonksiyonuna girmesi, sonraki zamanlarda değil, sunulduğu andan itibaren elde edilir.

⁹ Lale Işık Ünal. (1996), *Eğitim ve Yetiştirme Ekonomisi*, Epar Yayınları, 1. Baskı, s.303

¹⁰ Abdurrahman Akdoğan. (1999), *Kamu Maliyesi*, 7. Baskı, Gazi Kitabevi, s.45

¹¹ Harvey Rosen. *Public Finance*, Sixth Edition, s.69

Kişisel mallar genellikle özel sektör tarafından üretilir. Fakat kişisel malların sadece özel sektör tarafından üretilmesi zorunlu değildir. Kamu kesimi tarafından da üretilen kişisel mallar da mevcuttur.¹²

1.1.3. Yarı Kamusal Mallar (Yarı Kolektif, Karma)

Yarı kamusal malların en büyük özelliği, bunları kullanan bireylere doğrudan bir fayda düzeyi sağlamakla beraber, topluma da ek bir fayda sunmasıdır.

Bu mal ve hizmetler, devlet tarafından üretilmekle birlikte, tam kolektif nitelikte değildir. Bu mal ve hizmetler, parçalar halinde bölünebilir ve fiyatlandırılabilir, topluma faydaları kolektif mal ve hizmetlerdeki gibi, bireye faydaları ise, özel mal ve hizmetlerdeki gibidir. Devlet tarafından üretilen söz konusu mal ve hizmetler, yarı kolektif (yarı kamusal) mal olarak adlandırılmaktadır.¹³

Karma malları ikiye ayırabiliriz¹⁴

A) Karma Mal (Rakip Olmayan – Dışarıda Tutulabilen): Bu malda bazı tüketicileri dışarıda tutmak yani tüketimini engellemek olanağı vardır. Fakat herhangi bir tüketicinin tüketiminin engellenmesi, başka kimseye yarar sağlamaz. Yani, herhangi bir tüketicinin tüketimini engelleme olanağı bulunmakla birlikte, tüketicilerin, tüketimleri arasında bir rekabet mevcut değildir. Örneğin, giriş ücreti alınmasa bile, talebin kapasite altında olması durumunda, tiyatrolar, sinemalar ve diğer eğlence yerleri, trafik sıkışıklığının söz konusu olmadığı yollar ve köprüler.

B) Karma Mal (Rakip - Dışarıda Tutulamayan): Bu malda ise, tüketicilerin tüketimleri birbirine rakiptir, yalnız birbirlerinin tüketimlerini engellemek olanağı yoktur. Talebin arzı aşması durumunda A tipe giren karma mallar B tipe dönüşürler. Örneğin; trafik tıkanıklığının olduğu yollar, köprüler gibi Türkiye’den örnek verecek olursak, Boğaz Köprüsü, yüksek öğretim sağlık hizmetleri.

A tipi karma mallar sosyal mallara B tipi karma mallar ise kişisel mallara yatkındır.

1.1.4. Yarı Kamusal Mal Olarak Yüksek Öğretim

Yüksek öğretim (harcamaları) bir salt sosyal mal olmaktan çok, bir karma mal niteliğindedir. Çünkü yüksek öğretim karma malı şu farklı nitelikli parçalardan oluşur¹⁵:

¹² Harvey Rosen, a.g.e, s.69

¹³ Abdurrahman Akdoğan, a.g.e, s. 43

¹⁴ Güneri Akalın. (1981), *Kamu Ekonomisi*, Ankara Üniversitesi SBF Yayınları No: 486, Ankara, s. 48

- “Salt sosyal mal”; Araştırma – geliştirme, ulusal teknik ve kültürün üretilmesi, transferi, depolanması ve aydın – demokrat yurttaşların yetiştirilmesi.
- “Kişisel mal”; Vergiden sonra yüksek öğretim mezunlarının, lise mezunlarıyla olan ücret farkının yarattığı beşeri sermaye.
- “Erdemli mal”; Sanat, kültür, spor, tedavi (sağlık) olanakları.

Buradan yola çıkılarak şu tanım verilebilir. Bazı mallardan, yalnızca onun fiyatını ödeyen yani onu satın alan yararlanır. Örneğin, birey ayakkabı satın aldığı anda, onun ayakkabısının başkasına ya da topluma bir faydası yoktur. Fakat eğitimden, yalnızca onun fiyatını ödeyen yararlanmaz. Devlet, toplum ve diğer bireylerde yarar sağlayabilirler. Bunlar da bir mal ya da hizmetin dışsallıkları ile ilgilidir ve onu toplumsal mallara yakınlaştıran özellikleridir.¹⁶

Yüksek öğrenim, hem toplumsal hem de kişisel mal özellikleri gösterir. Kişiyek getirilerinin yanında topluma da getirileri vardır. Yüksek öğrenim sayesinde bireyler daha iyi bir eğitim seviyesine, daha iyi bir gelir seviyesine, daha iyi bir sosyal statüye kavuşurlar. Bunlar yüksek öğretimin kişisel getirilerinden bazılarıdır. Ayrıca, teknoloji gelişimi, sağlık, kültür, zirai faaliyetlerde ilerlemeler, yeni buluşlar ve yüksek öğrenim sayesinde yaratılan sosyal, kültürel ve bilimsel alt yapı sayesinde topluma önemli katkılarda sağlar ve önemli dışsallıklar yayar.

Bu önemli dışsallıklar aynı zamanda devletinde yüksek öğrenime müdahalesini zorunlu kılmaktadır. Toplumsal ve kişisel mallardan farklı olarak bir fiyatlandırma gereğinde bırakmaktadır.

1.2. YÜKSEK ÖĞRENİMİN SAĞLADIĞI FAYDALAR VE MALİYETLERİ

Eğitim hizmetleri içinde yüksek öğretimin sağladığı faydaları inceleyecek olursak, 2 farklı fayda boyutunu tespit ederiz. Bunlardan birincisi burada inceleyeceğimiz bireye sağladığı kişisel fayda ikincisi ise topluma sağladığı toplumsal faydadır. Yüksek öğretim malının yarı kamusal mal sınıfına konma nedeni bu iki farklı fayda boyutunu vermesidir.

¹⁵ Güneri Akalın. (1980), *Yüksek Öğretim Karma Malına Maliyet – Fayda Analizinin Uygulanması*, Ankara, s. 25-30

¹⁶ Lale Işık Ünal, a.g.e, s.306

1.2.1. Kişisel Faydalar

Yüksek öğretimin kişiye sağladığı faydayı ölçülebilen ve ölçülemeyen faydalar şeklinde ikiye ayırabiliriz. Ölçülebilen özel fayda, yüksek öğrenime devam eden kişinin edindiği bilgi ve beceri sonucunda verimliliği artacak ve bu verimlilik artışı kişinin daha yüksek düzeyde gelir elde etmesini sağlayacaktır. Bu surumda marjinal verimliliğin ücrete eşit olduğu varsayımı altında verimlilik farkı ücret farkına eşit olacaktır. Ölçülemeyen fayda ise kişinin sağladığı sosyal mevki ile değişik ortam ve işlere uyum sağlayabilme yeteneğine sahip olmasıdır.¹⁷

Şimdi yüksek öğretim sayesinde bireyin aldığı kişisel faydaları maddelendirecek olursak:

- Alınan eğitimle birlikte mali ve parasal faydalar artacaktır. Örneğin; TÜSİAD'ın araştırmasına göre, eğitim düzeylerine göre bireylerin ortalama gelirleri: Eğitimsiz kimseler 1004 \$, ilkokul mezunu kimseler 2308 \$, ortaokul mezunu kimseler 2915 \$, lise mezunu kimseler 4550 \$ yüksek okul ve Üniversite mezunu kimseler 9014 \$, master ve doktora düzeyinde diplomaları olan kimselerin ise 18.803 \$ gelirleri vardır.¹⁸
- İş imkânlarında bir artma olacaktır.
- Bireyin sosyalleşme süreci artacaktır.
- Teknolojik gelişmelere uyum sağlamada güçlükle karşılaşmayacaktır. Yani bu gelişmelere kolayca ayak uydurabilecektir ve üretim tekniklerini avantajlı bir şekilde birleştirebilecektir.¹⁹
- Bireyin sosyal statüsünde bir artma olacaktır.

1.2.2. Sosyal Faydalar

Yüksek öğretimin sağladığı sosyal faydalar, özellikle yüksek öğretimin dışsallığı ile ilgilidir. Bilindiği gibi dışsallık, bir üretim ve/veya tüketim faaliyeti ile üçüncü şahısların fayda ve/veya maliyet fonksiyonunu etkilemesidir.²⁰ Yüksek öğretimde dışsallık kavramı, devletin veya vakıfların yüksek öğretim için yaptıkları

¹⁷Ahmet Kesik. (2003), *Yüksek Öğretimde Yeni Bir Finansman Önerisi "Bütünsel Model"* TC Maliye Bakanlığı, Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurum Başkanlığı Yayın No:2003/362, Ankara s. 23

¹⁸ TÜSİAD. (2000 Ekim), *Yükseköğretimin Finansmanı*, Yayın No. TÜSİAD – T/2000–10/287 s.36

¹⁹ Yusuf Uygan. (1988) *Türkiye'de Yüksek Öğretimin Finansmanı ve Ekonomik Sınıflandırma Açısından Harcamaların Analizi (1975 - 1984 dönemi)*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, s. 15,

²⁰ Halil Nadaroğlu, a.g.e, s. 59

yatırımların parasal getirileri ile ilgili kısmın dışında kalan toplumsal faydaları ifade etmektedir. Bu sosyal getiriyi hesaplamak için kullanılan 2 yol mevcuttur. Birinci yöntem, vergiden önceki eğitilmiş emek ve düz işçiliğin ücret farkını, eğitimin sosyal getirisi olarak kabul eden yoldur. Araştırmalarda bu yöntem izlenmektedir. Brüt ücretin iş gücünün marjinal prodüktivitesinin değerine eşit olduğu varsayımından hareketle; eğitimin sosyal getirisi olarak, brüt ücret farkı esas alınmaktadır. Ancak yüksek öğretimin sosyal getirisi hesaplanmak isteniyorsa; lise mezunları ile ücret farkı incelemeye alınmaktadır. İkinci yöntem ise; bu brüt ücret farkına dışsallıklarında eklenmesine ilişkin yöntemdir.²¹

Şimdi bahsedilen bu dışsallıklardan yararlanan grupları başlıca 3 kısımda toplamak olanaklıdır.²²

1. Bireyin yaşadığı çevre ile kendisi arasındaki ilişkisi nedeniyle, çevresi
2. Bireyin evlenmesi sonucu aldığı eğitimden çocukları da yaralanacağından, çocukları da belli bir kültür seviyesine gelecektir.
3. Eğitimin işsizliği azaltıcı ve suç oranlarını düşürücü etkisi nedeniyle, ilgili kamu görevlileri

Şimdi yüksek öğretimin sağladığı sosyal faydaları sıralamak istersek:

- Sosyal gelişmeyi sağlamak suretiyle değer yargılarının ve özel davranış biçimlerinin gelişmesini sağlar.²³
- Verimlilik artışı yoluyla rasyonel bir gelir dağılımının sağlanmasına katkıda bulunur ve iktisadi gelişmenin sağlanması için nitelikli iş gücü birikiminin oluşumuna katkı yapar.²⁴
- Gelecekte toplumu yönetecek ve liderlik yapacak kimselerin yetiştirilmesini, demokrasi bilincinin gençlerde yerleşmesini ve bu bilincin gelecek kuşaklara da taşınmasını sağlar.
- Eğitimle birlikte, bireyin kazanç kapasitesinin yükselmesine paralel olarak vergi ödeme kapasitesi de artar. Dolayısıyla eğitim harcamaları toplam vergi hâsılatını yükseltir.²⁵

²¹ Sevinç Yaraşır. (2004 Eylül), *Maliyet/Yarar Analizinin Yükseköğretim Harcamalarına Uygulanması PAÜ – İİBF Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Denizli, s.54

²² Yusuf Uygan, a.g.e, s.87

²³ Ahmet Kesik, a.g.e, s.42

²⁴ Ahmet Kesik, a.g.e, s.42

²⁵ Güneri Akalın. (2000), *Kamu Ekonomisi*, Akçağ Yayınları, Ankara, s.237.

- Ayrıca bir ülkenin sosyal yapısını, demokratik katılımı, açık görüşlülüğü sağlar; cinsiyetler, etnik, dini ve sosyal sınıflar arasında kayda değer bir gelişim sağlar.²⁶
- Doğurganlık oranını düşürür. Sağlık sektöründe gelişmeler olur.

Aslında hepsinden önemlisi, yüksek öğretim, bir ülkenin ekonomik büyümesi ve beraberinde kalkınabilmesi için çok önemli itici bir güç teşkil eder. Özellikle, bir ülkede yapılan araştırma ve geliştirme faaliyetlerini de üstlenen yüksek öğretim kurumları (bu görevi üstlenmede dünya ülkeleri arasında en yüksek oran Türkiye'dir.) Bölgesel ekonomik gelişme üzerinde önemli rol oynamaktadır. Çünkü yeni ürünlerin geliştirilmesine katkıda bulunmak suretiyle istihdam yaratılması, bölgenin güçlü yönlerinin ortaya çıkarılması suretiyle iktisadi faaliyetlerin geliştirilmesi, Pazar ihtiyaçlarının ve imkânlarının değerlendirilmesi yanında değişime uyum sağlayabilen endüstriyel yapının oluşturulması konusunda önemli katkı sağlamaktadır.²⁷ Ülkemizde yeni yüksek öğretim kurumlarının açılması sürekli olarak gündemde tutulmakta ve iller arası bir yarış hali yaşanmaktadır. Bunun nedeni de, o yöredeki orta öğretim mezunlarının yüksek öğretime daha büyük oranda girebilecekleri ve yörenin kalkınmasında önemli bir etkisinin olacağı ümididir.²⁸

Ayrıca olaya yatırım açısından da bakılırsa, eğitime yapılan yatırımların geri dönüş oranları diğer fiziki yatırımlara göre de çok yüksektir. Günümüzde A.B.D'de beşeri sermaye kaynaklarının değerleri toplamını 24,4 trilyon \$, buna karşılık ise fiziki varlıklar toplamının 18,8 trilyon \$ olduğu tahmin edilmektedir. Bunun yanı sıra eğitim yatırımlarının geri dönüş oranları da (%12), konut sektörü (%4) gibi diğer fiziki yatırımlara oranla çok daha yüksektir.²⁹

²⁶World Bank, *constructing Knowledge Societies: New Challenges For Tertiary Education* <http://www.worldbank.org>, s.21, (15 Kasım 2004)

²⁷ Ahmet Kesik, a.g.e. s.59.

²⁸ Hüseyin Korkut. (1992 Aralık), Türkiye'de Üniversite Açma Politikası, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 25, Sayı 4, s.107.

²⁹ Fatih Türkmen. (2002 Ekim), *Eğitimin Ekonomik ve Sosyal Faydaları ve Türkiye'de Eğitim Ekonomik Büyüme İlişkisinin Araştırılması*, Uzmanlık Tezi, DPT, s.10

Tablo 1.1: Yüksek Öğretimin Toplumsal ve Kişisel Faydaları

	A. Toplumsal	B. Kişisel
Ekonomik	<ul style="list-style-type: none"> • Vergi gelirlerindeki artış • Üretkenlikteki artış • Tüketimdeki artış • İşgücü esnekliğinin artışı • Devletten beklenen mali desteğin azalması 	<ul style="list-style-type: none"> • Yüksek kazanç düzeyi • İş bulmada kolaylık • Yatırımda artış • Daha iyi çalışma koşulları • Kişisel/Mesleki hareketlilik
Sosyal	<ul style="list-style-type: none"> • Suç oranındaki azalma • Bağış ve topluma hizmette artış • Vatandaşlık bilincinin gelişmesi • Sosyal kenetlenme • Teknolojiye uyum sağlama ve Kullanma becerisinin gelişimi 	<ul style="list-style-type: none"> • Daha sağlıklı ve uzun yaşam • Çocuklar için daha iyi yaşam koşulları • Müşteri olarak daha iyi karar verebilme • Kişisel statünün yükselmesi • Daha fazla hobi ve boş zaman aktiviteleri

Kaynak: YÖK.(2004), Türk Yüksek Öğretimim Bugünkü Durumu s.14

1.2.3. Yüksek Öğrenimin Maliyetleri

Maliyet, bir mal veya hizmetin meydana getirilmesi, selde edilmesi amacıyla vazgeçilmek zorunda kalınan bütün değerlerin toplamıdır.³⁰

Eğitim maliyetleri denildiği zaman genellikle eğitim harcamaları ilk akla gelir. Yüksek öğretim maliyetlerinin hesaplanması özellikle finansmanı konusunda maliyetinin hangi kesimler tarafından bölüştürüleceği konusu açısından önemlidir. Örneğin; eğitimi alan kişinin kişisel faydası sosyal faydasından çok yüksekse ağırlıklı olarak eğitimi alan kişiden finansman sağlanabilir ve tersi durumda sosyal faydası çok yüksekse ağırlıklı olarak toplumu oluşturan katmanlar arasında finansman sağlanabilir.

Yüksek öğretim maliyetlerini faydalar gibi, kişisel ve toplumsal faydalar olarak 2 ye ayırabiliriz:

1.2.3.1. Yüksek öğrenimin kişisel maliyeti

Kişisel maliyet, dolaylı ve dolaysız maliyetler olarak 2 alt başlık altında incelenebilir:

³⁰ Orhan Türkay. (1996), *İktisat Teorisine Giriş*, Ankara, s.108

“Dolaylı maliyet”; öğrencinin çalışmak yerine daha üst düzeyde bir eğitimi tercih etmesi ve bu tercihi nedeniyle kazanç elde etme imkânını kaybetmesi nedeniyle mahrum olduğu gelir bir diğer deyişle alternatif maliyettir.³¹

“Doğrudan maliyet” ise, yüksek öğrenime devam eden kişinin veya ailesinin öğrenim süresince katlandığı, konaklama, ulaşım, kırtasiye, beslenme, giyim – kuşam gibi şahsi harcamaları ve yüksek öğretime katlandığı için ödediği harçları ifade eder.

1.2.3.2. Yüksek öğrenimin sosyal maliyeti

Çift saymadan arınmış olarak kamu eğitim harcamaları öğrencinin veya ailesinin yaptığı özel harcamalar ile vazgeçme (alternatif) maliyetinin toplamı olmaktadır. Toplum açısından alternatif maliyet önemli bir durum arz etmektedir. Zira bu maliyet kadar üretim yapılmamakta veya ertelenmektedir.³² Mesela, bir üniversite öğrencisi üniversite öğrenimi yapmak yerine çalışma hayatına atılmayı seçse idi, üretim kapasitesine katkısı olacaktı veya öğrencinin ailesi çocuklarının bu eğitim maliyetlerini karşılamak yerine bir ekonomik faaliyeti yerine getirmek için ekonomik kaynaklarını buraya yönlendirmiş olsalardı üretim kapasitesine katkı yapacaklar ve başka kimselerde istihdam olanağı sunabileceklerdi. Gerçekten, özel üniversitede okuyan bir kimsenin yıllık ortalama okul maliyetinin 6000\$ yıllık ortalama masrafını da 5000\$ 4 yıllık toplam maliyetini 44000\$ gibi bir rakama ulaştığını görürüz, bu rakam ülke şartlarında en az 5 kişiyi istihdam edebilecek bir işletme kurmaya yetebilir. Kısaca; yüksek öğretime devamlı tüm ekonominin üretim kapasitesinde bir düşüş söz konusu olmakla birlikte, kişinin uğramış olduğu gelir kaybına yükseköğretimin alternatif maliyeti diyebiliriz.³³ Bu alternatif maliyet kavramı ise yüksek öğretimin sosyal maliyeti ile oldukça ilişkilidir. Ayrıca, yüksek öğrenim kurumlarına tanınan vergi muafiyetleri nedeniyle kaybedilen vergi geliri (vergi harcaması) ile yüksek öğrenim kurumlarına ait varlıkların amortismanı ile yüksek öğrenim varlıklarının bu amaçla kullanılması nedeniyle mahrum kalınan kira ve faiz geliri de, bir anlamda katlanılan alternatif maliyettir.³⁴ Örneğin, ülkemizde kurulan pek çok üniversitenin konumların çok yüksek rant sağlanacak yerlerde bulunduğunu söyleyebiliriz.

³¹ Ahmet Kesik, a.g.e., s.19

³² TÜSİAD. (1990), *Sorunları Ortak Noktası Kaynak Yetersizliği, Mali Kriz*, c:3, s.100

³³ Fatih Ürer. (1983 Ekim), *Türkiye’de Yükseköğretim Harcamalarına Fayda Maliyet Analizinin Uygulanması*, DPT Uzmanlık Tezi, s.29

³⁴ Ahmet Kesik, a.g.e, s.19.

1.2.4. Yüksek Öğrenimin Ekonomik ve Kültürel Kalkınma İle İlişkisi

Eğitimin ekonomi ve kalkınma ile ilişkisini araştıran pek çok bilim adamı vardır. PSHACHAROPOULOS'a göre milli gelirdeki artışın %80'lik bir bölümünü bilimsel ve teknik ilerlemenin ve dolayısıyla eğitimin gelişmesine doğrudan ve dolaylı olarak bağlı bulunduğunu söylemektedir³⁵

E. DENISON'a göre ekonomik kalkınmayı belirleyen 31 değişkenin başında yer alan en önemli iki etmen genel eğitim ve teknolojik yeniliklerdir. DENISON, Cobb-Douglas üretim fonksiyonundan hareketle kalkınma ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkiyi araştırmıştır.

BARRO tarafından yapılan bir çalışmada ise 98 ülke ele alınmış 1960 – 1985 yılları arasında, başlangıçta yüksek insan sermayesine sahip olan ülkelerin ileriki yıllarda da yüksek iktisadi büyümeyi başardıkları sonucuna ulaşılmıştır.³⁶

Neo-klasik ekonomik büyüme modelinde teknolojik değişme oranı ve de nüfusun artış hızı ekonomik büyümeyi etkiler, ancak ekonomik büyüme bu iki faktörü etkilemez. Bir teoride değişkenler dışarıdan belirleniyorsa bu değişkenlere dışsal adı verilir.³⁷ Bu iki değişken ise daha önceki bölümlerde de belirtildiği gibi eğitimle özellikle teknolojik gelişme bakımından yüksek öğretimle son derece ilintilidir.

Teknolojik yenilikler ve bilimsel gelişmeler, yüksek üretkenliğin sağlanmasında öncülük etmektedir ve bu gelişmelerin çoğunu üniversiteler üstlenmektedir. Tarımda, sağlıkta, çevre sektöründe ve özellikle yüksek kalifiyeli iş gücünün kullanımı ve gelişimi yüksek öğretimdeki gelişmenin sonucu olduğu söylenebilir.³⁸

Yüksek öğretimin ekonomiye katkısı, uzman iş gücü yetiştirilmenin yanında, ülkenin ihtiyaçlarına uygun yeni teknolojiler üretmesiyle de olur. Gelişmiş ülkelerde endüstri kurumları kendi içlerinde araştırma birimleri sayesinde kendi alanlarındaki teknolojileri yine kendileri yaratırlar. Gelişmekte olan ülkelere ise endüstriler zaten zayıftır, araştırmalara kaynak aktaramazlar, gelişmekte olan ülkelere yeni teknolojiler yaratmak, yeniliklere öncülük etmek üniversitelere düşer.³⁹

³⁵ George Pshacharopoulos. (1973) *Returns to Education: International Comparision*, Elsevier, London, s.101.

³⁶ Sevinç Yaraşır, a.g.e, s.46.

³⁷ İlker Parasız. (2000 Mart), *Modern Makro Ekonominin Temelleri*, Ezgi Kitapevi, Bursa, s.289.

³⁸ Constructing Knowledge Societies: New Challenges For Tertiary Education <http://www.worldbank.org>, s.21, (15 Kasım 2004)

³⁹ Hüseyin Korkut. (2002), *Sorgulanan Yüksek Öğretim*, Arı Yayıncılık, Geliştirilmiş 2. Baskı, s.220

Ülkemizde, 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 4 ve 5. Maddelerinde yükseköğretimin amacı; ülkenin refah ve mutluluğunu artırmak, ekonomik sosyal ve kültürel kalkınmasını sağlamak olarak belirtilmiştir. Bu itibarla, yükseköğretime ayrılan kaynakların milli eğitim politikası ve kalkınma planları ilke ve hedefleri doğrultusunda üretim-insan gücü- eğitim unsurları arasında dengeyi sağlayacak şekilde planlanıp gerçekleştirilmesi ana ilkeler arasında yer almıştır.

1.2.5. Devletin Yüksek Öğrenime Müdahale Nedenleri

Devletin mal ve hizmet sunumuna müdahale edebilmesi için çeşitli sebepler bulunmaktadır. Bunlardan birincisi doğal tekellerin söz konusu olması ya da eksik rekabet piyasalarının bulunmasıdır. İkincisi dışsal ekonomilerin var olmasıdır. Çünkü piyasa ekonomisinde yer alan fiyat mekanizması monopol durumunda kaynakların etkin dağılımı için yeterli olmayabilmektedir.⁴⁰

Yüksek öğretime yapılan yatırımlar bir ülkenin kalkınması için önemli dışsal faydalar yaratmaktadır (uzun dönemde etkisini gösterecek temel araştırmalar, teknoloji gelişimi ve transferi gibi). Bu dış faydaların büyük bir bölümü tek bir birey için direkt elde edilememektedir. Eksik rekabet koşullarında eğitim eşitliği söz konusu olamamakta ve ekonomik yönden avantajlı gruplar ekonomik yönden durumları kötü olanlara göre avantajlı olmakta bu da bu grupların yüksek öğretim almalarını baltalamaktadır.⁴¹

Yüksek öğretimin yarı kamusal mal olmasından dolayı hem bireye hem de topluma sağladığı faydalar şüphesizdir. Bu da yüksek öğretim hizmetlerinin dışsallığını ortaya koymaktadır. Ayrıca daha öncede değinildiği gibi eksik rekabet ortamında yüksek öğretim hizmetlerinin özel kurumlarca yerine getirilmesi sosyal adaletsizlikler ve kaynakların etkin dağılamaması sonucunu ortaya çıkarır.

Devlet harcamalarını gerekli kılan bir görüş, devletin sunduğu eğitimin birim maliyetinin daha düşük olduğu, bu nedenle devletin eğitimi yatırımlarının ölçek ekonomisi sağladığı yönündeki görüştür. Bu tezi hem destekleyen hem de desteklemeyen kanıtlar bulunmakla birlikte, devletin yaptığı eğitim yatırımlarının daha verimli olduğuna inanılmaktadır.⁴²

⁴⁰ Sevinç Yaraşır, a.g.e, s.46

⁴¹ Redefining The Role Of Government, Chapter 4, s. 67, <http://www.oecd.org>, (06.11.2004)

⁴² Lale Işık Ünal, a.g.e, s.313

Bu sebeplerden dolayı, devlet bu hizmetleri bizzat üstlenir ve kamu hizmeti biçiminde yürütür (bazı ülkelerde bu hizmeti devletle birlikte özel kesimde yürütebilir). Devletin bu hizmeti sağlaması için 2 faktörün olması gerekir. Birincisi, hizmetin toplumsal öneminin derecesidir. İkincisi, hizmetin mali imkânlarla hiç veya yeterli sağlanmamasıdır.⁴³

⁴³ Yusuf Uygan, a.g.e, s.33

İKİNCİ BÖLÜM

YÜKSEK ÖĞRENİMİN FİNANSMANI

Çalışmamızın bu kısmında yüksek öğrenim kurumlarının finansman kaynaklarının neler olduğu, mali mevzuatı vs. konular işlenecektir. öncelikle bu konulara değinilmeden önce Türk yüksek öğretim sistemi ve tarihçesine kısaca değinilecektir.

2.1. TÜRK YÜKSEK ÖĞRETİM SİSTEMİ

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu 4 Kasım 1981 tarihinde kabul edilerek Türk Yükseköğretim sisteminde köklü yapısal değişiklik gerçekleştirilmiş tüm yükseköğretim kurumları bu Kanun çerçevesinde yeniden düzenlenmiştir. Bu Kanunla, yükseköğretim; Milli Eğitim sistemi içinde orta öğretime dayalı, en az dört yarıyıllı kapsayan her kademedeki eğitim ve Öğretimin tümü olarak tanımlanırken, üniversite bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim-öğretim bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul, benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumu olarak belirtilmektedir. Yükseköğretim Kanununun Geçici 28. Maddesi, yükseköğretim kurumlarının yeniden düzenlenmesini öngörmüştür. Bu amaçla 22 Haziran 1982 tarihinde, yükseköğretim kurumlarını yeniden düzenleyen, "Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname" çıkarılmış ve bu Kararname 28 Mart 1983 tarihinde 2809 sayılı kanunlaştırılmıştır. Böylece 2809 sayılı Kanun ile (41 sayılı Kararname) özel kanun hükümlerine tabi olan Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Teşkilatına bağlı yükseköğretim kurumları dışındaki tüm yükseköğretim kuruluşları Yükseköğretim Kurulu'na (YÖK)'e bağlanmış bulunmaktadır. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 2880 sayılı Kanunla değişik 3 üncü maddesinin c bendinde "Yükseköğretim Kurumları;

Üniversiteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuvarlar, meslek yüksekokulları ile uygulama ve araştırma merkezleri olarak tanımlandığı görülmektedir. Türk Yükseköğretim Sistemine getirilen bu yeni düzenlemeye göre, 1982 sonrası yükseköğretim sistemi, 27 Üniversite 25 türde 103 Enstitü, 26 tür de 127 Yüksekokul ve beş Konservatuardan oluşmaktadır.

2.2. YÜKSEK ÖĞRETİMİN TARİHİ GELİŞİMİ

Yükseköğretimin teşkilatlanmasını görmek için 1729'lara kadar geriye gitmek gerekmektedir. Modern eğitimin yükseköğretim düzeyinde ülkemize girişi askeri ihtiyaçlardan kaynaklanmıştır. 1729'larda "Kumbarahane" ve "Handesehane" okullarının açılmasıyla yükseköğretimin bugünkü kurumsal yapısının temeli atılmıştır. Bu okullar daha sonra 1773'de "Mühendishane-i Bahri Hümayun" adı altında yükseköğretim kurumuna dönüşmüş, 1795 de Kara Mühendisliği ayrı bir eğitim dalı olmuştur. 1826 yılında "Tıphane-i Amire ve Cerrahhane-i İlemure" adlı askeri tıp okulu açılmıştır. Bunları izleyen, 1864–1870 döneminde "Mektebi Mülkiye" "Mektebi Tıbbiye" ve öğretmen okulları gibi sivil yüksekokullar hizmete sokulmuştur.

Türk toplumunun değişmesi içinde çağın gereklerine göre yükseköğretimin teşkilatlanması, 1900 yılında kurulan ve ilk üniversite niteliğini taşıyan "Darülfünun-u Şahane" ile yeni bir döneme girmiştir. Darülfünun-u Şahane ülkemizde açılan ilk yüksek öğretim kurumu olarak kabul edilmektedir. İlk olarak 1863 de kurulmuş 1872'de kapatılmıştır. 1900 yılında Darülfünun-u Osmanî adı altında tekrar açılmıştır.⁴⁴ Bu gelişme izlenirken Darülfünun'un yeniden düzenlenmesi ile Eczacılık Yüksek Mektebi, Dişçilik Yüksek Mektebi ve Hukuk Mektebi Darülfünun'a bağlanmıştır. 1889–1916 yılları arasında Darülfünun'un yanı sıra sayıları 15'e ulaşan yeni yüksekokul ve meslek okulları açılmıştır.⁴⁵

Cumhuriyet dönemine girildiğinde genel ilkelere birleşme amacıyla yükseköğretim alanında hukuki düzenlemelere geçilmiştir. 3 Mart 1924'de çıkarılan "Tevhid-i Tedrisat Kanunu" ile medrese-mektep ikilemi ortadan kaldırılmış ve aynı yıl çıkarılan bir Kanunla Darülfünun'a mali açıdan da tüzel kişilik kazandırılmıştır. 1927'de çıkarılan bir kararname ile Darülfünun'a girebilmek için lise mezunu olmak mecburiyeti getirilmiştir. Yükseköğretimdeki gelişme İstanbul'u yeni Türkiye'nin bilim merkezi

⁴⁴ DPT, Yüksek Öğretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara s.14

⁴⁵ Zuhâl Tek. *Yüksek Öğretimde Fayda Maliyet Analizi ve Harç Uygulaması*, Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporu, Maliye Bakanlığı, s.32

haline getirirken, Kurtuluş Savaşından sonra kurulan Harp Okulu, Hukuk Mektebi, Musiki Muallim Mektebi ve Gazi Eğitim Enstitüsü ile ikinci sırayı Ankara almıştır.

Gerek İstanbul ve gerekse Ankara'daki dağınıklık, İstanbul'da Darülfünun'un 1933 yılında İstanbul Üniversitesi şeklinde teşkilatlanmasıyla merkezileşmeye yönelinmiştir. Bu yılda yükseköğretim kurumları milli eğitim bakanlığı bütçesine bağlanarak, bu kurumların bütçeleri de milli eğitim bakanlığı bütçesi içerisinde yer almıştır.⁴⁶

İstanbul Üniversitesi'nin kuruluşu yüksek öğretim sistemimizde bir dönüm noktası olmuştur.

Atatürk, Cumhuriyet'in ilanından sonra Darülfünun üzerinde önemle durmuş ve bu kurumu değerlendirmek üzere davet edilen İsviçre'li Profesör Albert Malche'nin 31 Mayıs 1932 tarihli raporundan kısa bir süre sonra 1933'te Darülfünun lağvedilerek yerine İstanbul Üniversitesi kurulmuştur. 1933 Reformu (Kanun No: 2252), çağdaş üniversitenin ülkemizdeki gerçek başlangıcıdır.⁴⁷

1940'lı yıllarda çeşitli Bakanlıklara bağlı yüksek-öğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır. 13 Haziran 1946 da çıkarılan 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu ile Üniversiteleşmede yeni bir dönem başlamıştır.

Çıkarılan bu Kanunla üniversite yeni bir statüye kavuşmuştur. Üniversitelerin özerkliği kabul edilmiştir.⁴⁸ Bunun sonucunda, bu kurumlar tekrar katma bütçeli kurumlar haline getirilmiştir. Bugün halen, katma bütçeli idareler şeklinde, konsolide devlet bütçesi içerisinde yer almaktadır.⁴⁹

İstanbul'da İstanbul Üniversitesi dışında Yüksek Mühendislik Okulu, İstanbul Teknik Üniversitesine dönüşerek ikinci bir Üniversite ortaya çıkmıştır. Ankara'da çeşitli fakülteler Ankara Üniversitesi çatısı altında toplanmıştır. Bölgesel taleplerin artması karşısında 1955–1967 yılları arasında Trabzon'da Karadeniz Teknik Üniversitesi, İzmir'de Ege Üniversitesi, Erzurum'da Atatürk Üniversitesi Ankara'da Orta Doğu Teknik Üniversitesi kurulmuştur. Planlı dönemden sonra Üniversite sayısında hızlı bir artış olmuştur. 1967 yılında Hacettepe Üniversitesi kurulmuş, 1971 yılında Robert Koleji Yüksekokulu Boğaziçi Üniversitesine dönüşmüş ve bunları 1973 yılından sonra

⁴⁶ Metin Meriç. (1998), Türkiye'de Yükseköğretimde Finansman Sorunu, *D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi* Cilt:13 Sayı I, s.52

⁴⁷ YÖK. (2004 Kasım), *Türk Yüksek Öğretiminin Bugünkü Durumu*, Ankara, s.20-21

⁴⁸ Omay Eren. (1991), *Üniversitenin Toplum Yapısındaki Yeri*, Yüksek Öğretimde Sorunlar Ve Çözümler, Üniversite Öğretim Üyeleri Derneği, İstanbul, s.27

⁴⁹ Metin Meriç, a.g.m, s.52

Çukurova, Fırat, Anadolu, Diyarbakır, Cumhuriyet, Bursa, İnönü, Ondokuzmayıs, Selçuk ve Kayseri Üniversitelerinin kuruluşları izlemiştir.

Açıkça söylemek gerekirse, bu dönemdeki strateji, bölge üniversiteleri kurulması yönündedir. Bu dönemde kurulan bölge üniversitelerinin kuruluş gerekçelerini şu noktalarda toplanabilir.⁵⁰

1. Modern bir kültür şehri yaratmak (Atatürk'ün, Van Gölü sahillerinde üniversite kurulması görüşü)
2. Bölgenin sosyal, kültürel, ekonomik ve teknik açıdan kalkınmasında rol oynamak (Atatürk Üniversitesi)
3. Bulunduğu bölgenin kültür hayatını, dolayısıyla, modern yöntemlerle çalıştırma imkânlarını ve refahını yükseltmede doğrudan etkili olmak (Ege Üniversitesi)
4. Özellikle doğal kaynakları mahalli kaynakları incelemek, halkın özel yeteneklerini de ele alarak, şimdiye dek değinilmemiş ekonomik sorunları çözmeye çalışmak.
5. Çevreyi kültürel ve ekonomik yönden inceleme, çevreyi laboratuvar olarak kullanmak suretiyle, bölge kalkınmasına katkıda bulunmak. (Dicle Üniversitesi)

Üniversite sayısındaki bu gelişmenin yanı sıra, 1971'de başlayan çalışmalar yeni düzenlemeleri de kapsayacak şekilde 1973 yılında 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu değiştirilerek yerine 1750 Sayılı Üniversiteler Kanununu getirecek şekilde gelişmiştir. Günümüzde de 20.6.1973 tarih ve 1750 Sayılı Üniversiteler Kanunu yerini bir takım değişikliklerle 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununa bırakmıştır.

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 1981 yılında Türkiye'de, lise üstü eğitim-öğretim veren beş tür "yükseköğretim kurumu" vardı:

- Üniversiteler,
- Akademiler,
- Bakanlıklara bağlı 2 yıllık meslek yüksekokulları ve konservatuvarlar,
- Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 3 yıllık (1979' da, bazıları 4 yıla çıkarıldı) eğitim enstitüleri,
- YAYKUR(1974, Mektupla öğretim).

⁵⁰ Hüseyin Korkut. (1992 Aralık) *Türkiye'de Üniversite Açma Politikası*, Amme İdaresi Dergisi Cilt 25, Sayı 4, s.63

Bu tarihteki toplam 19 üniversitesi'nin 3'ü İstanbul'da, 3'ü Ankara'da, 13'ü ise, kuruluş tarihlerine göre, Trabzon (Karadeniz Teknik), İzmir (Ege), Erzurum (Atatürk), Diyarbakır (Dicle), Adana (Çukurova), Eskişehir (Anadolu), Sivas (Cumhuriyet), Malatya (İnönü), Elazığ (Fırat), Samsun (Ondokuz Mayıs), Konya (Selçuk), Bursa (Uludağ) ve Kayseri (Erciyes)'de bulunuyordu. Bu dağılıma bölgesel olarak bakıldığında, Karadeniz'de 2, Marmara'da 4, İç Anadolu'da 7, Ege'de 1, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da 5 üniversite vardır. Bunların yanında, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin Gaziantep'te Bu dağılım, yükseköğretimi ülke sathına yayma politikasının 1981 yılından önce başladığını göstermektedir. İstanbul ve Ankara dışındaki üniversiteler büyük ölçüde bu iki büyük şehirdeki üniversitelerin destekleri ile ayakta durmaktaydılar. Karadeniz Teknik Üniversitesi'ne İstanbul Teknik Üniversitesinin, Sivas, Kayseri ve Samsun'daki üniversitelere Hacettepe Üniversitesi'nin, Dicle Üniversitesi'ne Ankara Üniversitesi'nin, Fırat ve Anadolu üniversitelerine Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin sağladığı destek buna örnek olarak verilebilir.⁵¹

3 Temmuz 1992'de çıkarılan 3837 sayılı Kanunla, çoğu daha önce o illerde mevcut olan birimlerin teşkil ettiği, 21 yeni üniversite ile 2 yüksek teknoloji enstitüsünün Afyon, Aydın, Balıkesir, Bolu, Çanakkale, Denizli, Hatay, Kars, Isparta, İzmir, Kahramanmaraş, Kırıkkale, Kocaeli, Kütahya, Manisa, Mersin, Muğla, Niğde, Sakarya, Şanlıurfa, Tokat ve Zonguldak illerimizde kurulması ile üniversite sayımız elli üçe yükselmiştir. Bu yılda üniversite sayılarında en büyük artış sağlanmıştır.

1992 yılında ikinci vakıf üniversitesi olan Koç Üniversitesi, 1993'te Anadolu Üniversitesi'nin ikiye bölünmesi ile Eskişehir'deki ikinci üniversite olan Osmangazi Üniversitesi, 1994'te ülkemizin üçüncü vakıf üniversitesi olan Başkent Üniversitesi ile Fransızca eğitim yapan Galatasaray Üniversitesi kurulmuştur.

1996'da 5, 1997'de 8, 1998'de 2, 1999'da ise 2 vakıf üniversitesinin kurulması ile ülkemizdeki yükseköğretim kurumu sayısı 74'e yükselmiştir. Bu kurumları 2001'de vakıflarca kurulan Yaşar, İstanbul Ticaret ve İzmir Ekonomi üniversiteleri izlemiştir.

Böylece, 1923–1924 eğitim-öğretim yılından 2002–2003 eğitim-öğretim yılına kadar geçen 79 yıllık Cumhuriyet döneminde:

- Yükseköğretim kurumu sayısı 1'den 77'ye,

⁵¹ YÖK Yayını. (2007 Şubat), *Türkiye'nin Eğitim Stratejisi*, Ankara s.44

- Öğrenci sayısı 2.914'den 1.677.936
- Yıllık mezun sayısı 32 l'den 248.310
- Öğretim elemanı sayısı 307'den 71.290'a

Yükselmiş olup, yaklaşık olarak öğrenci sayısında 576, yıllık mezun sayısında 774, öğretim elemanı sayısında ise 232 katlık artışların gerçekleştirildiği ve yükseköğretim kurumlarının İstanbul'dan Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar yayılmasının sağlandığı görülmektedir.

Tablo: 2.1: Kuruluşlarından Bu Yana Üniversiteler

	Üniversite	Bulunduğu il	Kuruluş Tarihi
1	İstanbul	İstanbul	1933
2	İstanbul Teknik	İstanbul	1944
3	Ankara	Ankara	1946
4	Karadeniz Teknik	Trabzon	1955
5	Ege	İzmir	1955
6	Atatürk	Erzurum	1957
7	Orta Doğu Teknik	Ankara	1959
8	Hacettepe	Ankara	1967
9	Boğaziçi	İstanbul	1971
10	Dicle	Diyarbakır	1973
11	Çukurova	Adana	1973
12	Anadolu	Eskişehir	1973
13	Cumhuriyet	Sivas	1974
14	İnönü	Malatya	1975
15	Fırat	Elazığ	1975
16	Ondokuz Mayıs	Samsun	1975
17	Selçuk	Konya	1975
18	Uludağ	Bursa	1975
19	Erciyes	Kayseri	1978
20	Akdeniz	Antalya	1982
21	Dokuz Eylül	İzmir	1982
22	Gazi	Ankara	1982
23	Marmara	İstanbul	1982
24	Mimar Sinan	İstanbul	1982
25	Trakya	Edirne	1982
26	Yıldız Teknik	İstanbul	1982
27	Yüzüncü Yıl	Van	1982
28	Bilkent	Ankara	1984
29	Gaziantep	Gaziantep	1987
30	Koç	İstanbul	1992
31	Abant İzzet Baysal	Bolu	1992
32	Adnan Menderes	Aydın	1992
33	Afyon Kocatepe	Afyon	1992
34	Balıkesir	Balıkesir	1992
35	Celal Bayar	Manisa	1992

36	Çanakkale Onsekiz Mart	Çanakkale	1992
37	Dumlupınar	Kütahya	1992
38	Gaziosmanpaşa	Tokat	1992
39	Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü	Kocaeli	1992
40	Harran	Şanlıurfa	1992
41	İzmir İleri teknoloji Enstitüsü	İzmir	1992
42	Kafkas	Kars	1992
43	Kahramanmaraş Sütçü İmam	Kahramanmaraş	1992
44	Kırıkkale	Kırıkkale	1992
45	Kocaeli	Kocaeli	1992
46	Mersin	İçel	1992
47	Muğla	Muğla	1992
48	Mustafa Kemal	Hatay	1992
49	Niğde	Niğde	1992
50	Pamukkale	Denizli	1992
51	Sakarya	Sakarya	1992
52	Süleyman Demirel	İsparta	1992
53	Zonguldak Karaelmas	Zonguldak	1992
54	Başkent	Ankara	1993
55	Osmangazi	Eskişehir	1993
56	Galatasaray	İstanbul	1994
57	Fatih	İstanbul	1994
58	Işık	İstanbul	1996
59	İstanbul Bilgi	İstanbul	1996
60	Sabancı	İstanbul	1996
61	Yeditepe	İstanbul	1996
62	Kadir Has	İstanbul	1996
63	Atılım	Ankara	1997
64	Beykent	İstanbul	1997
65	Çağ	Tarsus	1997
66	Çankaya	Ankara	1997
67	Doğuş	İstanbul	1997
68	İstanbul Kültür	İstanbul	1997
69	Maltepe	İstanbul	1997
70	Bahçeşehir	İstanbul	1998
71	Haliç	İstanbul	1998
72	İstanbul Batı	İstanbul	1998
73	Okan	İstanbul	1999
74	Ufuk	Ankara	1999
75	Yaşar	İzmir	2001
76	İstanbul Ticaret	İstanbul	2001
77	İzmir Ekonomi	İzmir	2001

Kaynak: www.yok.gov.tr

2.3. YÜKSEK ÖĞRETİMİN FİNANSMAN KAYNAKLARI

Yüksek öğrenim hizmetleri yarı kamusal mal olarak ta görülse de uygulamaya ve çalışmamızın ileriki bölümlerindeki istatistiklerden de anlaşılacağı üzere yüksek öğrenim kurumlarının bütçelerinin ortalama % 70 gibi bir kısmında hazine yardımı vardır. Dolayısıyla devletin en önemli finansman kaynağının da vergi olduğu hatırlandığında üniversitelerin vergilerle finanse edildiğini söyleyebiliriz. Dolayısıyla bu durum nedeniyle yüksek öğrenim hizmetleri salt kamusal bir mal gibi işlem görmektedir.

2.3.1. Yüksek Öğretimde Finansman Seçenekleri

Yüksek öğrenim hizmetlerinin finansmanı ülkeden ülkeye farklılık gösterse de genelleme yaparsak finansman çeşitlerini 3 grupta toplayabiliriz.

2.3.1.1. Doğrudan finansman

Bu görüşe göre yüksek öğrenim salt kamusal mal olarak değerlendirilmektedir. Buna göre yüksek öğrenim alanında yapılacak harcamaların tümünün, doğrudan devletçe karşılanması ve bu harcamaların vergilerle finanse edilmesi gerekmektedir.⁵² Bu metot da yüksek öğrenimi finanse eden salt devlet olacaktır. Bu kısımda üniversitelerin finansmanını sağlayan ülkelere örnek olarak İsveç ve Norveç verilebilir.

2.3.1.2. Kısmi finansman

Bu yöntemde yüksek öğrenim karma mal ya da yarı kamusal mal olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle yüksek öğretim kuruluşlarının yapacakları harcamaların bir kısmının ya da tamamının fiyatlandırılarak harç ve resimlerle öğrencilerden tahsil edilmesi uygun görünmektedir.

2.3.1.3. Dolaylı finansman

Bu yol ise Friedman ve taraftarlarının önerdikleri dolaylı finansman seçeneğidir. Doğrudan ve kısmi finansman yöntemlerinde genellikle devlet

⁵² Güneri Akalın. *Yüksek Öğretim Karma Malına Fayda Maliyet Analizinin Uygulanması*, Ankara Üniversitesi SBF Yayını No:444, Ankara, s.96-97

hizmetlerinin üretimini de üzerine almaktadır. Dolaylı finansman biçiminde ise yüksek öğrenim karma malını devlet ya da özel kesim üretebilmektedir. Yalnız devlet, bu yüksek öğretim öğrencilerine kupon yoluyla, kredi ve hibeler biçiminde bir destek sağlamaktadır. Öğrenciler bu kuponlarla istedikleri kurumlara başvurabilmektedirler.⁵³

Bu bölümden anlaşılacağı gibi, birinci seçenekte yüksek öğrenim tam kamusal mal olarak ele alındığından finansman vergilerle sağlanmaktadır. İkinci seçenekte, tam fiyatlandırma ve harçlarla finansman sağlanmaktadır. Üçüncü ve son seçenekte ise, ilk iki seçeneğin sanki bir karması oluşturulmakta ve finansman harç ve devlet yardımlarıyla sağlanmaktadır.

Bu durumda son iki seçenekte yüksek öğretimden yaralanabilmek karşılığında öğrenciler tarafından bir ödemede bulunmak gerekecek, ancak devlet öğrenciye –ki ülkemizde de görüldüğü gibi- kredi veya burs biçiminde destekleme vererek yüksek öğrenimden faydalanması karşılığında bunun bedelini daha sonra ödemesi söz konusu olacaktır.

Tablo 2.2: OECD ülkelerinde 1993 yılında yüksek öğretimin finansman modelleri

Ülkeler	A	B	C	D	E	F	G
Kanada	57	16	73	13,5	13,5	27	3,0
Amerika	46	4	50	46	4	50	2,6
Avustralya	61	6	67	22	11	33	1,8
Japonya	40	M	40	60	M	60	1,0
Almanya	89	1	90	10	M	10	0,1
Avusturya	91	N	91	8	1	9	1,2
Danimarka	62	N	62	N	38	38	2,1
İspanya	73	N	73	18	9	27	1,1
Finlandiya	78	M	78	1	21	22	2,3
Fransa	75	N	75	17	8	25	1,2
Hollanda	71	5	76	2	22	24	1,8
Portekiz	80	N	8	10	10	20	1,0
İngiltere	64	18	82	N	18	18	1,1
İsveç	65	N	65	30	5	35	2,3
Macaristan	69	N	69	15,5	15,5	31	1,3
İzlanda	56	N	56	4	40	44	1,3
Türkiye	89	H	89	H	11	11	0,9

- A Kamu finansmanı (toplaminin yüzdesi olarak), kurumların finansmanındaki harcamalar
 B Kamu finansmanı (toplaminin yüzdesi olarak), sübvansiyonlar
 C Kamu finansmanı (toplaminin yüzdesi olarak), toplam
 D Özel finansman (toplaminin yüzdesi olarak), kurumlara yapılan ödemeler
 E Özel finansman (toplaminin yüzdesi olarak), diğer harcamalar
 F Özel finansman (toplaminin yüzdesi olarak), toplam
 G Gayri Safi Yurtiçi Hâsılanın yüzdesi olarak
 N Göz ardı edilebilir
 M Mevcut olmayan
 H İtiraz etmeksizin

⁵³ Sevinç Yaraşır, a.g.e, s.73-74

Kaynak: Jean-Claude Eicher. (1994) Avrupa'da Yüksek Öğretimin Maliyeti ve Finansmanı, *Marmara Üniversitesi Yayını*, Yayın No:600 İstanbul, s.110

2.3.2. Yüksek Öğretimin Kamu Kaynaklarıyla Finansmanı

Yüksek öğrenimin finansman payında devletin rolü özellikle gelişmekte olan ülkelerde çok büyüktür. Çalışmamızın daha önceki bölümlerinde ayrıntılı olarak belirtildiği gibi devletin yüksek öğrenime müdahale nedenleri vardır. Bu nedenle de finansmanında da oldukça yüksek paya sahiptir. Öncelikle yüksek öğretimde fayda sadece faydalanan kimsede kalmamakta aynı zamanda topluma da bir dışsal fayda olarak da vermektedir. Bu nedenle devlet eğitimi özel ve toplumsal faydaların toplamı için vermektedir. Çalışmamızın sonraki bölümlerinde de görüleceği gibi devletin payı ortalama %70 civarındadır. Bu da göstermektedir ki yükseköğretim sistemimizde hakim olan temel finansman kaynakları kamuya ait kaynaklardır. Hiç şüphesiz ki kamu kaynaklarının %90'nını oluşturan temel kaynak vergiler olduğuna göre aslında vergi mükellefi olanlardan bu hizmetten yararlananlara bir kaynak transferi söz konusudur. Devlet gerek kurumlara yaptığı ödenek tahsisleriyle ve gerekse yüksek öğretim kurumlarına yapılacak olan bağış ve yardımların gider olarak gösterilmesi konusunda vergi kanunlarıyla yaptığı düzenlemelerle ve de yüksek öğretim kurumlarına tanıdığı bazı muafiyet ve istisnalarla, (Kurumlar Vergisi, KDV, Gelir Vergisi) yükseköğretimin finansmanını düzenlemektedir.

2547 Sayılı Kanunun 55. maddesi ile de üniversitenin gelir kaynakları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir: ⁵⁴

- Her yıl bütçeye konulacak ödenekler,
- Kurumlara yapılacak yardımlar,
- Yayın ve satış gelirleri,
- Taşınır ve taşınmaz malların gelirleri,
- Döner sermaye işletmelerinden elde edilecek kârlar,
- Bağışlar, vasiyetler ve diğer gelirlerdir.

Aynı Kanunda yer alan mali kolaylık ise şunlardır:

Yüksek öğretim üst kuruluşları, yüksek öğretim kurumları ve bunlara bağlı kuruluşlara yapılacak her türlü bağış ve vasiyetnameler, vergi, resim ve harçlardan

⁵⁴ 2547 Sayılı YÖK Kanunu

muafıdır. Bağış ve vasiyetlerin kullanılmasında, bağış ve vasiyet yapanların koydukları ve kanunlara göre geçerli sayılan kayıtlara ve koşullara göre yapılır.

Üniversiteler, genel bütçeye giren kamu kurumlarına ve kuruluşlarına tanınan parasal bağışıklar, istisnalar ve öbür parasal kaynaklardan aynen yararlanırlar. Gelir ya da kurumlar vergisi yükümlüleri tarafından üniversitelere makbuz karşılığında yapılacak parasal bağışıklar, gelir ve kurumlar vergisi kanunları hükümlerine göre yıllık beyanname ile bildirilecek gelirlerden ve kurum kazançlarından indirilir.

Yükseköğretim üst kuruluşları, yükseköğretim kurumları ve bunlara bağlı kuruluşlar ve birimler tarafından eğitim, öğretim ve araştırma amacı ile ithal edilen makine, alet, cihaz, ecza, malzeme ve yayınlar ile bağış yoluyla yurt dışından gelen aynı türden malzemeler, her çeşit vergi, resim ve harçtan muafıdır, denilmektedir.

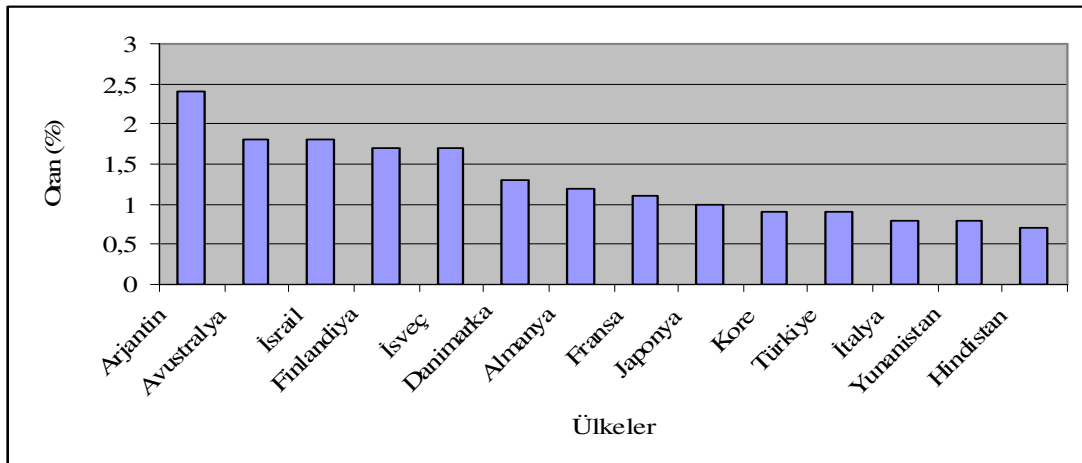
Kanunun ilgili maddesinde ele alınan en önemli gelir kalemi de bütçe ödenekleridir. Yüksek öğrenim kurumlarına tanınan mali kolaylıklar da aslında bir nevi kamudan kaynak transferidir. Devletin aktardığı bu kalemler GSMH'ye paralel olarak değişmektedir ve yüksek öğretim kurumlarının gelirleri arasındaki devletin aktardığı kaynakların ağırlığı son 15 yılda ortalama % 60'ı bulmaktadır.

Bu bilgiye ek olarak bazı OECD ülkeleri ve Türkiye'nin yüksek öğrenim için yapılan kamu harcamalarının GSMH ye oranını incelersek aslında devletin %70'lik payının çok da fazla olmadığını çünkü pek çok ülkenin yüksek öğretim için GSMH den aktardıkları payların ülkemizden yüksek olduğunu görürüz.

Tablo 2.3: Bazı Ülkelerde Yüksek Öğretime Ayrılan Kamu Kaynaklarının Ülke GSMH'lerine Oranı (1995)

Ülkeler	Oran (%)	Ülkeler	Oran(%)
Arjantin	2,4	Fransa	1,1
Avustralya	1,8	Japonya	1
İsrail	1,8	Kore	0,9
Finlandiya	1,7	Türkiye	0,9
İsveç	1,7	İtalya	0,8
Danimarka	1,3	Yunanistan	0,8
Almanya	1,2	Hindistan	0,7

Kaynak: YÖK, Türk Yüksek Öğretiminin Bugünkü Durumu, s.122, Mart 2003

Grafik 2.1: Yüksek Öğretim Kurumlarının GSMH den aldıkları Paylar

Grafik 2.1’de görüldüğü gibi yüksek öğretim kurumlarının GSMH den aldıkları paylara bakıldığında aslında ülkemizde yüksek öğretime ayrılan kamu kaynaklarının diğer ülkelere nazaran düşük olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte vakıf üniversitelerine de değinmekte fayda vardır. Ülkemizde son yıllarda sayıları hızla artan vakıf üniversiteleri her ne kadar geniş bir kitle tarafından öyle sanılsa da- sadece öğrencilerin ödemeleri yoluyla finanse edilmesi gibi bir durumu yoktur. Bu vakıf üniversitelerine de devlet yardımı ve vergisel teşvikler söz konusudur. Vakıf üniversitelerine ilişkin ileri bölümlerde ayrı bir başlıkla detaylı bilgi verilecektir.

2.3.2.1. Bütçe ödenekleri yoluyla finansman

Türkiye’de de yükseköğretimin finansman kaynakları belirli dönemlerde uygulanan özel öğretim kurumları dışında, devlet tarafından karşılanmaktadır. Devlet hem bizzat bu işi üstüne aldığı gibi, özel yükseköğretim kurumlarına sübvansiyonda yaptığı görülmektedir. Devletin büyük ağırlıklı olarak halen yükseköğretimin finansmanını sürdürmektedir.⁵⁵ Bunun temeli Anayasamızın 130. Maddesinde ifade bulan *yüksek öğretimin kamu hizmeti niteliği* taşımasıdır. Bu nitelik Anayasa Mahkemesi’nin içtihadı ile de teyit edilmiştir.⁵⁶

Devletin yüksek öğretimin finansmanına katkısı bütçe ödenekleri yoluyla olur. Devlet yüksek öğretim kurumlarına kalemler bazında ödenek tahsis ederek yüksek öğretime kaynak transferinde bulunur.

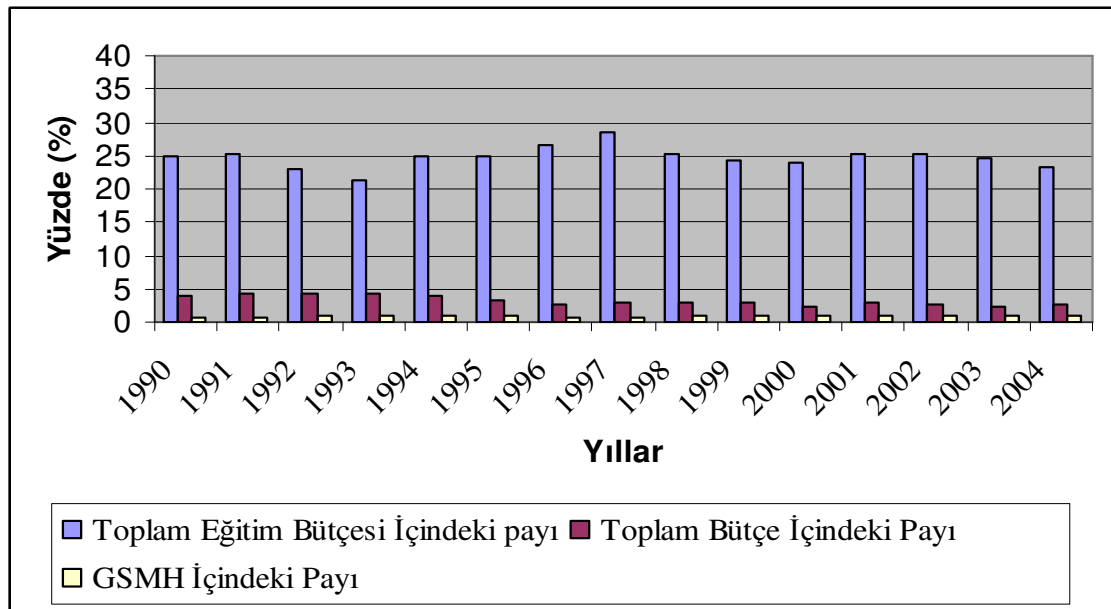
⁵⁵ Metin Meriç. (1998), “Türkiye’de Yükseköğretimde Finansman Sorunu”, D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi Cilt:13 Sayı I, s.49.

⁵⁶ YÖK. (2007 Şubat), *Türkiye’nin Yüksek Öğretim Stratejisi*, Ankara, s.59.

Tablo 2.4: Yükseköğretime Ayrılan Bütçe Ödeneklerinin Yıllara Göre Değişimi

Yıl	Yükseköğretim Bütçesinin		
	Toplam Eğitim Bütçesi İçindeki Payı (%)	Toplam Bütçe İçindeki Payı (%)	GSMH İçindeki Payı (%)
1990	24,8	3,9	0,56
1991	25,3	4,2	0,69
1992	23,1	4,3	0,84
1993	21,4	4,1	0,90
1994	25,0	3,8	1,10
1995	25,0	3,2	0,90
1996	26,4	2,6	0,80
1997	28,4	3,1	0,80
1998	25,4	2,9	0,86
1999	24,1	2,8	0,84
2000	23,9	2,2	0,84
2001	25,3	2,8	0,89
2002	25,1	2,5	0,89
2003	24,7	2,3	0,94
2004	23,2	2,6	0,93

Kaynak: YÖK 2005, s.126

Grafik 2.2: Yüksek Öğretim Bütçelerinin Toplam Bütçe, Toplam Eğitim Bütçesi ve GSMH İçindeki Payları

Tablo 2.4 ve buna istinaden hazırlanan Grafik 2.2’de yüksek öğretim bütçelerinin toplam bazda tasnifi verilmiştir. Bu tabloda dikkat çeken unsur toplam eğitim bütçesi ve toplam bütçe arasındaki payı pek değişmemiştir ortalama aynı yüzdesel rakamlar

görülmektedir, fakat yıllar itibariyle bir dalgalanma görünmektedir. Yüksek öğretim bütçelerinin toplam eğitim bütçeleri arasındaki payının en yüksek olduğu dönem GSMH içindeki payına baktığımızda 1997 yılı ise gene pek değişme olmadığı görülmektedir. Fakat 1995 yılından itibaren bir artış trendine girdiği görülmektedir. Nitekim bugüne kadar en yüksek oran %1.10 ile 1995 yılında olmuştur.

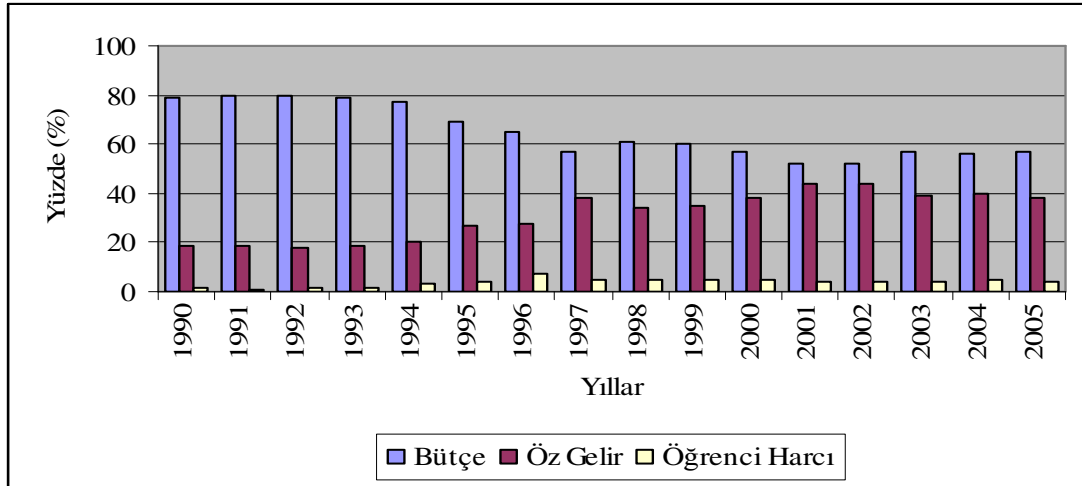
Yüksek öğretim bütçelerinin toplam bütçe arasındaki orana bakacak olursak düşme eğiliminde olduğunu görürüz. Aslında bu sadece ülkemize özgü bir istatistik değildir. Çünkü, dünyadaki genel eğilim, birim maliyetin kişisel getirinin karşılığı olan kısmını reel öğrenim ücreti olarak vergi mükelleflerinden öğrencilere ve ailelerine kaydırmaktır. Ayrıca, beslenme ve barınma için yapılan sübvansiyonlar da azaltılmaktadır.⁵⁷ Bunun temel sebebi de yüksek öğretim hizmetinin artık tüm dünyada yarı kamusal mal olarak görülmesidir.

Tablo 2.5: 1990-2005 Yılları Arası Yüksek Öğretim Kurumları Gelir Kaynakları Payları

Yıl	Gelir Kaynaklarının Payları (%)		
	Bütçe	Üniv.	Öğrenci
1990	79	19	2
1991	80	19	1
1992	80	18	2
1993	79	19	2
1994	77	20	3
1995	69	27	4
1996	65	28	7
1997	57	38	5
1998	61	34	5
1999	60	35	5
2000	57	38	5
2001	52	44	4
2002	52	44	4
2003	57	39	4
2004	56	40	5
2005	57	38	4

Kaynak: www.yok.gov.tr

⁵⁷ YÖK, (2004 Kasım) Türk Yüksek öğretiminin Bugünkü Durumu, s. 7

Grafik 2.3: Yüksek Öğretim Kurumlarının Gelir Kalemlerinin Dağılımı

Yıllar itibariyle üniversite bütçelerinin gelir kalemlerinin yüzdesel dağılımını incelediğimizde 1990-2004 arası üniversite gelirlerinin içinde devletin payının %80 civarında olduğunu bu tarihten itibaren oransal olarak azalmaya başladığını ve üniversitelerin kendi gelir kalemlerinde ciddi bir artış olduğunu görmekteyiz. Özellikle 1997 yılından itibaren üniversitelerin kendi yaratmış oldukları gelir kaynakları 1997 öncesine göre neredeyse yüzde yüz oranında artmış görünmektedir. Bunun temel sebebi artık devletin yüksek öğretim kurumlarına aktarmış olduğu ödeneklerin yetersiz kalmasından ve de 1993 yılından itibaren geçilen 2.öğretim uygulamasından kaynaklanmaktadır. 1990-2004 yılları arasındaki yüksek öğretime aktarılan yıl sonu bütçe ödenekleri/GSMH oranının genel olarak sabit kalma eğilimi göstermesine rağmen yüksek öğretim kurumlarının sayısında hızla bir artış görülmektedir.

Öğrenci harçlarının gelir kalemlerindeki oranına bakacak olursak %3 düzeylerinde seyretmektedir. 1996 yılında %7'lik bir artış olmasına karşı bu tarihten başka ciddi bir artış görülmemektedir. Bu tablodan çıkarılacak sonuç yüksek öğretim kurumları artık devletin yapacağı yardımları beklemektense kendi kaynaklarını yaratarak finansmanlarını sağlamaktadırlar.

Görüldüğü gibi yüksek öğretim kurumlarının gelir kaynaklarını oluşturan kalemlerde en büyük ağırlığı bütçe ödenekleri oluşturmaktadır. Devlet her yıl bütçe kanunu uyarınca ödenek tahsisi yapmaktadır. Fakat aktarılan bu bütçe ödeneklerinin hepsi kullanılamamaktadır. Bunun en önemli nedeni, kamu kurumlarında uygulanan bütçe sistemidir. Bu konu ile ilgili detaylı bilgiler çalışmamızın 3.2.1. bölümünde verilmiştir.

2.3.3. Yüksek Öğretimin Özel Kesim Kaynaklarıyla Finansmanı

Dünyada ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde 1960'larda ve 1970'lerde devlet finansmanına duyulan bağımlılık, eğitim harcamalarındaki hızlı artışlarla birlikte azalmış ve özel finansman kaynaklarının kullanımı artmaya başlamıştır. Bu artış, büyük ölçüde, devlet bütçelerinden yaptıkları eğitim ve eğitim dışında kalan diğer harcamalarında hızlı artışlar nedeniyle gerçekleşmişse de, özel finansman için ileri sürülen gerekçeler bulunmaktadır. Bu, daha önce de belirtildiği gibi, eğitimin ne ölçüde toplumsal bir mal olarak görülebildiği ile ilgilidir. Bu nedenle, özel fon kullanımı yüksek öğretim düzeyinde yaygınlaşmakta, diğer eğitim düzeylerinde kamu finansmanı daha fazla ağırlık taşımaktadır.⁵⁸

Özel finansman araçlarının kullanılmasının gerekliliğinin önemli dayanaklarından biri, günümüzde devletin ve eğitimcilerin eğitim programlarının içeriğini belirlemede her zaman en iyiyi gerçekleştiremedikleri veya bunu gerçekleştirmelerinin güç olduğu yönündeki görüştür. Çünkü çeşitli toplumsal kesimlerin eğitimle ilgili talepleri farklı olabilmektedir. Bu taleplerin etkili olabilmesi, farklı kesimlerin eğitimin finansmanına katılabilmesiyle kolaylaşabilmektedir. Öğrenim harcı ve ödemelerin söz konusu olduğu durumlarda, belirtilen etkinin daha fazla olması beklenir.⁵⁹ Yüksek öğretimin piyasa ekonomisinde sunulması, tamamen maliyetleri içeren bir fiyat sistemi, rekabetçi bir ortam ve öğrencilerin tercihlerine cevap veren en uygun bir sonuç verebilecektir.⁶⁰

2.3.3.1. Harçlarla finansman

Yüksek öğretim finansmanında kullanılan en yaygın özel finansman aracı harçlardır. Bazı ülkelerde üniversiteler ve yüksek okulla devlete bağlı oldukları halde finansmanının tümünü harçlara karşılayabilmekte. Bazı ülkelerde ise ülkemizdeki gibi bir sistemle yükseköğretim kurumlarının çoğu devlete ait olsa bile öğrenci harçları uygulanmaktadır.

Yüksek öğretim sisteminde harçların hemen her ülkede bu denli yaygın olarak kullanılmasının nedeni, öğrenci sayılarındaki artışlara rağmen üniversitelerin gelir kaynaklarının bu hıza yetişememesi ve de eğitimde kalitenin düşme trendine girmesidir.

⁵⁸ Lale Işık Ünal, a.g.e, s.316-317

⁵⁹ Lale Işık Ünal, a.g.e, s.319

⁶⁰ Sevinç Yaraşır, a.g.e, s.78

Bu dengesizliği oransal olarak kaldırmak içinde üniversiteler ilave kaynaklara ihtiyaç duymuşlardır.

Seksenli yıllardan başlayarak, yükseköğretim öğrencisi başına kamu kaynaklarından yapılan harcama miktarlarında reel düşüşler meydana gelmiştir. Bunun başlıca nedenlerini şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Artan öğrenci sayıları,
- Hızla gelişen teknoloji nedeniyle öğrencilerin birim maliyeti daha yüksek alanlara kayması,
- Hızla gelişen teknolojinin daha pahalı donanım kullanımını gerekli kılması,
- Kamu kaynaklarının toplumsal getirisi daha yüksek olan temel eğitim ve altyapı yatırımlarına kaydırılması,
- Devletçiliğın yerini serbest pazar ekonomisinin almaya başlaması.⁶¹

Bu ilave kaynakları bulmak için kamu kaynaklarına yönelmek yerine kendi öğrencilerinden eğitime katılma payları yani harçlara yönelinmiştir. Bu uygulama pek çok eleştirilerde beraberinde getirmiştir. Eğitimde eşitlik ve adalet ilkesini öne sürenler bu uygulamanın haksız olduğunu, durumu kötü olan öğrencilerin yüksek öğrenim hizmetinden dışlanabileceğini bu durumda eğitimde fırsat eşitliğini yok edeceğini savunmaktadırlar.

Karşıt görüşü savunanlar ise, yüksek öğretim hizmetinin maliyetinin tamamının veya en azından bir kısmının, aldığı daha üst düzeyde eğitim nedeniyle ileride daha iyi bir gelir elde edilebilme potansiyeli olan öğrenciler tarafından karşılanmasının gerekli olduğunu ileri sürmektedirler⁶².

Nitekim Sekizinci beş yıllık kalkına planına göre yüksek öğretim kurumlarının da finansmanı geliştirilecek ve çeşitlendirilecek, etkin bir harç, kredi, burs sistemi kurularak ödeme gücüne bağılı olarak öğrencilerden alınan eğitime katkı paylarının yüksek öğretimin finansmanında kaynaklardan biri haline gelmesi sağlanacaktır, denilmektedir.⁶³

Yüksek öğretimde harç uygulamasını destekleyenlerin temel görüşü aslında yüksek öğretimin bir karma mal oluşuna dayanmasından ileri gelmektedir. Buna göre,

⁶¹ Ahmet Kesik, a.g.e., s.116

⁶² Muzaffer Ahmed. (1988), Cost Efficiency In Higher Education, *UNESCO Principal Regional Office For Asia and The Pasific*, s.36-43

⁶³ DPT, Sekizinci Beş yıllık Kalkınma Planı, s.84

bu hizmetten yararlanan bireylerin elde ettikleri fayda düzeyi için katlanılan maliyetin hepsinin vergi mükelleflerince karşılanmasının haksızlık olacağı düşüncesidir.

Bu görüşü destekleyenlere göre, yüksek öğrenimde öğrencilerin istedikleri okulu seçmesiyle birlikte kalite problemi çözülmekte, ancak bu durum adalet sorununu beraberinde getirmektedir. Ayrıca, kamu yüksek öğrenim kurumlarının düşük düzeyde harç almasının, öğrencileri ikinci sınıf müşteri durumuna düşürdüğü ve düşük harçların sadece başarılı öğrencileri değil aynı zamanda gerçekte yüksek öğrenime devam etmek istemeyen ancak düşük maliyetler nedeniyle yüksek öğrenim ortamını yaşamak isteyen bireylerin de yüksek öğrenimi tercih etmesini beraberinde getirebilecektir.⁶⁴

Bu görüşe karşı çıkanlar ise, eğitimde fırsat eşitliği görüşünü savunmakta olup, maddi durumları iyi olmayan kimselerin bu fırsattan yararlanamayacağını savunmaktadır.

Bu açıklamalardan sonra ülkemizdeki yüksek öğretim sistemindeki harç uygulamasına değinecek olursak bununla ilgili düzenlemeleri 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu'nun 2880 Sayılı Kanunla Değişik 46. Maddesinde görürüz.

Madde 46: Her yıl öğrencilerin yükseköğretim kurumlarına ödemek zorunda buldukları harçlar öğrenim dallarının nitelikleri ve süreleri ile yükseköğretim kurumlarının özellikleri göz önünde tutularak Yükseköğretim Kurulunun önerisi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından tespit edilir. Varsa yabancı dil hazırlık öğrenimi dahil her eğitim-öğretim programının veya öğretim alanının maliyet bedelinin en çok beşte biri öğrencilerden harç olarak alınır. Bu harç, isteyen öğrenciler için borçlanma veya hizmet yükümlülüğü karşılığı devlet tarafından ödenir. Bu takdirde 44. Maddeye göre öğrencilere tanınan ek öğretim süreleri içinde devletçe ödemeye devam edilir. Öğrencilerin borçlanma veya hizmet yükümlülükleri öğrenciler adına devletçe karşılanan toplam harç miktarına göre tespit edilir. Bir yükseköğretim kurumunu bitirdikten sonra ikincisine katılanların harcı devletçe karşılanmaz. Yabancı uyruklu öğrencilerden alınacak ücretlerin miktarı Yükseköğretim Kurulunun görüşü alınarak Bakanlar Kurulunca ayrıca tespit edilir. Harçların gereken durumlarda devlet tarafından açılacak kredi ile karşılanması amacı ile her yıl Maliye Bakanlığı bütçesine Kredi ve Yurtlar Kurumuna aktarılacak üzere yeterli Ödenek konur. Bu harçların üniversite bütçelerine gelir kaydedilmesi harç kredisi alan öğrencilerin yükümlülükleri ile ilgili esaslar, Maliye Bakanlığının ve Yükseköğretim Kurulunun olumlu görüşü alınarak

⁶⁴ Ahmet Kesik, a.g.e, s.116

Kredi ve Yurtlar Kurumunda hazırlanacak yönetmelikle belirlenir. Bu suretle veya doğrudan üniversiteler bütçelerine intikal eden harçlar her üniversite bütçesinde açılacak öğrenci sosyal yardım tertibinden, kurulacak Öğrenci Harçlar Fonuna aktarılır. Bu Fonda toplanan paralar öğrencilerin beslenme, kültürel ve sportif faaliyetleri ile diğer sosyal ihtiyaçları için kullanılır. Fonun sarf ve denetimi ile ilgili konularda üniversitelerin döner sermayeleri ile ilgili hüküm uygulanır. Fondan artan para ertesi yılın fon hesabına devrolunur.⁶⁵

Bu maddeye göre öğrencilerden alınacak harçların hangi usul ve esaslar dahilinde kullanılacağı ise 2547 sayılı Kanunun, Sosyal Hizmetler başlıklı 2880 sayılı Kanunla Değişik 47. Maddesinde açıklanmıştır.

Madde 47: Faaliyetlerin Düzenlenmesi:

Yükseköğretim kurumları, Yükseköğretim Kurulunun yapacağı plan ve programlar uyarınca, öğrencilerin beden ve ruh sağlığının korunması, barınma, beslenme, çalışma, dinlenme ve boş zamanlarını değerlendirme gibi sosyal ihtiyaçlarını karşılamak ve bu amaçla bütçe imkânları nispetinde okuma salonları, yataklı sağlık merkezleri, mediko sosyal merkezleri, öğrenci kantin ve lokantaları açmak, toplantı, sinema ve tiyatro salonları, spor salon ve sahaları, kamp yerleri sağlamakla ve bunlardan öğrencilerin en iyi şekilde yararlanmaları için gerekli önlemleri almakla görevlidirler.⁶⁶Bu maddelerden de anlaşılacağı gibi öğrencilerden alınacak harçlar gene öğrencilerin sağlık, kültür, yemek, barınma ihtiyaçları için kullanılacaktır.

2.3.3.2. Üniversitelerin yarattığı fonlar

Üniversiteler eğitim öğretim gibi hizmetleri sunmanın yanında araştırma etkinlikleri de yapmaktadır. Ülkemizde araştırma geliştirme faaliyetlerinin yaklaşık yüzde 71'i üniversiteler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu oran dünya ortalamasında en yüksek orandır.

⁶⁵ 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu

⁶⁶ 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu

Tablo 2.6: OECD Ülkelerinde Yüksek Öğretim Gelir Kaynaklarının Dağılımı

Ülkeler	Yıllar	Hükümet kay.	Özel Kay.	Yük.öğretim kurumları
ABD	1995	45,9	54,1	15,7
Almanya	1991	35,8	64,2	16,3
Arjantin	1992	85,0	15,0	30,0
Avusturya	1990	46,3	53,7	34,7
Danimarka	1993	37,8	62,2	22,8
Fransa	1993	44,3	55,7	15,8
İngiltere	1993	32,7	67,3	16,7
İspanya	1993	51,6	48,4	31,3
İtalya	1993	47,8	52,2	22,5
Kanada	1993	32,6	67,4	24,7
Romanya	1994	67,8	32,2	3,3
Türkiye	1991	70,1	2,9	26

Kaynak: Aydoğan Ataunal, (1998) *Türkiye’de Yükseköğretim*, MEB Yayınları, Ankara, s.223,

Araştırma etkinliklerinde kullanılacak kaynakların, üniversitelerin yine bu etkinlikleri piyasaya yönelik olarak gerçekleştirmeleri sonucunda elde etmeleri, üniversitelerin mali özerkliğini artıran bir yol olarak görülmekte ve savunulmaktadır. Üniversitelerin özellikle fen bilimleri ve teknoloji ile ilgili bölümlerinin, işletmelerin ihtiyaç duydukları konularda araştırma etkinlikleri gerçekleştirmeleri ve onlar için bilgi üretmeleri, bu yolla da fon oluşturmaları söz konusu olabilmektedir.⁶⁷

2.4. VAKIF ÜNİVERSİTELERİ

Türkiye’de artan yüksek öğretim talebinin bir kısmı 1984 yılından itibaren vakıf Üniversitelerince karşılanmaya başlanmıştır. Anayasamızın 130. Maddesine göre, kar amacı gütmeyen vakıflarca ülkemizde özel yüksek öğretim kurumları kurulabilmektedir. Bu tür yüksek öğretim kurumları idari ve mali konular dışında, akademik işleyişi bakımından devlet yüksek öğretim kurumlarının tabi olduğu ilke ve mevzuata uymak zorundadır. Vakıf Üniversitelerin hangi usulde kurulacağı 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu’nun Ek 3. maddesinde gösterilmiştir. Vakıflar tarafından kurulan üniversitelerde kanunla kurulmakta olup, kamu tüzel kişiliğine sahiptirler. Akademik çalışmaları ve öğretim görevlilerinin sağlanması bakımından devlet eliyle kurulan yüksek Öğretim kurumları için Anayasa’da belirtilen hükümlere tabidirler.⁶⁸

⁶⁷ Lale Işık Ünal, a.g.e, s.341-342

⁶⁸ YÖK. (2007 Şubat), Türkiye’nin Yüksek Öğretim Stratejisi, Ankara, s. 52

Özel yükseköğretim kurumlarının kuruluş ve işleyişine ilişkin hükümler, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun Ek 14. maddesi ile düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesi, yukarıdaki maddede belirtilen “yüksek öğretim” sözcüğü içine “üniversite kavramının” da girdiğini belirterek, “bu tür üniversitelerin kamu tüzelkişileri olduğu”na ve “kanunla kurulmaları gerektiği”ne karar vermiştir. Bu hükmün sonucunda, vakıf üniversitelerinin “özel üniversiteler olmadığı ve bu üniversitelerin de devlet üniversitelerinin bağlı olduğu hukuksal statü (durum) içinde yer aldıkları söylenebilir.⁶⁹

Vakıf Üniversiteleri Yönetmeliğinin 5. Maddesine göre, vakıf üniversitesi gelirlerini sadece kendi üniversitelerini ve mülkiyeti üniversitelere ait kurum ve kuruluşları geliştirmek amacıyla harcamak kaydıyla, vakıflar tarafından kanunla kurulmuş bulunan kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek düzeyde araştırma, eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan, fakülte, enstitü, yüksek, okul, destek, hazırlık okulu veya birimleri, benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur.

Kamu tüzel kişiliğine sahip vakıf yükseköğretim kurumları, kendilerine ait mal varlıklarına ve bunlar üzerinde her türlü tasarruf hakkına sahip olup, vakıf üniversiteleri ve vakıf yüksek teknoloji enstitüleri rektörleri ile bağımsız vakıf meslek yüksekokulları müdürleri hariç her düzeydeki yöneticileri ve diğer personelini, kendi organlarının kararı ile görevlendirebilirler.

Vakıf tüzel kişiliğinin herhangi bir şekilde sona ermesi halinde vakıf yükseköğretim kurumunun tüzel kişiliği devam eder.

Vakıf yükseköğretim kurumları Yükseköğretim Kurulunun gözetim ve denetimi altındadır. Bu kurumlar her ders yılı sonunda Yükseköğretim Kuruluna yıllık faaliyet raporu sunarlar ve Yükseköğretim Kurulunda bulunan diğer bilgi ve belgeler de göz önüne alınarak Yükseköğretim Kurulu Başkanının onay ve programı çerçevesinde Yükseköğretim Denetleme Kurulu tarafından denetleme ve değerlendirmeye tabi tutulurlar.

Vakıf yükseköğretim kurumunun mütevelli heyet tarafından onaylanan ayrıntılı bütçesinin bir örneği ile bütçenin uygulanmasına ilişkin esaslar ve harcamaya ilişkin yetkileri gösterir mütevelli heyet kararları Yükseköğretim Kurulu'na gönderilir. Mali yılsonu gerçek harcamalar yeminli mali müşavirce usulüne uygun olarak incelenip,

⁶⁹ Giritli-Bilgen-Akgüner, İdare Hukuku, s.334-335

tasdik edilir ve Yükseköğretim Kurulu'na en geç müteakip yılın Mart ayı sonuna kadar gönderilir.

Vakıf yükseköğretim kurumuna ait taşınmaz mallar yükseköğretim kurumu tüzel kişiliği adına tapuya tescil edilir, her türlü araç, gereç ve demirbaşlar noter tasdikli ayniyat kayıt defterine kaydedilir ve kayıtlar usulüne uygun olarak muhafaza edilir.

Vakıflarca kurulacak yükseköğretim kurumları 2547 sayılı Kanun'un 56. Maddesinde yer alan mali kolaylıklardan, muafiyetlerden ve istisnalardan aynen istifade ederler. Bu kurumlar emlak vergisinden muaftırlar.

Vakıflar tarafından kurulmuş yükseköğretim kurumlarının giderlerine katkıda bulunmak amacıyla; bütçede yer alan ödenekle sınırlı olmak üzere, ilgili vakıf yükseköğretim kurumunun müracaatı, Yükseköğretim Kurulunun görüşü ve Milli Eğitim Bakanlığının teklifi üzerine Maliye Bakanlığınca Devlet yardımı yapılır.

Yapılacak Devlet Yardımı: Devlet yükseköğretim kurumlarına o yıl tahsis edilen toplam bütçe ödeneklerinin örgün öğrenci sayısına bölünmesiyle elde edilen tutarın, ilgili vakıf yükseköğretim kurumunda okuyan örgün öğrenci sayısı ile çarpılması sonucu bulunulacak miktarın %30'unu geçemez. Ancak, bu miktarın üniversitelere dağıtımı; öğrenci seçme ve yerleştirme sisteminde kullanılan sayısal (%50), sözel (%20) ve eşit ağırlıklı (%30) puan türlerinin parantez içinde gösterilen ağırlıklar uygulanarak, üniversitenin toplam örgün öğrenci sayısına göre yapılır. Yükseköğretim Kurulu bu oranları yarısına kadar yükseltmeye veya eksiltmeye yetkilidir. En az iki yıl eğitim-öğretim yapmış olan vakıf üniversiteleri Devlet yardımı almak amacı ile Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'na müracaat ederler.

Vakıf yükseköğretim kurumlarına Devlet yardımının yapılabilmesi için bu kurumların;⁷⁰

- a) En az iki eğitim-öğretim yılını tamamlamış olması,
- b) Öğrencilerin en az %15'ine eğitim-öğretim masraflarını karşılayacak düzeyde tam burs vermesi,
- c) Öğrenci alınan her lisans programı için, öğretim üyesi yetiştirmek amacıyla, vakıf üniversitelerince seçilerek Yükseköğretim Kurulu tarafından yurtiçinde veya yurtdışında belirlenen üniversitelere yerleştirilen ve izlenen doktora öğrencilerine, kontenjanı 50'ye kadar olan programlar için bir öğrenciye, 50 ile 100 arasında olan programlar için iki öğrenciye ve kontenjanı

⁷⁰ 31.12.2005 Gün ve 26040 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak Yürürlüğe Giren Vakıf Yüksek Öğretim Kurumları Yönetmeliğinin 5-15-25-28 ve 30. maddeleri

100' den fazla olan programlar için üç öğrenciye eğitim-öğretim ve diğer masraflarını karşılayacak düzeyde burs vermesi veya üniversitelerin bu doktora öğrencilerinin sayısı kadar, yurtdışında yerleşik Türk uyruklu öğretim üyesini en az bir eğitim-öğretim yılı sözleşmeli tam gün statüsünde çalıştırdığını Yükseköğretim Kurulu'na belgelemesi,

d) Üniversitelerin lisans düzeyindeki örgün öğretim programlarında en az bir eğitim-öğretim yılı sözleşmeli tam gün statüsünde çalışan (kısmi statüde görevli, ek ders veya diğer üniversitelerden görevlendirme suretiyle çalışanlar hariç) öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısının, bu esasa göre hesaplanan tüm Devlet üniversitelerinin öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısının ortalamasına eşit veya daha az olması,

e) Üniversitelerarası Kurulca görevlendirilen komisyonca yapılacak değerlendirme sonucunda; bir önceki yılsonu itibariyle tespit edilen tanınmış bilimsel dergilerde, üniversitede en az bir eğitim-öğretim yılı sözleşmeli tam gün statüsünde çalışan (kısmi statüde görevli, ek ders veya diğer üniversitelerden görevlendirme suretiyle çalışanlar hariç) öğretim üyesi başına düşen yayın sayısı bakımından, bu esasa göre sıralanan tüm Devlet üniversitelerinin ilk yarısına girecek durumda olması,

f) Öğrenci seçme ve yerleştirme sisteminde sayısal, sözel ve eşit ağırlığa göre, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezince o yıl yerleştirilen örgün öğretim öğrencileri arasında ilk %5'e giren öğrenci almış olması ve üniversitenin örgün öğretim programlarına o yıl yerleştirilen toplam öğrenci sayısı ile her bir puan türünün ikinci fıkrada belirtilen göreceli önemini yansıtan ağırlıkları dikkate alınarak yapılan değerlendirmede, bu esasa göre sıralanan tüm Devlet üniversitelerinin ilk yarısına girmesi,

Şartlarından asgari (a), (b), (c) ve (d) bentlerini yerine getirmeleri gerekmektedir.

Buna göre, ikinci fıkrada belirtilen miktarın;

-(a), (b), (c), (d), (e) ve (f) bentlerinde sayılan tüm şartları yerine getiren vakıf yükseköğretim kurumlarına tamamına kadar,

-Asgari şartlardan (a), (b), (c) ve (d) bentlerinin yanı sıra (e) veya (f) bentlerinden birini yerine getiren vakıf yükseköğretim kurumlarına %80'ine kadar,

-Sadece asgari şartları yerine getiren vakıf yükseköğretim kurumlarına %60'ına kadar,

Devlet yardımı verilir. Asgari şartları yerine getiremeyen vakıf yükseköğretim kurumlarına Devlet yardımı yapılmaz.

Bu Maddede belirtilen azami ve asgari düzeyler arasında yer alan vakıf yükseköğretim kurumlarına yapılacak yardım miktarı, Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılacak değerlendirme esas alınmak suretiyle Maliye Bakanlığı tarafından tespit edilir. Vakıf yükseköğretim kurumlarına yapılacak yardım her yılın en geç Ekim ayı sonuna kadar iki eşit taksit halinde ödenir.

Yardım alan vakıf yükseköğretim kurumu her yıl Nisan ayı sonuna kadar bir önceki yılın gelir ve giderlerini Maliye Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ile Yükseköğretim Kuruluna göndermek zorundadır.

Bu maddenin uygulanmasıyla ilgili olarak vakıf yükseköğretim kurumlarından her türlü belge ve bilgiyi istemeye ve gerektiğinde merkez denetim elemanları vasıtasıyla denetim ve inceleme yaptırmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.

Devlet yardımından yararlanmak isteyen vakıf yükseköğretim kurumları başvurularını en geç yardım yapılacak mali yılın 31 Mart tarihine kadar Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına iletmek zorundadırlar. Bu süre içerisinde müracaatta bulunmayan vakıf yükseköğretim kurumları herhangi bir hak ve talepte bulunamazlar.⁷¹

Buraya kadar mevzuat hükümleri ışığında vakıf yüksek öğretim kurumlarının kuruluş ve mali kaynaklarıyla ilgili düzenlemeleri inceledik şimdi bazı göstergeler ışığında vakıf yüksek öğretim kurumlarını irdelersek şöyle sonuçlar ortaya çıkar

2004 yılında yayımlanan OECD göstergeleri raporunda Türkiye’de vakıf üniversitelerinin toplam üniversiteler arasındaki oranı %4 iken OECD ülkeleri ortalaması %96’dır.⁷² Bu istatistik göstermektedir ki ülkemizde vakıf üniversitelerinin oranı OECD ülkelerine göre çok geridedir. Fakat, bu istatistikte eksik olan bir şey vardır. O da yabancı ülkelerde vakıf daha doğru bir tabirle bahsedilmek gerekirse kar amacında güden özel yüksek öğretim kurumlarının varlığı söz konusudur. Bu da, ekonomik karar alıcıları kar faktörü nedeniyle güdülemektedir. Ülkemizde yukarıda mevzuat hükümlerinden de anlaşılacağı gibi kar amacı güderek özel yüksek öğretim birimleri kurulamaz. Bu ayrıntıyı da dâhil etsek bile gene de ülkemizde vakıf üniversitelerinin oranı OECD ülkelerine nazaran düşük kalmaktadır.

⁷¹ 31.12.2005 Gün ve 26040 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak Yürürlüğe Giren Vakıf Yüksek Öğretim Kurumları Yönetmeliğinin 5-15-25-28 ve 30. maddeleri

⁷² YÖK, (2004 Kasım) Türk Yüksek öğretiminin Bugünkü Durumu

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÜKSEK ÖĞRETİM BÜTÇELERİNİN ANALİZİ

Çalışmamızın bu bölümünde yüksek öğretim kurumlarına verilen bütçe ödeneklerinin yıllar itibariyle gelişimini, harcamalarının kurum bazında bileşimlerini istatistiki veriler eşliğinde karşılaştırmalar yapılarak değinilecektir. Rakamların gerçek değerlerini gösterebilmek için 1987 yılı fiyatları temel alınarak rakamlar bu yılın değerleri olarak alınmıştır. Veriler www.muhsesat.gov.tr adresi ve www.tuik.gov.tr web adreslerinden alınmış olup hesaplamalar tarafımızca yapılmıştır. Verilerde yılsonu ödenekleri temel alınmıştır.

3.1. 1990-2004 DÖNEMLERİ ARASI YÜKSEK ÖĞRETİM BÜTÇE ÖDENEKLERİ

Ülkemizde üniversiteler katma bütçe ile yürütülmektedir. Katma Bütçe kurumlarına tahsis edilen ödenekler, Katma Bütçe içinde (A) işaretli cetvelde, gelirleri ise (B) işaretli cetvelde gösterilmektedir. Katma bütçe ile kamu hizmeti üreten üniversiteleri ayrı bir bütçeye kavuşturarak, hizmet sunumunu etkinleştirmek, hizmetten yararlananların katkısını sağlayarak öz kaynak yaratmak ve vergi adaletini sağlamak gibi amaçların yanı sıra, diğer yandan da yükseköğretim hizmeti veren kurumların siyasal iktidar değişmelerinden fazlaca etkilenmeden hizmetlerini istikrar içinde sürdürmeleri için özerklik sağlama amacı güdülmektedir.⁷³

Çalışmamızın bu kısmında yüksek öğretim kurumlarının devletten almış oldukları bütçe ödenekleri ve bu ödeneklerin bileşimi, yıllar ve kuruluşlar itibariyle ayrı ayrı ele alınarak incelenecek ve bu konunun sonunda değinilecektir.

⁷³ Zuhâl Tek, a.g.e, s.39

3.1.1. 1990-2004 Arası Toplam Bütçe Ödenekleri

Yüksek öğretime aktarılan bütçe ödenekleri (yılsonu bazında) ödeneklerin gelişimi ve yıllık değişimi tablo 3.1 ve buna istinaden hazırlanan Grafik 3.1 ve Grafik 3.2 deki gibidir.

Tablo 3.1: Yıl Sonu Ödenekleri ve GSMH Karşılaştırması

Yıllar	Yıl Sonu Ödeneği	Yıllık Değişme %	GSMH (Milyar TL.)	GSMH Yıllık Değişme %	Y.Öğ.Bütçeleri GSMH
1990	662		84.592		0,74
1991	628,4	-5	84.887	0	0,74
1992	845,6	35	90.323	6	0,94
1993	971,2	15	97.677	8	0,99
1994	800,4	-18	91.733	-6	0,87
1995	777,1	-3	99.028	8	0,78
1996	950,9	22	106.080	7	0,90
1997	1155,1	21	114.874	8	1,01
1998	1150	0	119.303	4	0,96
1999	1229	7	112.044	-6	1,10
2000	1234,3	0	119.144	6	1,04
2001	1188,6	-4	107.783	-10	1,10
2002	1700,3	43	116.165	8	1,46
2003	1426,2	-16	123.165	6	1,16
2004	1469,6	3	135.308	10	1,09

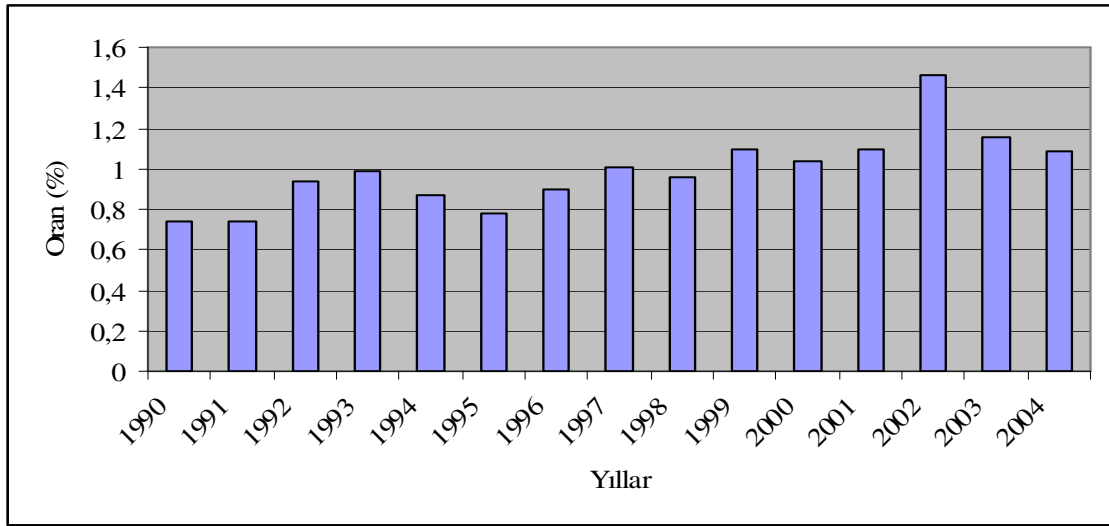
Kaynak: veriler www.tuik.gov.tr ve www.muhasabat.gov.tr web adreslerinden alınmış olup, hesaplamalar tarafımızca yapılmıştır.

Tabloya göre YÖK de dahil olmak üzere hazine tarafından aktarılan toplam yüksek öğretim bütçe ödenekleri 1990 dan 2004 e yani 15 yıllık dönemde 1987=100 baz alınarak yapılan hesaplamada yaklaşık 2.5 kat artmıştır. Artış oranlarına bakıldığında büyük bir kararsızlık görülmektedir. Örneğin 1992 yılında bir önceki yıla göre %35 oranında artmasına rağmen 1994 yılında bir önceki yıla göre %18 oranında azalmıştır. 1992 yılında bu denli artmasının sebebi bu dönemde kurulan fakat fiili olarak öğrenime 1993 yılında geçecek olan yaklaşık 25 üniversite için yapılan yatırım harcamalarının hızlandırılmasından kaynaklanmaktadır. Bu dönemde GSMH % 8 oranında artmasına rağmen yılsonu bütçe ödenekleri yukarıda da belirttiğimiz gibi %35 oranında artmış ve ekonomik büyümenin 4 katından fazla bir artış göstermiştir. 1994 de ise ekonomi yaklaşık %6,5 küçülmesine karşı ise yüksek öğretim kurumlarına aktarılan bütçe

ödeneklerinde %18'lik bir düşüş olmuştur. Bunun sebebi 1994 senesindeki ekonomik kriz ve arkasından gelen 5 Nisan Ekonomik İstikrar Programının uygulanmasıdır. Bu dönemde ekonomik krizin etkilerini azaltmak için sadece yüksek öğretim kurumları değil devletin tüm kademelerinin ödeneklerinde bir azalma olmuştur. Kısaca bunu kemer sıkma politikası olarak da adlandırabiliriz.

Yüksek öğretim bütçe ödeneklerinin GSMH den aldıkları paylara bakarak genellikle GSMH'nin %1'i oranında pay aldığını görürüz. En yüksek oran 2002 senesinde %1,46 oranında alınan paydır. En düşük oran ise 1990 ve 1991 yılında alınan %0,74'lük paydır.

Grafik 3.1: Yüksek Öğretim Bütçeleri / GSMH (1987=100)

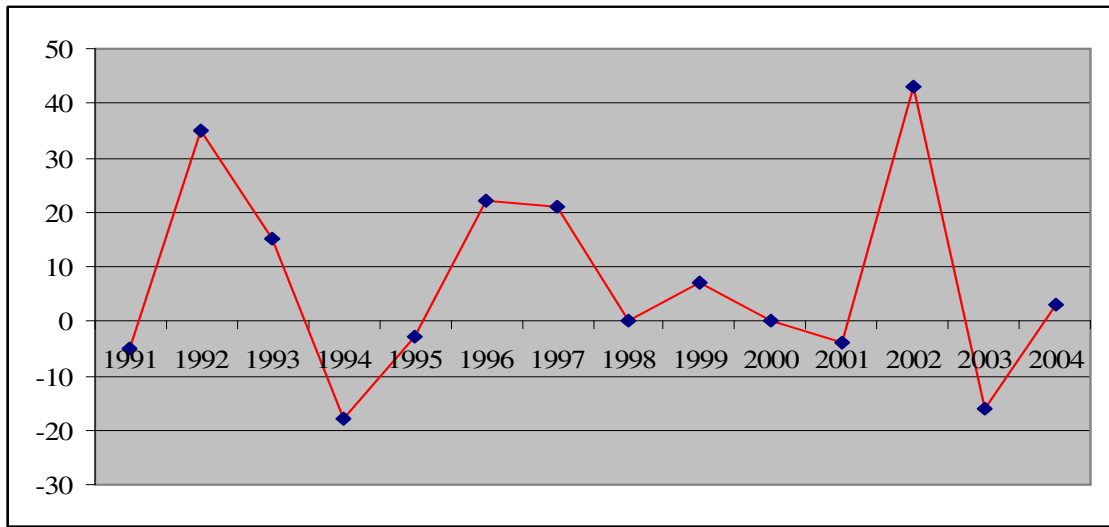

.Yüksek öğretim bütçelerinin bir önceki yıllara göre 1987 fiyatlarıyla düşme yaşadığı dönemler, tabloda görüldüğü gibi 1991 de %5, 1994 de %21,3, 1995 de %3, 1998 de % 0,4 2001 de %3,8 ve en son olarak 2003 yılında %19,2'dir. 1998 ve 2003 yılı haricinde bu dönemler 1994 ve 2001 de yaşanan ekonomik kriz dönemlerinde alınan ekonomik önlemler dolayısıyla olmuştur. 2003 senesindeki düşmeyi daha sağlıklı analiz edebilmek için 2002 yılına göre bir oranlama yapmak gerekir. Çünkü bu dönemde yapılan erken seçim öncesi yüksek öğretim kurumlarına büyük miktarlarda ödenek transferi yapılmış fakat ara dönemde hükümet değişince bu ödenekler serbest bırakılmamış büyük bir miktarı kullanılamamıştır. 2002 yılına göre bir oranlama yapmak istersek yüksek öğretim bütçe ödeneklerinde 1987 fiyatlarıyla %12,5'luk bir artış görünmüştür. 1999 senesinde ise ekonomide deprem ve ekonomik kriz gibi nedenler ile %6,48 oranında bir küçülme yaşanmasına rağmen yüksek öğrenim yılsonu bütçe ödeneklerinde bu oranın aksine %6,4'lük bir artış kaydedilmiştir. Fakat 2000

yılına gelindiğinde bu artış hızı yaklaşık 12 kat düşmüş ve 2000 yılında bir önceki yıla göre artış hızı binde 4 oranında olmuştur.

Bu 15 yıllık periyot içerisinde 2002 yılını yüksek öğretim kurumları için yaşanan bir altın yıl olduğunu söyleyebiliriz. Bu dönemde 2002 yılına göre nispi olarak yüksek öğretim ödenekleri %30 oranında artırılmıştır. Fakat mali dönem bitmeden yapılan genel seçimlerde oluşan iktidar değişikliğiyle birlikte bu ödeneklerin büyük bir kısmı kullanılmamıştır.

Grafik 3.2: Yüksek Öğretim Bütçe Ödeneklerindeki Yıllık Değişim Miktarları Grafiği (1987=100)

GSMH'nin 1987 sabit fiyatlarıyla 1990 dan 2004 yılına kadarki dönemde yaklaşık %38 artmış olmasına rağmen Yüksek öğretim yılsonu bütçe ödenekleri bu 15 yıllık dönemde yaklaşık %58 oranında artış göstermiştir.

3.1.2. Kuruluşlar İtibariyle Toplam Yüksek Öğretim Bütçe Ödenekleri

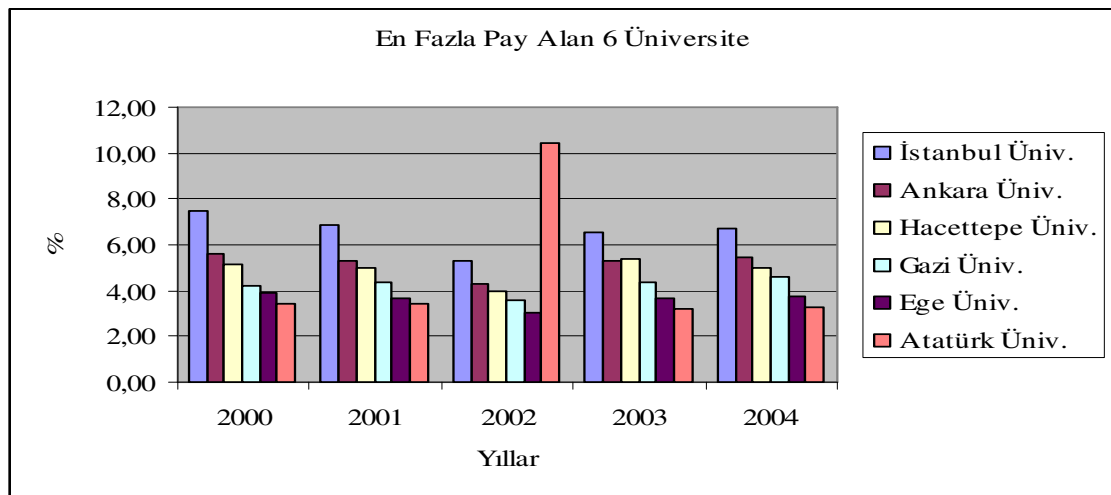
Yüksek öğretim kurumlarına aktarılan bütçe ödeneklerinin kuruluşlara göre dağılımı Ek 1 de görüldüğü gibidir. Ek 1 deki verilerin 1987 fiyatlarına indirilmesiyle oluşan bilgiler Ek 2'de , oransal dağılımı Ek 3'de, bir önceki yıla göre değişim yüzdeleri ise Ek 4'de gösterilmiştir. Bu tablolarda gösterilen değerler reel olarak alınan ve hesaplanan değerlerdir. (1987=100)

Ek 1 deki veriler ele alındığında 1990 yılından 2004 yılına kadar yüksek öğretime aktarılan bütçe ödeneklerinin mutlak olarak arttığını görürüz. Ek 2 incelendiğinde ise bunları 1987 yılı fiyatlarına indirgediğimiz zaman reel olarak böyle olmadığını görürüz 1991, 1994, 2000, 2001 ve 2003 yıllarında büyük düşmeler olduğunu görürüz.

Ek 3 incelendiğinde, yüksek öğretime aktarılan toplam bütçe ödeneklerinde en fazla payı alan üniversitelerin sırasıyla, İstanbul Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi olduğunu görmekteyiz. Diğer taraftan en küçük paya sahip olan yüksek öğretim kuruluşları ise diğerlerinden ziyade daha yeni kurulan üniversitelerdir. Bunun nedeni, kuruluş tarihi itibarıyla daha eski olan yüksek öğretim kurumlarının kapasitelerinin daha yüksek olması ve öğrenci sayılarının giderek yüksek öğretim alanında izlenen politikalar doğrultusunda artması sonucunda harcamaların yükselmesi nedeniyle gelirlerinin yüksek değerlerinin ise bunun zıttına bir konumda olmalarından kaynaklanmaktadır. Ayrıca bunların yapısını incelersek bu üniversitelerin diğer yüksek öğretim kurumlarına göre fakülte, yüksek okul ve meslek yüksek okul sayılarının daha fazla olduğu görülmektedir.

Oransal olarak baktığımız zaman daha önce bütçe ödeneklerinden yüksek pay alan üniversitelerin paylarının düştüğü görülmektedir. Bunun sebebi ise politikalar doğrultusunda yeni üniversitelerin açılması sonucu bu yeni üniversiteleri de pay almasıdır. Bunun sonucunda örneğin, 1990 yılında yüksek öğretim ödeneklerinden yaklaşık %10 pay alan İstanbul Üniversitesi'nin payı düzenli bir şekilde düşerek 2004 yılında yaklaşık %6,5 e düşmüştür. Şimdi 2000-2004 arası bütçe ödeneklerinden en fazla pay alan 6 üniversitenin aldıkları payları grafik halinde görmek istersek ilgi çeken bazı unsurlara rastlarız

Grafik 3.3: Toplam Bütçe Ödeneklerinden En Fazla Pay Alan 6 Üniversite

2002 yılında Atatürk Üniversitesi'nin aldığı pay birden bire yaklaşık 2,5 katına ulaşmıştır. 2002 yılında Atatürk Üniversitesi'nin başlangıç ödeneği 84,617 milyar yıl

sonu ödeneği ise 419,586 milyar olmuştur. Ancak yıl sonu harcaması ise 104,881 milyar TL. olmuş ödeneğinin yaklaşık %75'ini kullanmamıştır.

Aynı şekilde gene 2002 yılında İnönü Üniversitesi'nin aldığı payda da büyük bir artış olmuş 1990 dan 2002 ye kadar üniversitelere ayrılan bütçe ödeneklerinden ortalama %2 alırken 2002 yılında %7,40'a yükselmiştir. Bu tarihte İnönü Üniversitesi'nin başlangıç ödeneği 39,843 milyar TL.iken yıl sonu ödeneği yaklaşık 10 kat artmış 297,608 milyar olmuştur. Fakat yıl sonu harcaması ise 47,085 milyar TL. olmuştur. Aynı dönemde meclis seçimlerinin olması ve mali yıl sona ermeden yeni hükümetin kurulması ilgi çekici bir durumdur. Atatürk Üniversitesi'nin bu dönemde almış olduğu yıl sonu ödeneği İstanbul Üniversitesi'nin bile 2 katı fazlası bir miktara eşittir. İnönü Üniversitesi'nin 1991 yılında bütçeden aldığı payda ilginçtir. 1991 yılında başlangıç ödeneği bir önceki yıla oranla nominal %577 reel %109 gibi rekor bir yüzdeyle artmış ayrıca harcamaları da nominal olarak bir önceki yıl harcamalarına göre %290 artmıştır. Bu dönemde yüksek öğrenim bütçelerinde reel olarak %5 oranında bir düşme gerçekleşmiştir.

Bütçe ödeneklerinde en yüksek sıçramalar 1992 ve 1993 yılında olmuştur. Bunun nedeni 1993 döneminde kurulan yeni üniversitelerdir. Bu üniversiteler 1993 yılından itibaren ödenek almaya başlamışlar. Bu yılda yeni kurulan 23 üniversite içinde en yüksek ödenek alan üniversite Süleyman Demirel Üniversitesi olmuştur. 1994 yılından itibaren yatırım harcamalarının artmasına istinaden harcama ve yıl sonu ödeneklerinde büyük artışlar olmuştur. Örneğin Osman Gazi Üniversitesi'nin bu dönemde harcamaları bir önceki yıla oranla nominal olarak %614 artmıştır.

Bu yılda öğrenci başına düşen bütçe ödeneği dolar bazında 2658 \$ olmuş ve cumhuriyet tarihinin en yüksek değerine ulaşmıştır.⁷⁴

1999 yılını yüksek öğretim kurumları için devletten aldıkları paylar bakımından zor bir yıl olduğunu söyleyebiliriz. Birçok üniversite bu dönemde aldıkları yıl sonu ödeneklerinin tamamına yakınıni harcamıştır.

2003 yılında yüksek öğretime aktarılan bütçe ödeneklerinde önceki yıllara oranla bazı değişik durumlar söz konusudur. Buda birçok üniversitenin yıl sonu bütçe ödeneklerinin düşmesi durumudur. Bunlar yüksek öğretim kurulu, Karadeniz teknik üniversitesi, Atatürk, İnönü, Mustafa kemal, yüzüncü yıl, Dicle, Harran, Mersin Üniversiteleri ve İzmir ileri teknoloji enstitüsüdür. Fakat bu senelerde yıl sonu

⁷⁴ Kemal Gürüz. Türk Yüksek Öğretim Sistemi, www.yok.gov.tr/turk_yuksekogretim_sistemi.pdf, 10.02.2007

bütçelerindeki düşmenin tersine harcamaları artmıştır. Yani bu dönemde yıl sonu ödeneklerindeki ivme azalmış hatta belirttiğimiz üniversitelerde azalmış. Fakat transfer edilen bu bütçe ödenekleri önceki dönemlere göre daha fazla serbest bırakılmış yıl sonu ödenekleri ile bu ödeneklerin kullanıma serbest bırakılan kısmı arasındaki makas azalma eğilimine girmiştir.

Yüksek öğretim kurumları içinde bütçe ödeneği olarak en büyük değişiklik gösteren kurum yüksek öğretim kurulu (YÖK) dür. YÖK'ün aldığı yıl sonu ödenekleri çok değişiklik gösterir. Yüksek Öğretim Kurulunun 1990-2004 yılları arası almış olduğu (1987=100 endeksine göre) yıl sonu bütçe ödenekleri Tablo 3.2'deki gibidir.

Tablo 3.2: YÖK Bütçe Ödeneklerinin Yüksek Öğretim Kurumlarına Aktarılan Toplam Yıl Sonu Ödenekleri İle Karşılaştırılması (1987= 100)

Yıllar	Yılsonu Ödeneği	Yıllık Değişim	Toplam Y.Öğretim Bütçesi	YÖK/Y.Öğr.Büt. Ödenekleri
1990	24,3		662,0	3,9
1991	19,3	-26,0	628,1	3,1
1992	16,3	-18,3	845,6	1,9
1993	21,6	24,7	971,2	2,2
1994	13,5	-60,2	800,4	1,7
1995	19,9	32,1	777,1	2,6
1996	26,2	24,3	950,9	2,8
1997	9,8	-168,7	1155,1	0,8
1998	6,2	-57,6	1150,0	0,5
1999	6,8	8,3	1229,0	0,5
2000	3,5	-91,2	1234,3	0,3
2001	2,6	-35,9	1188,6	0,2
2002	3,9	33,5	1700,3	0,2
2003	2,6	-50,6	1426,2	0,2
2004	6,4	59,6	1469,6	0,4

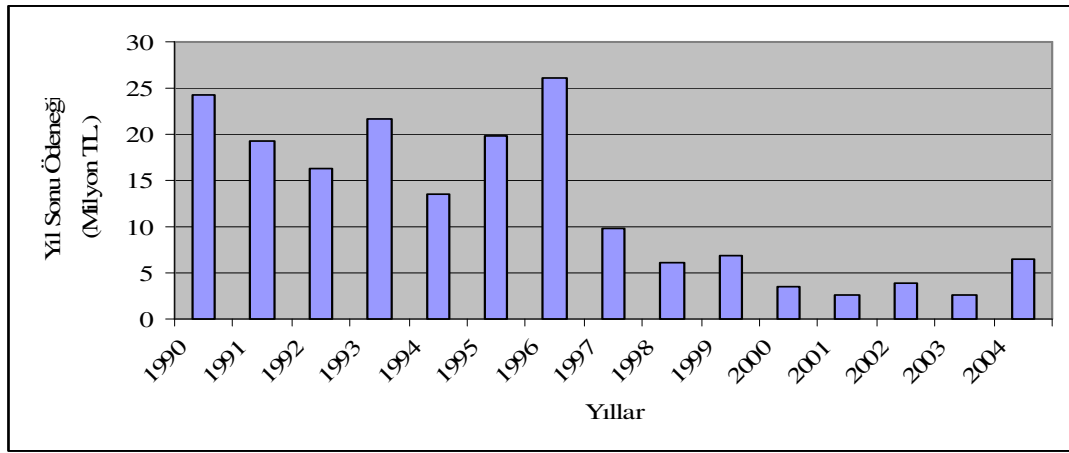
Kaynak: veriler www.tuik.gov.tr ve www.muhasibat.gov.tr web adreslerinden alınmış olup, hesaplamalar tarafımızca yapılmıştır.

YÖK'e aktarılan yıl sonu bütçe ödeneklerinde tam kararsızlık söz konusudur. Bir önceki yıla göre en büyük azalış 1997 yılında %168,7 ile yaşanmıştır. 2000 yılında ise %57,6 gibi bir oranla düşüş yaşanmıştır. En büyük artış ise 2004 yılında %59,6 bir oranda artışla kaydedilmiştir. 1990 yılı ve 2004 yılları arasındaki 15 yıllık dönem ele alındığında YÖK'e aktarılan bütçe ödeneklerinde 5 kattan fazla bir düşüş olduğu göze çarpmaktadır.

YÖK'ün aldığı yıl sonu ödeneklerinde ise 1990 dan itibaren anlamlı bir düşüş olduğu görülmektedir. Toplam yüksek öğretim bütçeleri arasında 1990 yılında YÖK'ün %3,1'lik bir paya sahip olduğu görünmekte iken bu oran 2000'li yıllara gelindiğinde binde 4'lere kadar düşmüştür. Özellikle yeni üniversitelerin kurulmasıyla birlikte YÖK'e aktarılan paylar büyük oranlarda düşmüştür.

YÖK'ün yıllar itibariyle yıl sonu ödeneklerinin değişimini aşağıdaki grafikten daha net olarak görebiliriz.

Grafik 3.4: YÖK Bütçe Ödeneklerinin Gelişimi

Grafik 3.4'de görüldüğü gibi 1990 yılından 2004 yılına kadar YÖK bütçe ödeneklerinde büyük artışlar ve azalışlar olmuştur. 2001 yılında gelindiğinde 1990 yılına göre neredeyse 10 kat bir düşme yaşanmıştır.

3.2. 1994-2003 DÖNEMİNDE KURULUŞLAR İTİBARIYLA BÜTÇE ÖDENEKLERİ HARCAMALARI

Bu kısımda yüksek öğretim hizmetlerinin sunulabilmesi için yapılan harcamalar ele alınacaktır.

3.2.1. Bütçe Ödenekleri ve Harcama İlişkisi

Yüksek öğretim kurumlarının gelir kalemlerinin en önemli bölümünü daha önceki bölümlerde de açıklandığı üzere kamu kaynaklarından devlet tarafından aktarılan bütçe ödenekleri oluşturmaktadır. Fakat bu tahsis edilen bütçe ödeneklerinin hepsi kullanılamamaktadır. Bunun en önemli nedeni, kamu kurumlarında uygulanan bütçe sistemidir. Buna göre yüksek öğretim kurumlarına verilen bir yıllık ödenek, üçer aylık

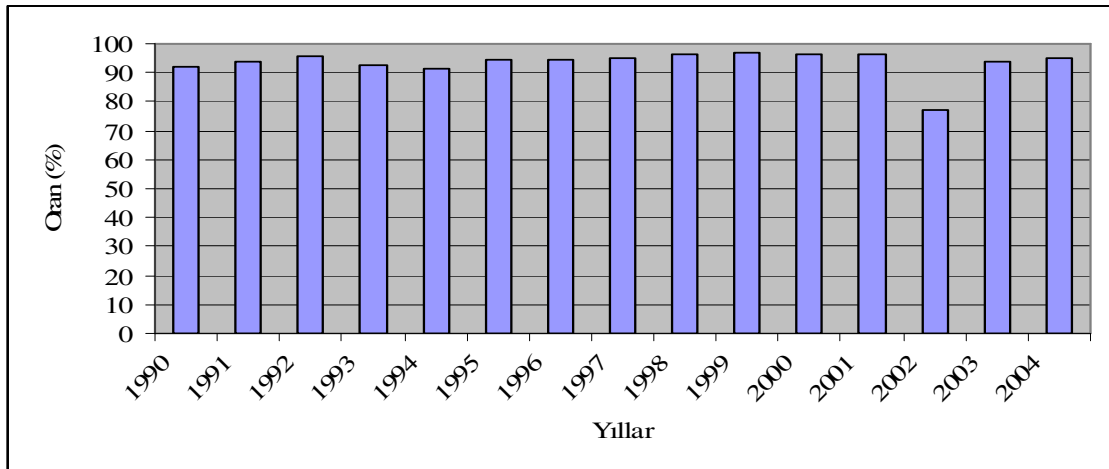
dört dilimde harcanabilmektedir. Bir yüksek öğretim kurumuna verilmiş olunan yıllık ödeneğin her zaman tamamının harcanması serbest bırakılmamaktadır. Çoğu zaman, verilen ödenekler, kurumun gerçek gereksinimine yönelik olmamaktadır. Bunun sonucunda harcamaların, öngörülen bütçelere oranının %100 olmayabilmektedir. Diğer bir deyişle ayrılan bütçe ödenekleri tam olarak harcanmamaktadır.⁷⁵

Tablo 3.3:Ödenekler ve Harcamalar Arasındaki İlişki

Yıllar	Bütçe (Milyar TL.)	Harcama	Harcamaların Gerçekleşme Oranı (%)
1990	3.108	2.855	91,9
1991	5.672	5.340	94,1
1992	10.331	9.855	95,4
1993	19.860	18.438	92,8
1994	33.922	31.024	91,5
1995	61.639	58.189	94,4
1996	134.261	127.065	94,6
1997	295.565	280.295	94,8
1998	515.859	497.801	96,5
1999	858.676	830.848	96,8
2000	1.301.506	1.256.307	96,5
2001	1.946.234	1.875.366	96,4
2002	4.020.983	3.108.077	77,3
2003	4.130.167	3.888.366	94,1
2004	4.658.793	4.414.669	94,8

Kaynak: veriler www.tuik.gov.tr ve www.muhasabat.gov.tr web adreslerinden alınmış olup, hesaplamalar tarafımızca yapılmıştır.

Grafik 3.5: Harcamaların Gerçekleşme Oranı

⁷⁵ Kasım Karatürk, Yüksek Öğretimin Finansmanı, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 171 s.230

Tablo 3.3 ve buna istinaden yapılan Grafik 3.5’de görüldüğü gibi harcamalar hiçbir zaman %100 e ulaşmamıştır. Ödeneklerin ortalama %5 ila %10’luk kısmı kullanılamamıştır. Diğer bir deyişle yüksek öğretim kurumlarına tahsis edilen sınırlı ödeneklerin tamamının harcanamadığı gözlemlenmektedir.

3.2.2. Yüksek Öğretim Harcamaları ve GSMH İlişkisi

GSMH nominal olarak arttığı zaman harcamalarında arttığı görünmektedir. Fakat 1987 fiyatlarıyla hesaplanan GSMH ile yüksek öğrenim kurumlarının harcamalarına baktığımızda ise daha farklı sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.4: Harcamaların GSMH ile karşılaştırılması

Yıllar	Harcama	GSMH	Harcamaların Artış Oranı	GSMH Artış Oranı
1990	608,09	84.592		
1991	714,57	84.887	18	0
1992	806,60	90.323	13	6
1993	901,70	97.677	12	8
1994	731,99	91.733	-19	-6
1995	733,60	99.028	0	8
1996	899,92	106.080	23	7
1997	1.095,45	114.874	22	8
1998	1.109,70	119.303	1	4
1999	1.189,16	112.044	7	-6
2000	1.191,47	119.144	0	6
2001	1.145,33	107.783	-4	-10
2002	1.314,26	116.165	15	8
2003	1.342,69	123.165	2	6
2004	1.392,62	135.308	4	10

Kaynak: veriler www.tuik.gov.tr ve www.muhasabat.gov.tr web adreslerinden alınmış olup, hesaplamalar tarafımızca yapılmıştır.

Tablo 3.4 de bulunan verileri incelediğimizde 1990 yılında GSMH neredeyse artmamışken harcamaların bir önceki yıla göre %18 arttığı görülmektedir. 1999 yılında ise ekonomi %6 gerilemişken, yüksek öğretim kurumlarının harcamalarında % 7 oranında bir artış gözükmektedir. 1994, 1999 ve 2001 yıllarını (ekonomik kriz dönemleri) ele almazsak GSMH arttığı zaman harcamalar da ortalama 2 veya 3 kat arası artmaktadır.

Tarafımızca yapılan hesaplamalarda GSMH da olan yıllık artış oranıyla yüksek öğretim harcamalarında olan yıllık artışlar arasında, regresyon analizi sonucu 0,64’lük

bir korelasyonluk olduğu görülmüştür. Bulunan korelasyon kat sayısının önemli bir değer olup olmadığını test etmek için (t) testi uygulanmıştır.

Buna göre

$$H_0: R = 0 \quad R = 0,64$$

$$H_1: R \neq 0$$

$$\alpha = 0,05$$

Test sonucu $t_H = 2,85$ bulunmuştur

$t_H > t_T$ ilişkinin derecesi önemlidir.

$t_H < t_T$ ilişkinin derecesi önemsizdir.

%95 güven aralığında t dağılım tablosunda n-2 serbestlik derecesindeki t_T değeri = 2,179 bulunmuştur

2.81 > 2.179 olduğundan ilişkinin değeri önemlidir.yani GSMH oranlarındaki reel yüzde artışla yüksek öğrenim kurumlarının harcamalarındaki reel yüzde artış arasında bir ilişki söz konusudur.

Buna göre , bulunan korelasyon kat sayısına göre ilişkiyi yorumlamak istersek,

IRI= 1 ise; tam ilişki

$0.5 \leq IRI < 1$ ise; kuvvetli ilişki

$0 < IRI < 0.5$ ise; zayıf ilişki

$R = 0$ ise; ilişki yok

Önermelerinden yola çıkarak, hesaplanan korelasyon kat sayısının (0,63), 0.5-1 aralığında kalmasından dolayı GSMH oranlarındaki reel yüzde artışla yüksek öğrenim kurumlarının harcamalarındaki reel yüzde artış arasında bir kuvvetli bir ilişki söz konusu olduğunu söyleyebiliriz. Buna karşın korelasyon oranının 0,63 olması yani bir bakıma zayıf ilişki değerlerine yakın olması nedeniyle, aslında çok da kuvvetli bir ilişkinin olmadığını göstermektedir.

3.2.3. Yüksek Öğretim Harcamaları ve Öğrenci Sayıları Arasındaki İlişki

Yüksek öğretim kurumlarına kaydolun öğrenci sayıları ile harcamalar arasında ilişki kurmak için aşağıdaki tabloda yer alan veriler ile regresyon analizi yapılacaktır. Analizin gerçek durumu yansıtması için harcama tutarları 1987 fiyatlarına

indirgenmiştir. Analizden önce oranlara bakmak istersek harcamalarda artış oranı öğrenci sayısındaki artış oranının epey bir gerisinde kalmıştır. Hatta öğrenci sayısı artmaya devam ederken harcama tutarlarında bazı yıllar düşme görülmüştür.

Tablo 3.5: Öğrenci sayıları ve Harcamaların Karşılaştırılması

Yıllar	Harcama	Öğrenci Sayısı	Har. Art. Or.	Öğr.Say.Art.or.
1990	608,09	471.459		
1991	714,57	502.588	18	6,6
1992	806,6	549.066	13	9,2
1993	901,7	657.095	12	19,7
1994	731,99	669.805	-19	1,9
1995	733,6	756.602	0	13
1996	899,92	812.931	23	7,4
1997	1.095,45	877.513	22	7,9
1998	1.109,70	930.224	1	6
1999	1.189,16	963.931	7	3,6
2000	1.191,47	1.028.148	0	6,7
2001	1.145,33	1.086.353	-4	5,7
2002	1.314,26	1.168.039	15	7,5
2003	1.342,69	1.216.891	2	4,2
2004	1.392,62	1.288.100	4	5,9

Kaynak: veriler www.yok.gov.tr ve www.muhasibat.gov.tr web adreslerinden alınmış olup, hesaplamalar tarafımızca yapılmıştır.

Tarafımızca yapılan hesaplamalarda öğrenci sayılarında olan yıllık yüzde artış oranıyla yüksek öğretim harcamalarında olan yıllık artışlar arasında, regresyon analizi sonucu 0,60'lık bir korelasyonluk olduğu görülmüştür. Bulunan korelasyon kat sayısının önemli bir değer olup olmadığını test etmek için (t) testi uygulanmıştır.

Buna göre;

$$H_0: R = 0 \quad R = 0,60$$

$$H_1: R \neq 0$$

$$\alpha = 0,05$$

Test sonucu $t_H = 2,58$ bulunmuştur

$t_H > t_T$ ilişkinin derecesi önemlidir.

$t_H < t_T$ ilişkinin derecesi önemsizdir.

%95 güven aralığında t dağılım tablosunda n-2 serbestlik derecesindeki t_T değeri = 2,179 bulunmuştur

2.58 > 2.179 olduğundan ilişkinin değeri önemlidir.yani GSMH oranlarındaki reel yüzde artışla yüksek öğrenim kurumlarının harcamalarındaki reel yüzde artış arasında bir ilişki söz konusudur.

Buna göre , bulunan korelasyon kat sayısına göre ilişkiyi yorumlamak istersek,

IRI= 1 ise; tam ilişki

$0.5 \leq IRI < 1$ ise; kuvvetli ilişki

$0 < IRI < 0.5$ ise; zayıf ilişki

R = 0 ise; ilişki yok

Önermelerinden yola çıkarak, hesaplanan korelasyon kat sayısının (0,60), 0.5-1 aralığında kalmasından dolayı öğrenci sayılarındaki reel yüzde artışla yüksek öğrenim kurumlarının harcamalarındaki reel yüzde artış arasında bir ilişki söz konusu olduğunu söyleyebiliriz. Fakat korelasyon oranının 0,60 olması yani bir bakıma zayıf ilişki değerlerine yakın olması nedeniyle, aslında çok da kuvvetli bir ilişkinin olmadığını göstermektedir. Nitekim 1990-2004 yılları arası öğrenci sayılarının artması, nominal olarak yüksek öğretim harcamalarının arttığı izlenimini vermekte ise de, reel anlamda yüksek öğretim harcamalarının oransal olarak yüksek öğrenim gören öğrenci sayılarındaki artışı kapsayacak kadar büyük boyutlara ulaşmadığını ve bazı yıllarda yüksek öğrenim gören öğrenci sayılarında artışlar olmasına rağmen reel olarak harcamaların düştüğü yukarıdaki tabloda anlaşılmaktadır. Bu nedenle kanaatimizce, yüksek öğrenim gören öğrenci sayısı ile reel yüksek öğretim harcamaları arasında bir ilişkinin olduğunu fakat korelasyon kat sayısından ve değindiğimiz çıkarımlardan ötürü bu ilişkinin çok da büyük bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır.

3.2.4. Kalemler Bazında Yüksek Öğretim Harcamaları

Yüksek öğretim hizmetlerinin sağlanabilmesi için bazı harcamalar yapılması gerekmektedir. Ülkemizde kamu harcamalarının ekonomik sınıflandırılması cari harcamalar, yatırım harcamaları ve transfer harcamaları olarak 3 kısımda ele alınmaktadır. Cari harcamalar,kamu harcamalarının sınıflandırılmasında, gerçek harcamalar olarak belirlenen, süreklilik arz eden, her yıl tekrarlanan, tüketimle ilgili harcamalardır.⁷⁶

⁷⁶ Nazmiye Çelebier. *Türkiye'de Konsolide Devlet Bütçesinin Finansmanı*, Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporu ,Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, s.6

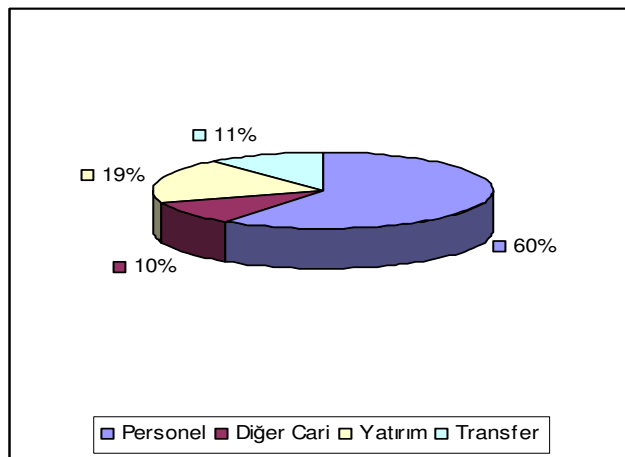
Buna göre personel giderleri, yolluklar, tüketim malı ve malzeme alımları ile demirbaş alımları cari harcamalar içerisinde toplanmaktadır.

Yatırım Harcamaları, ekonominin üretim gücünü doğrudan artıran, sermaye mallarına ilaveler veya mal stoklarında artma sonucunu doğuran, faydası yapıldığı dönemle sınırlı kalmayıp gelecek dönemlere de yansıyan harcamalardır. Makine, teçhizat ve taşıt alımları ile yapı, tesis ve büyük onarım giderleri yatırım harcamaları içerisinde toplanmışlardır. Hizmet alımları ve diğer ödemelerin bazıları ise yapılan harcamaya bağlı olarak bir kısmı cari harcamalara girerken, bir kısmı da yatırım harcamaları olarak gerçekleşmektedir.

Transfer harcamaları ise, cari dönem üretimine karşı doğrudan bir talep yaratmayan, bazı servet unsurlarının kişiler ve kurumlar arasında el değiştirmesi niteliğini taşıyan harcamalardır. Bunlar genellikle karşılıksız harcamalardır. Projeleri kamulaştırma ve bina satın alımları, kurumlara katılma payları, sermaye teşkilleri, iktisadi transferler, sosyal transferler ve borç ödemeleri transfer harcamalarıdır.⁷⁷

Bu kısa bilgilendirmeden sonra ülkemizdeki yüksek öğretim kurumlarının harcamalarına Ek 5’de ki veriler eşliğinde bakacak olursak harcama kalemlerinin sırasıyla ortalama %65 ile personel harcamaları ve diğer cari harcamalar, %25 ile yatırım harcamaları ve yaklaşık %10 ile transfer harcamaları olduğunu görürüz. Diğer cari harcamaların büyük bir bölümü de elektrik, su, doğal gaz, telefon, İnternet, kırtasiye vb. giderlerin ödenmesi için harcanmaktadır. Bazen bunların ödenek yetersizliğinden dolayı karşılanamaması durumu da ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple bu hizmeti sağlayan kurumlarla yaşanan sorunlar mahkemelere de yansımaktadır.

Grafik 3.6: Harcamaların Dağılımları

⁷⁷ Engin Ataç. *Türkiye’de Eğitim Hizmetlerinin Kamu harcamaları Açısından Analizi*, (Doktora Tezi), İTİA Yayınları, Eskişehir, s.44

3.2.4.1. Personel harcamalarının gelişimi

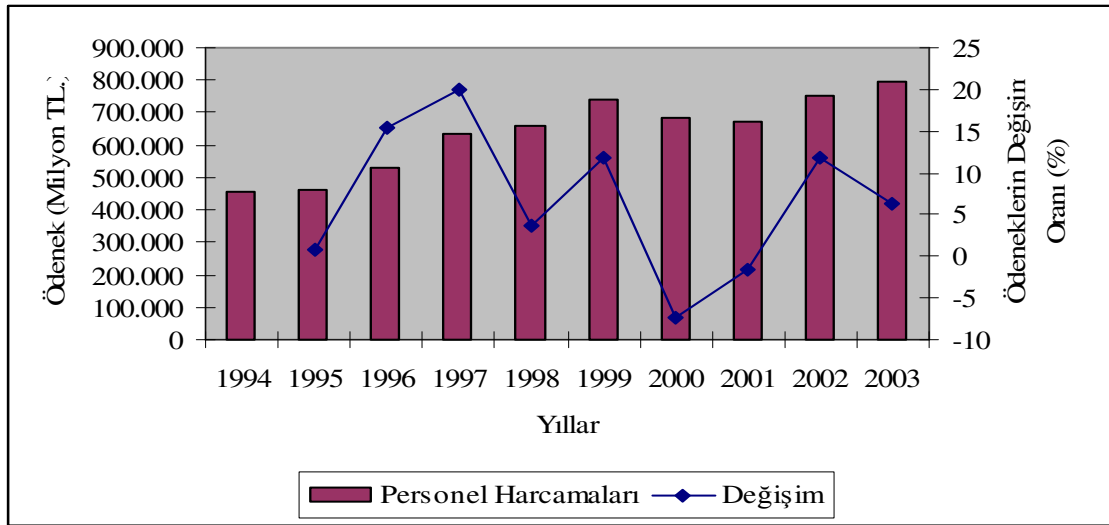
Yüksek öğretim kurumlarının personel harcamaları, yüksek öğretim kurumlarında çalışan öğretim üyeler, öğretim görevlileri ve diğer personel için yapılan harcamaları, öğretim görevlisi ve diğer personel için yapılan yurt içi ve yurt dışı yolluk harcamalarını, öğretim üyeleri ve diğer personelin kendisi ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler için yapılan toplam sağlık harcamalarını, öğretim üyesi ve diğer personelin toplam vergi iade miktarı ve emeklilikleri için yatırılan toplam miktarı v.s. yapılan harcamaları kapsamaktadır.

Tablo 3.6: Personel Harcamaları

Yıllar	Personel Harcamaları (Milyon TL.)	Endeks (1987=100)	Değişim (%)
1994	455.654	42,38	-
1995	459.834	79,32	0,9
1996	530.121	141,20	15,3
1997	636.296	255,87	20,0
1998	659.567	448,59	3,7
1999	737.547	698,68	11,8
2000	683.043	1.054,15	-7,4
2001	671.332	1.637,40	-1,7
2002	749.872	2.364,09	11,7
2003	797.290	2.895,96	6,3

Kaynak: Veriler www.tuik.gov.tr ve www.muhasabat.gov.tr web adreslerinden alınmış olup, hesaplamalar tarafımızca yapılmıştır.

Elimizdeki veriler (Ek.6) 1994-2003 dönemine ait olduğundan bu dönem aralıklarında yapılan personel harcamalarının gelişimi ve değişimi verilmiştir. Buna göre personel harcamaları 1994-2003 döneminde yaklaşık %75 oranında artmıştır. Personel ödemelerinde en büyük artış 1997 yılında olmuştur. 2000 ve 2001 yıllarına göre bir önceki yıla göre personel ödemelerinde azalmalar görülmüştür.

Grafik 3.7: Personel Harcamalarının Değişim Oranları

Personel harcamaları 1994 yılına göre 2004 yılında %75 oranında artmasının sebebi artan öğrenci sayısına paralel olarak öğretim görevlisi sayısındaki artıştır.

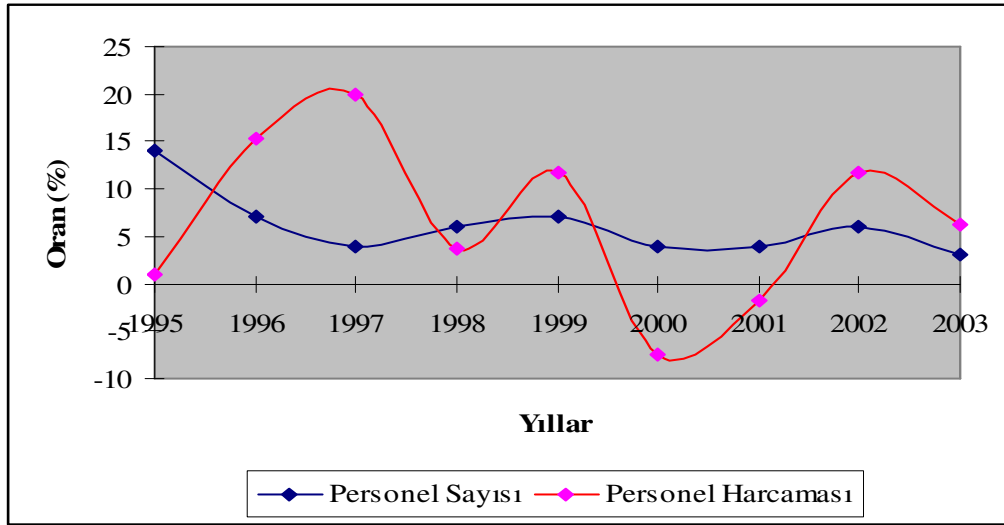
Tablo 3.7: Öğretim Görevlisi Sayısındaki Değişimler

Yıllar	Öğretim Görevlisi Sayısı	Yüzde Artış
1994	42.197	
1995	48.179	14
1996	51.398	7
1997	53.584	4
1998	56.546	6
1999	60.742	7
2000	63.029	4
2001	65.411	4
2002	69.234	6
2003	71.415	3

Kaynak: www.yok.gov.tr

Tablo 3.7'deki verilere bakıldığında öğretim görevlisi sayısında 1994 yılına göre 2003 yılında yaklaşık %70'lik bir artış olmuştur.⁷⁸

⁷⁸ 1950-2004 DPT Ekonomik ve Sosyal Göstergelerine Göre Hazırlanmıştır.

Grafik 3.8: Personel Harcamaları ve Personel Harcamalarının Yüzde Değişimleri

Kaynak: veriler www.muhasabat.gov.tr web adresinden alınmış olup, hesaplamalar tarafımızca yapılmıştır.

Grafikte 3.8’de görüldüğü gibi personel harcamalarının değişimi bazen öğretim görevlisi sayısının değişiminin üzerine çıkmakta bazen de altında kalmaktadır.

Yüksek öğretim kurumları bazında personel harcamalarına bakmak istersek,

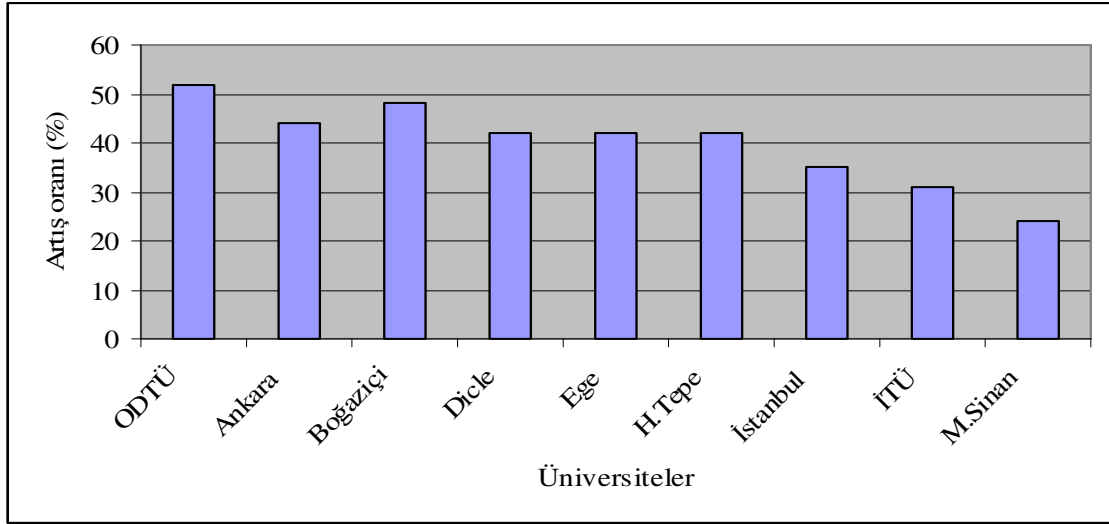
1994- 2003 arası yaptıkları harcamalar arasında personel harcamaları en fazla olan yüksek öğretim kurumlarına baktığımızda bunların genellikle kuruluş tarihleri itibariyle eski üniversiteler olduğunu görürüz. Bunlardan en fazla harcama yapan kurumlar sırasıyla %72 personel harcaması payıyla İstanbul Üniversitesi, %71 payla Ankara Üniversitesi, %71 payla Ege Üniversitesi, %68 payla Çukurova Üniversitesidir.

1994 yılı ve 2003 yılı arasında kıyaslama yaparak personel harcamalarının artış hızlarına Ek 6’daki veriler eşliğinde bakmak istersek, (1987=100) en az artışların İstanbul Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi gibi kuruluş tarihleri ile eski olan üniversitelerde olduğunu görürüz.

Kuruluş tarihi olarak eski olan yüksek öğretim kurumlarının personel harcamalarının yeni kurulan yüksek öğretim kurumlarına nazaran neredeyse 5 kat daha az bir oranda artmasının temel sebebi, özellikle 1993 yılından sonra faaliyete geçen yaklaşık 25 üniversiteye bu kurumlardan bazı personellerin kaydırılması, başka illerde var olan fakülte, yüksek okul ve meslek yüksek okullarının, o bölgede yeni kurulan üniversitelere bağlanması sonucu, faaliyet gösteren hali hazırdaki personelinin de yeni kurulan üniversitelere kadrolarını almaları sonucu personel sayılarındaki azalmadan

kaynaklanmaktadır. Örneğin, Dokuz Eylül Üniversitesi bünyesinde Denizlide faaliyet gösteren eğitim fakültesi, mühendislik fakültesinin, Pamukkale Üniversitesi'nin kurulması ile birlikte, Pamukkale Üniversitesi bünyesine geçmesi gibi.

Grafik 3.9: Personel Harcamaları 1994-2003 Arası En Az Artan Üniversiteler (1987=100)

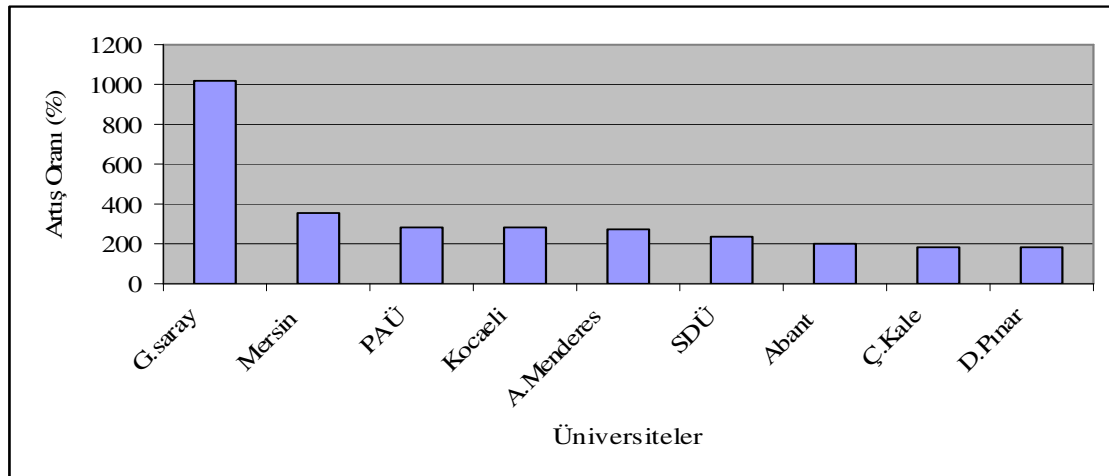

Kaynak: veriler www.muhasabat.gov.tr web adresinden alınmış olup, hesaplamalar tarafımızca yapılmıştır.

Bununla birlikte, önemli bir husus olan, bu kuruluş tarihleri itibari ile eski olan Yüksek öğretim kurumlarının bütçe ödeneklerinin diğerlerine nazaran çok büyük olduğu oranlama yaparken personel harcamalarındaki % 10'luk Bir artışın Bütçesi daha küçük olan bir yüksek öğretim kurumunun personel harcamasında oluşacak %30'luk bir artıştan rakamsal olarak daha yüksek olabileceğini de göz ardı etmemek gerekir

Personel harcaması en çok artan üniversiteler ise kuruluş tarihleri itibari ile yeni olan üniversitelerdir. Bunlar arasında en şaşırtıcı artış Galatasaray Üniversitesine aittir. 1994 yılından 2003 yılına 10 kattan fazla bir artış görünmüştür.

Grafik 3.10: Personel Harcaması 1994-2003 Yılları Arasında En Fazla Artan Üniversiteler (1987=100)

3.2.4.2.Yatırım harcamalarının gelişimi

Yatırım harcamalarının 1994- 2003 yılları arasındaki gelişimi aşağıdaki tablo 3.8'da gösterilmiştir.

Tablo 3.8: Yatırım Harcamaları

Yıllar	Yatırım Harcamaları	Endeks (1987=100)	Değişim (%)
1994	140.080	42,38	
1995	120.323	79,32	-14,1
1996	183.773	141,20	52,7
1997	240.869	255,87	31,1
1998	218.304	448,59	-9,4
1999	198.193	698,68	-9,2
2000	243.737	1.054,15	23,0
2001	216.067	1.637,40	-11,4
2002	277.247	2.364,09	28,3
2003	252.142	2.895,96	-9,1

Kaynak: Veriler www.muhasabat.gov.tr web adresinden alınmış olup, hesaplamalar tarafımızca yapılmıştır.

1994- 2003 yılları arasındaki yatırım harcamalarında en büyük artış 1996 ve 1997 yılında kaydedilmiştir. Bu dönemde 1993 yılında faaliyete geçen üniversitelere yeni fakülteler ve meslek yüksek okulları açılması bu harcamaların artmasına neden olmuştur. 1997 yılından sonra ise yatırım harcamalarında reel olarak düşüşler olmuştur. Yüksek öğretim kurumlarının yatırım harcamaları son 10 yıllık periyot da yaklaşık %80 atmıştır.

Yüksek öğretim kurumları bazında yatırım harcamalarına bakmak istersek,

Ek 7 İncelendiğinde kuruluş tarihi itibari ile eski olan üniversitelerin yatırım harcamalarının oranı diğerlerine ziyade daha azdır. Çünkü bu üniversiteler kuruluşları itibariyle eski oldukları için alt yapılarının büyük bölümünü tamamlamış olan üniversitelerdir.

Aynı şekilde en fazla yatırım harcaması yapan üniversiteler ise kuruluş itibariyle daha yeni olan üniversiteleri görmekteyiz. Bunun nedeni ise yukarıda anlatılanın tam tersine, alt yapı yatırımlarını henüz tamamlamamış ve yapım aşamasında projeleri olan üniversitelerdir.

Fakat kuruluş tarihi itibariyle eski üniversitelerin dönem dönem yatırım harcamalarında artışlar olduğu genellikle sabit bir oranda seyrettiği görülmektedir. Bunun nedeni, kuruluş aşamalarını tamamlamış olan eski üniversitelerin bir kısım eskimiş yapılarını ve teçhizatlarını yenilemesi, günümüz çağına ayak uydurmak için kaliteyi yükseltici yatırımlara yönelmeleri, fakülte, yüksekokul, meslek yüksek okulu ve enstitülerin zamanla doğan bir takım ihtiyaçlarının karşılanması ve kampüslerini şehir dışına taşıma eğilimleridir.

Ek 8 incelendiğinde 1993 den sonra kurulan yüksek öğretim kurumlarının yatırım harcamaları 1994-2003 arası dönemde %250-%500 arası artırdıkları göze çarpmaktadır. En büyük artış Kocaeli Üniversitesinde olmuştur (%1139) bunun sebebi 1999 depreminden sonra Kocaeli Üniversitesi'nin alt yapısını neredeyse tamamen yok olmasından ve bu alt yapıyı yeniden inşa etme çalışmalarından dolayı kaynaklanmaktadır.

3.2.4.3. Diğer cari harcamaların gelişimi

Yüksek öğretim kurumlarının diğer cari harcamaları, personel harcamaları dışında kalan, süreklilik arz eden, her yıl tekrarlanan, tüketimle ilgili cari harcamalardır. Bunlar tüketim malları ve malzemeleri için yapılan harcamaları, demirbaş alımı için yapılan harcamaları, elektrik, su, doğalgaz, iletişim bedelleri vb. harcamaları kapsamaktadır.

Diğer cari harcamaların, toplam harcamalar arasındaki payı çok düşüktür ortalama %8 civarında seyretmektedir.

Tablo 3.10: Diğer Cari Harcamaların Değişimi

Yıllar	D.Cari Harcamalar	Endeks (1987=100)	Değişim
1994	70	42,38	
1995	76	79,32	8,3
1996	78	141,20	2,7
1997	97	255,87	24,3
1998	109	448,59	12,4
1999	115	698,68	5,5
2000	119	1.054,15	4,1
2001	118	1.637,40	-0,9
2002	153	2.364,09	29,6
2003	158	2.895,96	3,4

Kaynak: Veriler www.muhasabat.gov.tr web adresinden alınmış olup, hesaplamalar tarafımızca yapılmıştır.

Diğer cari harcamaların artış oranlarına baktığımızda hemen her sene artış hızları farklı olsa bile arttığını görmekteyiz. 1994 yılına göre 2003 yılında diğer cari harcamalarda 2 kattan biraz fazla bir artış gözlemlenmiştir.

3.2.4.4. Transfer harcamaların gelişimi

Yüksek öğretim kurumlarının transfer harcamaları, herhangi bir çalışmayla ilgili olarak yurt dışı danışmanlık vb. için uluslar arası kuruluşlara giden ödenekler, yurt içi burslar, öğrencilerin barınma, sağlık ve diğer gereksinimleri için yapılan ödemeler, eğitim amaçlı dernek, birlik vb. kuruluşlara yapılan ödemeler ve diğer transfer harcamaları toplamını kapsamaktadır.

Tablo 3.11: Transfer Harcamalarının Değişimi

Yıllar	Transfer Harcamaları	Endeks (1987=100)	Değişim
1994	66	42,38	
1995	78	79,32	18,2
1996	108	141,20	39,4
1997	122	255,87	12,3
1998	123	448,59	1,3
1999	139	698,68	12,6
2000	146	1.054,15	5,0
2001	140	1.637,40	-4,1
2002	134	2.364,09	-3,8
2003	135	2.895,96	0,3

Kaynak: Veriler www.muhasabat.gov.tr web adresinden alınmış olup, hesaplamalar tarafımızca yapılmıştır.

Transfer harcamalarının gelişimine bakarsak, özellikle 1996 yılında büyük bir artış olmuştur. 2001 ve 2002 yıllarında ise bir düşme eğilimine girmiştir. Bu dönemlerde yüksek öğretim bütçelerinde reel anlamda düşme olduğu için transfer harcamaları da bundan payını almıştır.

Yüksek öğretim kurumları bazında yatırım harcamalarına bakmak istersek;

Ek 7'ye baktığımız zaman transfer harcamalarına en fazla kaynak ayıran yüksek öğretim kurumunun Anadolu Üniversitesi olduğunu görürüz. 1994-2003 arası 10 yıllık dönemde almış olduğu serbest bırakılan (harcama) ödeneklerin toplamı içinde %38'lik bir dilimi transfer harcamalarına ayırmaktadır. Transfer harcamalarının payı en düşük olan üniversitelerin genelde Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki üniversiteler olduğunu görürüz transfer harcamalarına en düşük pay ayıran üniversite son 10 yıllık toplam bütçesinden sadece % 3 pay ayıran İnönü Üniversitesidir. Bunu % 4 ile Dicle Üniversitesi ile Harran Üniversitesi, % 5 payla 100.Yıl Üniversitesi takip etmektedir.

Ek 9'a bakmak istersek transfer harcaması en çok artan üniversitelerin Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kafkas Üniversitesi olduğunu görürüz. Bu üniversitelerin 2003 döneminde cari fiyatlarla transfer harcamaları 1994 yılına göre ortalama 5 ila 6 kat arttığını görürüz.

SONUÇ

Ülkemizde yüksek öğretim hizmetleri ikili bir yapıda finanse edilmiştir. Finansmanının bir kısmı kendi gelirleri ve öğrencilerden alınan harçlar bir kısmı ise bütçe ödenekleridir. Yüksek öğretim hizmetleri ülkemizde yarı kamusal mal olarak görülmüştür. Bilindiği gibi yarı kamusal mal tanımı itibarıyla hem özel fayda hem de sosyal fayda doğuran mal ve hizmetlerdir. Özel fayda bu hizmetten yararlanan bireyin gelecekte alacağı statü ve daha fazla bir gelire, toplumsal fayda ise bu hizmeti almış olan bireylerin edindikleri bilgi birikimi sayesinde topluma ışık tutacak hizmetleri, icatları ve faydalarından oluşmaktadır. Bu sebepten dolayı üniversitelerin finansmanı salt bütçe ödenekleri yoluyla değil bu hizmetten yararlanan öğrenciler tarafından da sağlanmıştır. Lakin daha önceden de açıklandığı üzere öğrenci harçlarının gene öğrencilerin sağlık, yemek, barınma ve kültürel etkinlikleri için harcanması ve de yüksek öğretim kurumlarının finansmanında bütçe ödeneklerinin yüzde 70'leri aşan bir tutara ulaşması bu yarı kamusal mal gurubuna giren hizmeti , ülkemizde salt kamusal mala yaklaşmasına neden olmuştur. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 38. maddesinde “.....yüksek öğretim paralıdır” hükmü yer almakta olduğu halde bu hali hazırda uygulanmamıştır.. Bu nedenle yüksek öğretim kurumlarının temel finansman kaynağının halktan alınan vergiler olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

Çalışmamızın amacı, yüksek öğretim kurumlarına aktarılan bütçe ödeneklerinin ne gibi kıstaslara bağlı olarak hazırlandığı ve tahsis edildiği ve yüksek öğretim kurumlarının harcamalarının hangi seyirlerde seyrettiği, hangi kalemlere ağırlık verildiği idi. Çıkan temel sonuç yüksek öğretime aktarılan bütçe ödeneklerinin aslında GSMH ile birlikte paralel gittiği, genel olarak enflasyon bazında bir artış olduğu; kurum bazında aktarılan ödeneklerin ise aslında sadece öğrenci sayılarına göre tahsis edildiği sonucudur.

Özellikle yüksek öğretim kurumlarının ilk kurulduğu yıllarda bu kurumlara bütçeden aktarılan ödeneklerde hem nominal olarak hem de reel olarak bir artış olmuştur. Fakat bu gerekli fiziki şartların sağlanması için yapılan bina, laboratuvar yapımı, derslik yapımı ve bunlara ait demirbaşların alımı ile ilgili olan artışlardır. Yani yatırım harcamalarına ilişkin harcamalardır. Yüksek öğretim kurumlarının ve buralara giren öğrenci sayısının ve de üniversitelerden istenen beklentilerin hızla artmasına

rağmen GSMH'nin yaklaşık %1 i kadar olarak tahsis edilen ödenekler gerçek anlamda yetersiz kalmaktadır. Kaldı ki, ülkemizde uygulanan bütçe sistemi nedeniyle bu ödeneklerin tamamı kullanılamamakta, yıl sonunda tahsis edilen ödeneklerin tekrar hazineye aktarılmasından yıl sonlarında ivedi olarak bu ödenekler harcanmaya çalışılmakta bunun getirdiği doğal sonuç olarak da ödeneklerin bir kısmı verimsiz olarak harcanabilmektedir. Dolayısıyla yüksek öğretim kurumlarının en büyük gelir kalemi olan bütçe ödeneklerini tam anlamıyla kullanabilme özgürlükleri kısıtlanmış olmaktadır. 1998 yılında yayımlanan OECD raporuna göre tam bir üniversite özerkliği için;

1. Kendi mal varlığına sahip olma,
2. Fonlardan kredi alma serbestliği,
3. Bütçe kullanma özgürlüğü,
4. Akademik yapı serbestliği,
5. Akademikleri işe alma ve çıkarma serbestliği,
6. Ücretleri belirleme yetkisi,
7. Öğrenci sayılarını belirleme yetkisi,
8. Öğrenci katkı paylarını belirleme yetkisi bulunması gerekmektedir.⁷⁹

Bu raporda yazan yukarıdaki metnin 3. şartını mevcut sistem içerisinde yüksek öğretim kurumlarımız taşımamaktadır. Dolayısıyla bu durum yüksek öğretim kurumlarımızın özerk kurumlar olmalarını sekteye uğratmaktadır. Kaldı ki raporda yazan kıstasların pek çoğu da mevcut yüksek öğretim sistemimize uymamaktadır.

Yüksek öğretim kurumlarına aktarılan ödeneklerin tahsis edildiği yüksek öğretim kurumlarının harcamalarına dikkat edersek cari harcamaların düzeyi yüzde 80'leri bulmuştur ki bunun zaten yüzde 60 gibi bir bölümü personel harcamalarına gitmektedir. Bu nedenle yüksek öğretim kurumlarının nihai görevleri olan bilim üretmeleri için çok fazla bir ödenek kalmamaktadır. Bu sorunları aşmak için yapılması gereken şey, üniversiteler ile sanayi sektörü arasında bir işbirliği oluşturulmalı, bir kısım gelirlerini buradan kaydetmesi sağlanmalıdır. Yeni üniversiteler açıp buralara ödenek aktarmaktansa mevcut üniversitelere özellikle Ar-Ge çalışmaları için ödenek aktarılmalı, yüksek öğretim kurumlarının uzun vadede devlete bağımlı bir finansman yapısı içinde olmaktan kurtarılmalıdır. Ayrıca yıl sonu yaklaştığında belirttiğimiz nedenden ötürü harcamaların verimsiz alanlara kaymasını önlemek için yüksek öğretim

⁷⁹ DPT (2007), Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013, Yüksek Öğretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu s.17

kurumlarına aktarılan ödeneklerde bir istisna getirilerek yılsonu harcanamayan ödeneklerin lağvedilmeyerek tekrar yüksek öğretim kurumlarına aktarılması sağlanmalı böyle yüksek öğretim kurumlarının daha nitelikli ve uzun vadeli projelere atılması yönünde bir güdüleme sağlanmalıdır. Çünkü yüksek öğretim kurumları ekonomik büyümenin ve de kalkınmanın motor gücüdür.

KAYNAKÇA

- Ahmed, M. (1988). Cost Efficiency In Higher Education, *UNESCO Principal Regional Office For Asia and The Pasific*
- Akalın, G. (1980). *Yüksek Öğretim Karma Malına Maliyet – Fayda Analizinin Uygulanması*, Ankara.
- Akalın, G. (1981). *Kamu Ekonomisi*, Ankara Üniversitesi SBF Yayınları No: 486, Ankara.
- Akalın, G. (2000). *Kamu Ekonomisi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Akdoğan, A. (1999). *Kamu Maliyesi*, 7. Baskı, Gazi Kitabevi.
- Ataç, E. *Türkiye’de Eğitim Hizmetlerinin Kamu harcamaları Açısından Analizi*, (Doktora Tezi), İTİA Yayınları, Eskişehir.
- Ataunal, A. (1998). *Türkiye’de Yükseköğretim*, MEB Yayınları, Ankara, s.223
- Çelebier, N. *Türkiye’de Konsolide Devlet Bütçesinin Finansmanı*, Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporu, Maliye Bakanlığı Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.
- DPT, 1950–2004 Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, Ankara.
- DPT, Sekizinci Beş yıllık Kalkınma Planı.
- DPT (2007), Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007–2013, Yüksek Öğretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu.
- Eren, O. (1991). *Üniversitenin Toplum Yapısındaki Yeri*, Yüksek Öğretimde Sorunlar ve Çözümler, Üniversite Öğretim Üyeleri Derneği, İstanbul.
- Giritli İ., Akgüner Y., Bilgen İ. (2006). *İdare Hukuku*, Der Yayınları, İstanbul.
- Gürüz, K. Türk Yüksek Öğretim Sistemi www.yok.gov.tr/turk_yuksekogretim.pdf. 10.02.2007
- 1.1.1. Eicher, J. (1994), Avrupa’da Yüksek Öğretimin Maliyeti ve Finansmanı, *Marmara Üniversitesi Yayını*, Yayın No:600 İstanbul, s.110
- Karatürk, K. (2006). Yüksek Öğretimin Finansmanı, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 171
- Kesik, A. (2003). *Yüksek Öğretimde Yeni Bir Finansman Önerisi “Bütünsel Model”* TC Maliye Bakanlığı, Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurum Başkanlığı Yayın No:2003/362, Ankara.
- Korkut, H. (1992). Türkiye’de Üniversite Açma Politikası, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 25, Sayı 4.
- Korkut, H. (2002). *Sorgulanan Yüksek Öğretim*, Arı Yayıncılık, Geliştirilmiş 2. Baskı
- Meriç, M. (1998). Türkiye’de Yükseköğretimde Finansman Sorunu, *D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt:13 Sayı I.
- Nadaroğlu, H. (1999). *Kamu Maliyesi Teorisi*, 10. Baskı, Beta Yayıncılık.
- Parasız, İ. (2000). *Modern Makro Ekonominin Temelleri*, Ezgi Kitapevi, Bursa

- OECD. Redefining The Role Of Government, Chapter 4, s. 67, <http://www.oecd.org>, (06.11.2004)
- Pshacharopoulos, G. (1973). *Returns to Education: International Comparision*, Elsevier, London.
- Rosen, H. (2002). *Public Finance*, Sixth Edition
- Stiglitz, J. (1994). *Kamu Kesimi Ekonomisi*, Çeviren: Ömer Faruk Batirel, 2. Baskı.
- Taylor, B.J. (2001). *Economics*, Stanford University, Third Edition.
- Tek, Z. (1987). *Yüksek Öğretimde Fayda Maliyet Analizi ve Harç Uygulaması*, Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporu, Maliye Bakanlığı
- Türkay, O. (1996). *İktisat Teorisine Giriş*, Ankara.
- TDK çevirim içi sözlüğü <http://www.tdk.gov.tr>, (23 Kasım 2004)
- Türkmen, F. (2002). *Eğitimin Ekonomik ve Sosyal Faydaları ve Türkiye’de Eğitim Ekonomik Büyüme İlişkisinin Araştırılması*, Uzmanlık Tezi, DPT.
- TÜSİAD. (1990). *Sorunların Ortak Noktası Kaynak Yetersizliği, Mali Kriz*, c:3
- TÜSİAD. (2000). *Yükseköğretimin Finansmanı*, Yayın No. TÜSİAD – T/2000–10/287
- Uygan, Y. (1988). *Türkiye’de Yüksek Öğretimin Finansmanı ve Ekonomik Sınıflandırma Açısından Harcamaların Analizi (1975 - 1984 dönemi)*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Ünal, L.I. (1996). *Eğitim ve Yetiştirme Ekonomisi*, Epar Yayınları, 1. Baskı.
- Ürer, F. (1983). *Türkiye’de Yükseköğretim Harcamalarına Fayda Maliyet Analizinin Uygulanması*, DPT Uzmanlık Tezi.
- Yaraşır, S. (2004). *Maliyet/Yarar Analizinin Yükseköğretim Harcamalarına Uygulanması PAÜ – İİBF Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- YÖK Yayını, (2004). *Türk Yüksek Öğretiminin Bugünkü Durumu*, Ankara
- YÖK Yayını. (2007), *Türkiye’nin Eğitim Stratejisi*, Ankara.
- 31.12.2005 Gün ve 26040 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak Yürürlüğe Giren Vakıf Yüksek Öğretim Kurumları Yönetmeliği
- 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu
- World Bank, Constructing Knowledge Societies:New Challenges For Tertiary Education <http://www.worldbank.org> (15 Kasım 2004)

Ek 1. Üniversitelerin Yıl Sonu Ödenekleri

	1990	1991	1992	1993	1994
(Milyar TL.)	Yıl Sonu Ödeneği	Yıl Sonu Ödeneği	Yıl Sonu Ödeneği	Yıl Sonu Ödeneği	Yıl Sonu Ödeneği
Yüksek Öğretim Kur.	114	135	199	442	572
Ankara Üniv.	231	399	765	1335	2303
Orta Doğu Tek. Üniv.	130	229	442	743	1097
Hacettepe Üniv.	220	400	740	1186	1936
Gazi Üniv.	158	286	490	951	1384
İstanbul Üniv.	321	579	1019	1821	2866
İstanbul Tek.Üniv.	126	227	455	707	1013
Boğaziçi Üniv.	54	99	182	347	561
Marmara Üniv.	111	187	337	625	1053
Yıldız Üniv.	49	84	147	344	464
Mimar Sinan Üniv.	37	63	102	182	281
Ege Üniv.	175	313	580	994	1483
Dokuz Eylül Üniv.	127	260	460	799	1136
Trakya Üniv.	60	95	190	335	520
Uludağ Üniv.	107	197	358	657	1018
Anadolu Üniv.	131	284	488	838	1068
Selçuk Üniv.	88	148	298	572	863
Akdeniz Üniv.	66	107	242	361	808
Erciyes Üniv.	69	120	214	369	573
Cumhuriyet Üniv.	60	119	202	304	513
Çukurova Üniv.	116	209	370	604	967
19 Mayıs Üniv.	62	112	207	414	724
Karadeniz Tek. Üniv.	81	165	285	507	931
Atatürk Üniv.	132	247	440	769	1208
İnönü Üniv.	63	200	323	479	719
Fırat Üniv.	60	111	219	434	607
Dicle Üniv.	89	148	288	508	733
100.Yıl Üniv.	37	74	129	285	494
Gaziantep Üniv.	35	75	157	240	340
Harran Üniv.				81	247
Süleyman Demirel Üniv.				185	369
Adnan Menderes Üniv.				37	198
Karaelmas Üniv.				95	231
Mersin Üniv.				64	189
Pamukkale Üniv.				59	221
Balıkesir Üniv.				96	231
Sakarya Üniv.				98	256
Celal Bayar Üniv.				79	269
Abant İzzet Baysal Üniv.				98	270
Mustafa Kemal Üniv.				69	190
Afyon Kocatepe Üniv.				49	211
Kafkas Üniv.				58	139
Çanakkale 18 Mart Üniv.				61	163
Dumlupınar Üniv.				63	252
Muğla Üniv.				50	281
Sütçü İmam Üniv.				68	213
Kırıkkale Üniv.				49	192
Gebze Yük.Tek.Ens.				28	170
İzmir Yük. Tek. Ens.				89	186
Niğde Üniv.				82	203
G.Osman Paşa Üniv.				101	233
Kocaeli Üniv.				88	283

	1995	1996	1997	1998	1999
(Milyar TL)	Yıl Sonu Ödeneği	Yıl Sonu Ödeneği	Yıl Sonu Ödeneği	Yıl Sonu Ödeneği	Yıl Sonu Ödeneği
Yüksek Öğretim Kur.	1.576	3.706	2.499	2.780	4.720
Ankara Üniv.	3.954	7.811	16.776	28.587	48.024
Orta Doğu Tek. Üniv.	1.807	4.267	9.064	16.409	27.425
Hacettepe Üniv.	3.547	7.403	17.984	28.751	47.643
Gazi Üniv.	2.638	5.681	12.829	22.018	38.712
İstanbul Üniv.	5.304	10.602	23.951	39.532	66.322
İstanbul Tek.Üniv.	1.831	3.859	8.771	13.917	22.378
Boğaziçi Üniv.	1.034	2.233	4.381	7.940	12.984
Marmara Üniv.	1.807	3.910	8.669	15.056	25.335
Yıldız Üniv.	741	1.527	3.498	6.569	11.482
Mimar Sinan Üniv.	465	1.014	2.087	3.885	6.150
Ege Üniv.	2.649	5.531	12.344	21.113	34.578
Dokuz Eylül Üniv.	2.031	4.382	9.994	17.609	28.727
Trakya Üniv.	950	2.127	5.197	8.444	14.405
Uludağ Üniv.	1.744	3.499	7.493	13.303	22.374
Anadolu Üniv.	1.958	4.539	7.815	15.755	23.883
Selçuk Üniv.	1.801	3.487	7.705	12.890	22.712
Akdeniz Üniv.	1.218	2.363	5.323	8.703	13.836
Erciyes Üniv.	1.022	2.461	5.811	10.323	18.236
Cumhuriyet Üniv.	924	2.094	4.970	8.507	13.448
Çukurova Üniv.	1.772	3.822	8.621	15.826	25.674
19 Mayıs Üniv.	1.370	2.725	6.323	11.306	19.471
Karadeniz Tek. Üniv.	1.526	3.054	6.730	11.766	19.751
Atatürk Üniv.	2.185	4.537	10.405	18.690	31.164
İnönü Üniv.	1.510	3.194	4.938	8.134	13.080
Fırat Üniv.	1.140	2.313	5.466	9.996	16.800
Dicle Üniv.	1.232	2.761	6.032	9.517	16.216
100.Yıl Üniv.	982	2.140	4.771	8.477	14.447
Gaziantep Üniv.	754	1.386	3.137	5.658	8.731
Harran Üniv.	458	1.152	2.687	4.824	7.641
Süleyman Demirel Üniv.	670	1.707	4.457	8.055	15.032
Adnan Menderes Üniv.	333	903	2.503	3.845	6.790
Karaelmas Üniv.	389	988	2.308	4.177	6.457
Mersin Üniv.	353	1.084	2.403	4.586	7.732
Pamukkale Üniv.	466	1.168	3.155	6.336	8.900
Balıkesir Üniv.	421	949	2.088	3.824	6.126
Sakarya Üniv.	493	1.199	3.059	6.013	11.599
Celal Bayar Üniv.	511	1.263	3.413	5.622	9.496
Abant İzzet Baysal Üniv.	421	1.142	2.581	4.730	7.985
Mustafa Kemal Üniv.	333	881	1.971	3.682	5.956
Afyon Kocatepe Üniv.	414	1.027	2.234	4.213	7.131
Kafkas Üniv.	268	630	1.540	2.769	4.872
Çanakkale 18 Mart Üniv.	292	802	2.120	3.525	5.658
Dumlupınar Üniv.	461	1.187	2.443	4.524	7.120
Muğla Üniv.	284	744	1.767	3.952	6.395
Sütçü İmam Üniv.	343	833	2.257	4.566	6.693
Kırıkkale Üniv.	337	1.026	2.384	3.928	6.516
Gebze Yük.Tek.Ens.	201	686	1.579	2.986	3.966
İzmir Yük. Tek. Ens.	192	590	1.575	2.924	4.199
Niğde Üniv.	443	1.021	2.213	4.582	7.724
G.Osman Paşa Üniv.	398	1.038	2.127	3.825	6.015
Kocaeli Üniv.	675	1.545	3.663	7.046	14.097
Osmangazi Üniv.	858	1.858	4.400	7.929	12.744
Galatasaray Yük. Öğr.Kr.	153	410	1.054	1.935	3.124

	2000	2001	2002	2003	2004
(Milyar TL)	Yıl Sonu Ödeneği	Yıl Sonu Ödeneği	Yıl Sonu Ödeneği	Yıl Sonu Ödeneği	Yıl Sonu Ödeneği
Yüksek Öğretim Kur.	3.726	4.257	9.248	7.521	20.392
Ankara Üniv.	72.940	103.789	172.345	219.594	255.131
Orta Doğu Tek. Üniv.	41.512	60.806	101.245	145.345	161.668
Hacettepe Üniv.	66.442	97.567	160.493	222.051	233.632
Gazi Üniv.	54.397	84.434	144.246	179.700	215.145
İstanbul Üniv.	97.058	133.494	212.423	269.515	310.580
İstanbul Tek.Üniv.	33.294	49.502	86.354	118.880	137.655
Boğaziçi Üniv.	19.636	30.889	49.667	58.185	65.332
Marmara Üniv.	38.986	56.431	92.729	119.126	137.425
Yıldız Üniv.	18.079	27.211	44.810	61.448	67.837
Mimar Sinan Üniv.	9.547	13.414	23.278	26.813	32.240
Ege Üniv.	50.344	71.938	120.672	151.969	172.717
Dokuz Eylül Üniv.	42.523	61.689	110.629	134.704	159.705
Trakya Üniv.	21.588	31.530	54.513	64.317	76.516
Uludağ Üniv.	32.877	50.705	82.857	101.536	118.416
Anadolu Üniv.	36.688	57.558	78.174	126.499	150.240
Selçuk Üniv.	33.374	52.218	91.252	114.000	132.337
Akdeniz Üniv.	21.415	34.292	55.939	70.241	80.533
Erciyes Üniv.	24.798	38.291	61.398	78.119	85.077
Cumhuriyet Üniv.	19.829	29.273	48.120	61.437	67.993
Çukurova Üniv.	38.126	55.279	91.307	115.993	134.114
19 Mayıs Üniv.	28.254	40.106	95.739	84.358	92.076
Karadeniz Tek. Üniv.	29.111	44.597	134.177	99.013	109.924
Atatürk Üniv.	44.233	67.070	419.586	130.436	151.149
İnönü Üniv.	19.955	31.545	297.608	65.682	71.315
Fırat Üniv.	25.327	36.533	60.178	84.842	80.715
Dicle Üniv.	25.525	37.515	84.344	72.173	80.743
100.Yıl Üniv.	21.288	32.289	88.733	63.888	80.379
Gaziantep Üniv.	14.516	21.477	36.642	54.783	50.459
Harran Üniv.	12.517	20.463	47.262	44.554	48.343
Süleyman Demirel Üniv.	22.569	33.695	60.740	71.284	79.989
Adnan Menderes Üniv.	13.156	19.134	39.359	42.050	46.091
Karaelmas Üniv.	11.215	18.048	40.991	41.747	51.609
Mersin Üniv.	13.672	21.998	54.474	51.161	56.540
Pamukkale Üniv.	14.598	24.032	46.968	49.074	55.867
Balıkesir Üniv.	9.344	15.164	25.733	31.132	37.356
Sakarya Üniv.	20.654	21.679	36.962	46.584	51.126
Celal Bayar Üniv.	14.859	23.356	40.784	48.005	54.400
Abant İzzet Baysal Üniv.	15.476	23.504	45.618	49.545	54.976
Mustafa Kemal Üniv.	9.723	14.594	33.788	30.091	33.812
Afyon Kocatepe Üniv.	11.159	18.972	34.620	41.607	46.411
Kafkas Üniv.	9.493	14.499	21.902	23.990	25.201
Çanakkale 18 Mart Üniv.	8.754	13.933	25.221	29.455	32.403
Dumlupınar Üniv.	11.100	16.928	30.651	33.273	26.640
Muğla Üniv.	9.040	14.928	26.825	31.902	35.320
Sütçü İmam Üniv.	11.228	19.055	32.725	35.966	41.854
Kırıkkale Üniv.	11.108	17.031	30.938	34.826	37.962
Gebze Yük.Tek.Ens.	7.991	13.002	17.886	22.635	25.810
İzmir Yük. Tek. Ens.	7.207	10.580	29.858	24.768	27.484
Niğde Üniv.	11.026	17.256	29.024	31.017	33.688
G.Osman Paşa Üniv.	9.607	14.943	27.843	33.205	34.420
Kocaeli Üniv.	26.581	47.191	69.125	103.220	95.108
Osmangazi Üniv.	19.436	29.049	50.441	62.070	68.483
Galatasaray Yük. Öğr.Kr.	4.605	7.501	12.536	14.838	16.475

EK 2. Üniversitelerin Yıl Sonu Ödenekleri (1987=100)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
(Milyar TL.)	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö
YÖK	24,3	19,3	16,3	21,6	13,5	19,9	26,2
Ankara	49,2	44,0	62,6	65,3	54,3	49,8	55,3
ODTÜ	27,7	25,6	36,2	36,3	25,9	22,8	30,2
Hacettepe	46,9	43,8	60,6	58,0	45,7	44,7	52,4
Gazi .	33,7	30,2	40,1	46,5	32,7	33,3	40,2
İstanbul	68,4	66,6	83,4	89,1	67,6	66,9	75,1
İTÜ.	26,8	27,8	37,2	34,6	23,9	23,1	27,3
Boğaziçi	11,5	12,3	14,9	17,0	13,2	13,0	15,8
Marmara	23,6	21,1	27,6	30,6	24,8	22,8	27,7
Yıldız	10,4	9,1	12,0	16,8	10,9	9,3	10,8
M.Sinan	7,9	6,4	8,3	8,9	6,6	5,9	7,2
Ege	37,3	32,4	47,5	48,6	35,0	33,4	39,2
DEÜ	27,1	24,4	37,6	39,1	26,8	25,6	31,0
Trakya	12,8	11,1	15,6	16,4	12,3	12,0	15,1
Uludağ	22,8	21,0	29,3	32,1	24,0	22,0	24,8
Anadolu	27,9	27,0	39,9	41,0	25,2	24,7	32,1
Selçuk	18,7	17,1	24,4	28,0	20,4	22,7	24,7
Akdeniz	14,1	12,3	19,8	17,7	19,1	15,4	16,7
Erciyes	14,7	12,6	17,5	18,0	13,5	12,9	17,4
Cumhuriyet	12,8	12,6	16,5	14,9	12,1	11,6	14,8
Çukurova	24,7	21,9	30,3	29,5	22,8	22,3	27,1
19 Mayıs	13,2	13,0	16,9	20,2	17,1	17,3	19,3
KTÜ	17,3	16,5	23,3	24,8	22,0	19,2	21,6
Atatürk	28,1	26,8	36,0	37,6	28,5	27,5	32,1
İnönü	13,4	28,1	26,4	23,4	17,0	19,0	22,6
Fırat	12,8	12,6	17,9	21,2	14,3	14,4	16,4
Dicle	19,0	18,1	23,6	24,8	17,3	15,5	19,6
100.Yıl	7,9	7,8	10,6	13,9	11,7	12,4	15,2
Gaziantep	7,5	7,2	12,8	11,7	8,0	9,5	9,8
Harran	0,0	0,0	0,0	4,0	5,8	5,8	8,2
SDÜ.	0,0	0,0	0,0	9,0	8,7	8,4	12,1
A.Menderes	0,0	0,0	0,0	1,8	4,7	4,2	6,4
Karaelmas	0,0	0,0	0,0	4,6	5,5	4,9	7,0
Mersin .	0,0	0,0	0,0	3,1	4,5	4,5	7,7
PAÜ	0,0	0,0	0,0	2,9	5,2	5,9	8,3
Balıkesir	0,0	0,0	0,0	4,7	5,5	5,3	6,7
Sakarya	0,0	0,0	0,0	4,8	6,0	6,2	8,5
C.Bayar	0,0	0,0	0,0	3,9	6,3	6,4	8,9
İ. Baysal	0,0	0,0	0,0	4,8	6,4	5,3	8,1
M. Kemal	0,0	0,0	0,0	3,4	4,5	4,2	6,2
A. Kocatepe	0,0	0,0	0,0	2,4	5,0	5,2	7,3
Kafkas	0,0	0,0	0,0	2,8	3,3	3,4	4,5
Ç. 18 Mart	0,0	0,0	0,0	3,0	3,8	3,7	5,7
D.Pınar	0,0	0,0	0,0	3,1	5,9	5,8	8,4
Muğla	0,0	0,0	0,0	2,4	6,6	3,6	5,3
S.İmam	0,0	0,0	0,0	3,3	5,0	4,3	5,9
Kırıkkale	0,0	0,0	0,0	2,4	4,5	4,2	7,3
Gebze Ens.	0,0	0,0	0,0	1,4	4,0	2,5	4,9
İzmir Ens.	0,0	0,0	0,0	4,4	4,4	2,4	4,2
Niğde	0,0	0,0	0,0	4,0	4,8	5,6	7,2
G.O. Paşa	0,0	0,0	0,0	4,9	5,5	5,0	7,4
Kocaeli	0,0	0,0	0,0	4,3	6,7	8,5	10,9
Osmangazi	0,0	0,0	0,0	3,1	10,3	10,8	13,2
Galatasaray	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3	1,9	2,9
YÖK+Üniv.	662,0	628,4	845,6	971,2	800,4	777,1	950,9

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
(Milyar TL.)	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö
YÖK	9,8	6,2	6,8	3,5	2,6	3,9	2,6	6,4
Ankara	65,6	63,7	68,7	69,2	63,4	72,9	75,8	80,5
ODTÜ	35,4	36,6	39,3	39,4	37,1	42,8	50,2	51,0
Hacettepe	70,3	64,1	68,2	63,0	59,6	67,9	76,7	73,7
Gazi .	50,1	49,1	55,4	51,6	51,6	61,0	62,1	67,9
İstanbul	93,6	88,1	94,9	92,0	81,5	89,8	93,1	98,0
İTÜ.	34,3	31,0	32,0	31,6	30,2	36,5	41,1	43,4
Boğaziçi	17,1	17,7	18,6	18,6	18,9	21,0	20,1	20,6
Marmara	33,9	33,6	36,3	37,0	34,5	39,2	41,1	43,4
Yıldız	13,7	14,6	16,4	17,1	16,6	18,9	21,2	21,4
M.Sinan	8,2	8,7	8,8	9,1	8,2	9,8	9,3	10,2
Ege	48,2	47,1	49,5	47,7	43,9	51,0	52,5	54,5
DEÜ	39,1	39,3	41,1	40,3	37,7	46,8	46,5	50,4
Trakya	20,3	18,8	20,6	20,5	19,3	23,1	22,2	24,1
Uludağ	29,3	29,7	32,0	31,2	31,0	35,0	35,1	37,4
Anadolu	30,5	35,1	34,2	34,8	35,2	33,1	43,7	47,4
Selçuk	30,1	28,7	32,5	31,7	31,9	38,6	39,4	41,7
Akdeniz	20,8	19,4	19,8	20,3	20,9	23,7	24,3	25,4
Erciyes	22,7	23,0	26,1	23,5	23,4	26,0	27,0	26,8
Cumhuriyet	19,4	19,0	19,2	18,8	17,9	20,3	21,2	21,4
Çukurova	33,7	35,3	36,7	36,2	33,8	38,6	40,1	42,3
19 Mayıs	24,7	25,2	27,9	26,8	24,5	40,5	29,1	29,0
KTÜ	26,3	26,2	28,3	27,6	27,2	56,7	34,2	34,7
Atatürk	40,7	41,7	44,6	42,0	41,0	177,4	45,0	47,7
İnönü	19,3	18,1	18,7	18,9	19,3	125,8	22,7	22,5
Fırat	21,4	22,3	24,0	24,0	22,3	25,4	29,3	25,5
Dicle	23,6	21,2	23,2	24,2	22,9	35,7	24,9	25,5
100.Yıl	18,6	18,9	20,7	20,2	19,7	37,5	22,1	25,4
Gaziantep	12,3	12,6	12,5	13,8	13,1	15,5	18,9	15,9
Harran	10,5	10,8	10,9	11,9	12,5	20,0	15,4	15,2
SDÜ.	17,4	18,0	21,5	21,4	20,6	25,7	24,6	25,2
A.Menderes	9,8	8,6	9,7	12,5	11,7	16,6	14,5	14,5
Karaelmas	9,0	9,3	9,2	10,6	11,0	17,3	14,4	16,3
Mersin .	9,4	10,2	11,1	13,0	13,4	23,0	17,7	17,8
PAÜ	12,3	14,1	12,7	13,8	14,7	19,9	16,9	17,6
Balıkesir	8,2	8,5	8,8	8,9	9,3	10,9	10,8	11,8
Sakarya	12,0	13,4	16,6	19,6	13,2	15,6	16,1	16,1
C.Bayar	13,3	12,5	13,6	14,1	14,3	17,2	16,6	17,2
İ. Baysal	10,1	10,5	11,4	14,7	14,4	19,3	17,1	17,3
M. Kemal	7,7	8,2	8,5	9,2	8,9	14,3	10,4	10,7
A. Kocatepe	8,7	9,4	10,2	10,6	11,6	14,6	14,4	14,6
Kafkas	6,0	6,2	7,0	9,0	8,9	9,3	8,3	7,9
Ç. 18 Mart	8,3	7,9	8,1	8,3	8,5	10,7	10,2	10,2
D.Pınar	9,5	10,1	10,2	10,5	10,3	13,0	11,5	8,4
Muğla	6,9	8,8	9,2	8,6	9,1	11,3	11,0	11,1
S.İmam	8,8	10,2	9,6	10,6	11,6	13,8	12,4	13,2
Kırıkkale	9,3	8,8	9,3	10,5	10,4	13,1	12,0	12,0
Gebze Ens.	6,2	6,7	5,7	7,6	7,9	7,6	7,8	8,1
İzmir Ens.	6,2	6,5	6,0	6,8	6,5	12,6	8,6	8,7
Niğde	8,6	10,2	11,1	10,5	10,5	12,3	10,7	10,6
G.O. Paşa	8,3	8,5	8,6	9,1	9,1	11,8	11,5	10,9
Kocaeli	14,3	15,7	20,2	25,2	28,8	29,2	35,6	30,0
Osmangazi	17,2	17,7	18,2	18,4	17,7	21,3	21,4	21,6
Galatasaray	4,1	4,3	4,5	4,4	4,6	5,3	5,1	5,2
YÖK+Üniv.	1.155,1	1.150,0	1.229,0	1.234,3	1.188,6	1.700,3	1.426,2	1.469,6

EK 4. Yıl Sonu Ödeneklerinin Değişim Yüzdeleri

	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	2000	2001	2002	2003	2004
(Milyar TL.)	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö	Y.Ö
YÖK	0	-21	-15	33	-38	47	32	-63	-37	9	-48	-26	50	-34	148
Ankara	0	-11	42	4	-17	-8	11	19	-3	8	1	-8	15	4	6
ODTÜ	0	-8	42	0	-29	-12	33	17	3	7	0	-6	15	17	2
Hacettepe	0	-7	38	-4	-21	-2	17	34	-9	6	-8	-5	14	13	-4
Gazi .	0	-10	33	16	-30	2	21	25	-2	13	-7	0	18	2	9
İstanbul	0	-3	25	7	-24	-1	12	25	-6	8	-3	-11	10	4	5
İTÜ.	0	4	34	-7	-31	-3	18	25	-9	3	-1	-4	21	12	6
Boğaziçi	0	7	21	14	-22	-2	21	8	3	5	0	1	11	-4	3
Marmara	0	-11	30	11	-19	-8	22	22	-1	8	2	-7	14	5	5
Yıldız	0	-13	32	40	-35	-15	16	26	7	12	4	-3	14	12	1
M.Sinan	0	-18	30	7	-26	-12	23	14	6	2	3	-10	20	-6	10
Ege	0	-13	47	2	-28	-5	17	23	-2	5	-4	-8	16	3	4
DEÜ	0	-10	55	4	-31	-4	21	26	1	5	-2	-7	24	-1	8
Trakya	0	-13	40	5	-25	-2	26	35	-7	10	-1	-6	20	-4	9
Uludağ	0	-8	39	10	-25	-8	13	18	1	8	-3	-1	13	0	7
Anadolu	0	-3	48	3	-39	-2	30	-5	15	-3	2	1	-6	32	8
Selçuk	0	-9	42	15	-27	12	9	22	-5	13	-3	1	21	2	6
Akdeniz	0	-12	61	-11	8	-19	9	24	-7	2	3	3	13	3	5
Erciyes	0	-14	39	3	-25	-5	35	30	1	13	-10	-1	11	4	-1
Cumhuriyet	0	-2	31	-10	-19	-4	27	31	-2	1	-2	-5	14	4	1
Çukurova	0	-11	38	-2	-23	-2	21	24	5	4	-2	-7	14	4	6
19 Mayıs	0	-2	31	20	-16	1	12	28	2	11	-4	-9	65	-28	0
KTÜ	0	-5	42	6	-11	-12	12	22	0	8	-2	-1	108	-40	1
Atatürk	0	-5	35	4	-24	-3	17	27	2	7	-6	-2	333	-75	6
İnönü	0	109	-6	-11	-28	12	19	-15	-6	3	1	2	553	-82	-1
Fırat	0	-2	42	18	-33	0	14	30	4	8	0	-7	14	15	-13
Dicle	0	-5	30	5	-30	-10	26	21	-10	9	4	-5	56	-30	2
100.Yıl	0	-2	36	32	-16	6	22	23	1	9	-2	-2	90	-41	15
Gaziantep	0	-3	78	-9	-32	18	3	25	3	-1	10	-5	18	22	-16
Harran	0	0	0	0	47	-1	41	29	2	2	9	5	60	-23	-1
SDÜ.	0	0	0	0	-4	-3	43	44	3	20	-1	-4	25	-4	3
A.Menderes	0	0	0	0	158	-10	52	53	-12	13	28	-6	42	-13	0
Karaelmas	0	0	0	0	17	-10	43	29	3	-1	15	4	57	-17	13
Mersin .	0	0	0	0	42	0	73	22	9	8	17	4	71	-23	1
PAÜ	0	0	0	0	81	13	41	49	15	-10	9	6	35	-15	4
Balıkesir	0	0	0	0	16	-3	27	21	4	3	1	5	17	-1	10
Sakarya	0	0	0	0	26	3	37	41	12	24	18	-32	18	3	0
C.Bayar	0	0	0	0	64	2	39	49	-6	8	4	1	21	-4	4
İ. Baysal	0	0	0	0	33	-17	52	25	5	8	28	-2	34	-11	1
M. Kemal	0	0	0	0	33	-6	49	23	7	4	8	-3	60	-27	3
A. Kocatepe	0	0	0	0	108	5	39	20	8	9	4	9	26	-2	2
Kafkas	0	0	0	0	16	3	32	35	3	13	29	-2	5	-11	-4
Ç. 18 Mart	0	0	0	0	29	-4	54	46	-5	3	3	2	25	-5	0
D.Pınar	0	0	0	0	93	-2	45	14	6	1	3	-2	25	-11	-27
Muğla	0	0	0	0	171	-46	47	31	28	4	-6	6	24	-3	1
S.İmam	0	0	0	0	51	-14	36	50	15	-6	11	9	19	-10	6
Kırıkkale	0	0	0	0	89	-6	71	28	-6	7	13	-1	26	-8	0
Gebze Ens.	0	0	0	0	193	-37	92	27	8	-15	34	5	-5	3	4
İzmir Ens.	0	0	0	0	1	-45	73	47	6	-8	14	-5	95	-32	1
Niğde	0	0	0	0	19	17	29	20	18	8	-5	1	16	-13	-1
G.O. Paşa	0	0	0	0	11	-9	47	13	3	1	6	0	29	-3	-5
Kocaeli	0	0	0	0	55	27	29	31	10	28	25	14	1	22	-16
Osmangazi	0	0	0	0	228	5	22	31	3	3	1	-4	20	0	1
Galatasaray	0	0	0	0	0	49	51	42	5	4	-2	5	16	-3	1
YÖK ve Üni.	0	-5	35	15	-18	-3	22	21	0	7	0	-4	43	-16	3

**EK 5. Yüksek Öğretim Kurumlarının 1994-2003 Yılları Arası
Harcamalarının Dağılımı**

	Personel Oran	D.Cari Oran	Yatırım Oran	TransferOran	Toplam
Yüksek Öğretim Kur.	21	12	63	3	100
Ankara Üniv.	71	8	10	12	100
Orta Doğu Tek. Üniv.	58	14	9	19	100
Hacettepe Üniv.	67	10	12	11	100
Gazi Üniv.	62	10	16	12	100
İstanbul Üniv.	72	9	7	12	100
İstanbul Tek.Üniv.	59	14	15	13	100
Boğaziçi Üniv.	48	15	20	18	100
Marmara Üniv.	63	11	13	13	100
Yıldız Üniv.	57	13	15	15	100
Mimar Sinan Üniv.	63	8	18	10	100
Ege Üniv.	71	6	12	11	100
Dokuz Eylül Üniv.	66	7	15	12	100
Trakya Üniv.	60	6	25	10	100
Uludağ Üniv.	59	13	15	12	100
Anadolu Üniv.	46	9	8	38	100
Selçuk Üniv.	59	15	19	8	100
Akdeniz Üniv.	53	6	34	7	100
Erciyes Üniv.	59	10	21	10	100
Cumhuriyet Üniv.	63	10	21	7	100
Çukurova Üniv.	68	10	15	7	100
19 Mayıs Üniv.	59	12	18	11	100
Karadeniz Tek. Üniv.	61	10	17	12	100
Atatürk Üniv.	65	16	11	7	100
İnönü Üniv.	46	11	39	3	100
Fırat Üniv.	59	10	25	7	100
Dicle Üniv.	64	10	22	4	100
100.Yıl Üniv.	64	9	21	5	100
Gaziantep Üniv.	52	8	34	6	100
Harran Üniv.	56	6	35	4	100
Süleyman Demirel	53	12	24	11	100
Adnan Menderes Üniv.	50	5	39	6	100
Karaelmas Üniv.	49	7	37	8	100
Mersin Üniv.	54	7	31	8	100
Pamukkale Üniv.	50	9	30	11	100
Balıkesir Üniv.	50	11	28	11	100
Sakarya Üniv.	47	14	30	10	100
Celal Bayar Üniv.	52	9	29	10	100
Abant İzzet Baysal	46	9	36	10	100
Mustafa Kemal Üniv.	46	9	35	9	100
Afyon Kocatepe Üniv.	50	11	29	10	100
Kafkas Üniv.	41	7	39	13	100
Çanakkale 18 Mart	50	8	32	10	100
Dumlupınar Üniv.	43	17	27	13	100
Muğla Üniv.	45	13	33	9	100
Sütçü İmam Üniv.	52	8	36	5	100
Kırıkkale Üniv.	51	9	35	6	100
Gebze Yük.Tek.Ens.	34	6	44	16	100
İzmir Yük. Tek. Ens.	37	9	48	6	100
Niğde Üniv.	49	15	27	9	100
G.Osman Paşa Üniv.	51	9	31	9	100
Kocaeli Üniv.	45	10	39	6	100
Osmangazi Üniv.	59	10	23	8	100
Galatasaray Yük.	43	12	35	10	100

EK 6. Kurumlar Bazında Harcama Kalemlerinin Dağılımı

(Milyar TL)	1994					1995				
	Personel.	D.Cari	Yatırım.	Transfer.	Toplam	Personel.	D.Cari	Yatırım	Transfer.	Toplam
YÖK	1,16	1,53	4,51	0,68	7,88	1,11	1,70	10,21	0,19	13,21
Ankara	34,62	3,87	5,03	3,87	47,38	33,71	4,15	6,13	4,48	48,46
ODTÜ	15,69	3,16	3,21	3,63	25,70	15,15	2,91	1,24	3,09	22,39
Hacettepe	31,67	5,76	3,23	3,87	44,53	30,69	5,45	2,60	4,46	43,19
Gazi .	20,17	2,43	8,64	2,43	33,67	19,83	3,32	5,64	3,64	32,43
İstanbul	48,58	7,31	3,80	4,77	64,46	45,47	7,48	3,20	9,00	65,15
İTÜ.	14,96	2,57	2,95	1,96	22,44	14,30	3,05	1,87	3,05	22,26
Boğaziçi	6,23	1,46	2,62	2,01	12,32	6,15	1,77	1,58	2,38	11,88
Marmara	14,79	2,12	4,32	1,96	23,19	14,78	2,34	2,98	2,12	22,21
Yıldız	5,85	0,87	0,83	1,01	8,57	5,74	0,97	0,33	1,44	8,47
M.Sinan	4,27	0,50	0,61	0,45	5,83	4,03	0,52	0,16	0,68	5,40
Ege	25,22	2,05	2,86	2,86	32,99	24,48	2,00	2,27	3,61	32,36
DEÜ	15,95	1,70	4,60	2,34	24,59	15,80	1,93	4,08	3,09	24,90
Trakya	6,49	0,50	3,07	0,92	10,97	6,88	0,57	2,17	1,31	10,93
Uludağ	12,48	1,86	3,82	1,84	20,01	12,24	2,09	4,90	1,90	21,14
Anadolu	10,12	2,48	5,07	6,72	24,40	10,30	2,34	2,57	8,40	23,61
Selçuk	11,99	2,17	3,40	1,04	18,59	11,85	2,56	4,56	1,61	20,59
Akdeniz	5,85	0,64	10,12	0,33	16,94	5,99	0,68	6,48	1,21	14,36
Erciyes	7,46	1,34	2,45	0,54	11,80	7,55	1,42	1,54	0,98	11,50
Cumhuriyet	7,24	1,01	2,78	0,52	11,56	7,58	1,30	1,61	0,68	11,17
Çukurova	16,52	1,89	2,97	1,23	22,61	16,05	2,04	2,11	1,17	21,37
19 Mayıs	8,85	2,10	4,25	1,04	16,23	8,91	2,32	3,93	1,54	16,70
KTÜ	10,74	1,49	5,31	4,20	21,73	11,20	1,61	3,01	2,92	18,75
Atatürk	18,48	3,16	4,15	1,37	27,16	17,94	3,95	1,99	1,90	25,78
İnönü	5,45	0,90	9,53	0,35	16,23	5,53	0,90	11,65	0,66	18,73
Fırat	7,98	1,42	3,80	0,71	13,90	8,65	1,35	2,56	1,01	13,57
Dicle	10,78	1,49	2,83	0,61	15,71	10,56	1,39	1,61	0,67	14,23
100. Yıl	6,91	1,04	2,83	0,59	11,37	7,80	1,20	2,32	0,71	12,03
Gaziantep	4,08	0,61	2,10	0,40	7,20	4,02	0,59	2,72	0,44	7,78
Harran	3,26	0,38	0,92	0,33	4,88	3,74	0,48	1,08	0,26	5,57
SDÜ.	4,06	0,78	2,24	1,06	8,14	4,65	0,97	1,41	0,81	7,84
A.Menderes	1,93	0,31	0,92	0,21	3,37	2,55	0,28	1,00	0,16	3,98
Karacelmas	2,81	0,28	1,13	0,19	4,41	2,94	0,30	1,03	0,30	4,58
Mersin .	2,12	0,42	0,92	0,31	3,78	3,00	0,32	0,58	0,33	4,22
PAÜ	2,36	0,40	0,80	0,47	4,03	3,16	0,45	0,96	0,48	5,06
Balıkesir	2,71	0,57	0,61	0,57	4,46	2,95	0,67	0,72	0,57	4,90
Sakarya	3,78	0,42	0,99	0,40	5,59	3,86	0,52	1,05	0,43	5,85
C.Bayar	3,33	0,45	1,37	0,47	5,62	3,97	0,50	1,07	0,55	6,10
İ. Baysal	2,55	0,50	1,37	0,40	4,81	2,86	0,38	0,90	0,49	4,63
M. Kemal	2,15	0,33	0,97	0,50	3,94	2,56	0,43	0,63	0,34	3,96
A. Kocatepe	2,67	0,50	0,59	0,19	3,94	3,10	0,49	0,74	0,40	4,74
Kafkas	1,98	0,26	0,57	0,07	2,88	2,13	0,26	0,74	0,06	3,20
Ç. 18 Mart	1,79	0,17	0,57	0,45	2,97	2,11	0,26	0,83	0,28	3,48
D.Pınar	2,78	0,50	0,80	0,97	5,05	3,38	0,82	0,77	0,42	5,38
Muğla	1,79	0,40	0,64	0,66	3,49	2,09	0,50	0,66	0,23	3,48
S.İmam	3,00	0,31	0,35	0,09	3,75	2,91	0,39	0,55	0,20	4,06
Kırkkale	2,27	0,40	0,61	0,47	3,75	2,63	0,37	0,67	0,14	3,81
Gebze Ens.	1,39	0,21	0,68	0,99	3,28	1,54	0,14	0,62	0,15	2,45
İzmir Ens.	1,27	0,17	2,12	0,21	3,78	1,29	0,19	0,47	0,38	2,32
Niğde	2,36	0,42	0,83	0,76	4,37	2,76	0,58	1,10	0,45	4,89
G.O. Paşa	3,09	0,42	0,78	0,57	4,86	3,23	0,50	0,64	0,39	4,77
Kocaeli	3,23	0,61	1,34	0,38	5,57	4,61	0,87	1,80	0,49	7,78
Osmangazi	6,21	1,23	1,91	0,59	9,93	6,82	0,98	1,85	0,67	10,33
Galatasaray	0,21	0,17	0,35	0,14	0,87	0,68	0,26	0,43	0,29	1,66
YÖK ve Üni.	455,69	70,03	140,09	65,69	731,50	459,83	75,82	120,32	77,62	733,60

(Milyar TL)	1996					1997				
	Personel.	D.Cari	Yatırım.	Transfer.	Toplam	Personel.	D.Cari	Yatırım	Transfer.	Toplam
YÖK	1,38	1,91	20,76	0,10	24,16	1,62	0,44	5,66	0,10	7,82
Ankara	37,58	4,02	5,22	6,51	53,33	44,80	4,77	7,50	7,24	64,31
ODTÜ	16,95	3,07	2,79	6,21	29,02	20,05	3,63	4,14	7,41	35,22
Hacettepe	35,04	4,28	5,57	4,92	49,80	41,13	6,57	10,64	9,06	67,40
Gazi .	22,85	3,00	7,40	4,55	37,81	27,95	3,89	10,07	5,73	47,65
İstanbul	52,29	6,59	4,71	10,01	73,59	61,18	9,51	6,26	10,60	87,54
İTÜ.	15,34	3,00	3,64	4,41	26,38	18,19	4,08	6,84	4,42	33,53
Boğaziçi	6,83	1,61	3,63	3,12	15,20	8,33	2,05	3,05	3,14	16,57
Marmara	16,61	2,56	4,04	3,55	26,76	19,64	3,53	5,78	4,41	33,36
Yıldız	6,27	1,15	0,97	1,88	10,27	7,53	1,43	1,82	2,35	13,13
M.Sinan	4,46	0,68	0,78	0,81	6,74	5,39	0,65	1,15	0,79	7,98
Ege	27,10	1,78	3,39	4,73	37,01	31,77	2,15	6,50	5,63	46,05
DEÜ	18,89	1,89	3,36	4,11	28,25	23,14	2,36	7,16	4,10	36,76
Trakya	8,24	0,69	3,02	1,57	13,53	9,79	0,91	7,36	1,65	19,71
Uludağ	13,82	2,56	3,53	3,71	23,62	16,34	2,64	5,05	3,43	27,46
Anadolu	11,74	2,25	2,48	11,43	27,89	14,28	2,29	2,47	10,65	29,68
Selçuk	13,34	2,71	4,92	2,39	23,36	16,08	3,26	7,83	2,25	29,41
Akdeniz	7,32	0,71	6,91	1,25	16,18	9,08	1,10	8,03	1,11	19,31
Erciyes	8,89	1,66	3,86	1,66	16,07	11,31	1,83	4,07	1,79	18,99
Cumhuriyet	8,85	1,24	2,95	1,08	14,11	10,56	1,50	5,20	1,57	18,83
Çukurova	18,17	2,17	3,21	2,35	25,90	21,78	2,63	5,41	2,43	32,25
19 Mayıs	10,98	2,32	2,73	1,89	17,92	13,03	2,51	4,26	2,21	22,01
KTÜ	12,98	1,69	3,52	2,72	20,91	15,25	2,04	5,52	2,64	25,45
Atatürk	20,30	3,90	3,43	2,44	30,06	25,19	5,26	3,59	2,46	36,51
İnönü	6,54	1,14	13,64	0,71	22,03	8,10	2,02	8,06	0,59	18,78
Fırat	9,43	1,52	3,88	1,25	16,08	11,72	1,81	5,08	1,60	20,21
Dicle	11,44	1,49	4,45	0,86	18,25	13,12	1,90	5,99	0,97	21,98
100.Yıl	9,11	1,24	3,31	0,88	14,54	10,87	1,56	4,47	0,84	17,74
Gaziantep	4,62	0,57	2,94	0,57	8,70	5,41	0,74	4,58	0,66	11,40
Harran	5,01	0,50	1,82	0,31	7,63	6,11	0,45	3,24	0,35	10,15
SDÜ.	6,20	1,15	3,30	0,92	11,57	8,17	1,59	5,39	1,62	16,76
A.Menderes	3,25	0,33	2,03	0,45	6,06	4,20	0,39	4,22	0,48	9,29
Karaelmas	3,34	0,43	2,32	0,51	6,61	3,95	0,36	3,61	0,54	8,45
Mersin .	3,68	0,33	2,76	0,72	7,49	4,53	0,41	3,03	0,77	8,73
PAÜ	4,26	0,55	1,72	1,01	7,53	5,55	0,88	3,10	2,40	11,92
Balıkesir	3,47	0,67	1,40	0,85	6,39	4,20	0,74	1,93	0,94	7,80
Sakarya	4,71	0,90	1,93	0,64	8,19	5,98	1,32	3,23	1,18	11,71
C.Bayar	4,94	0,64	2,27	0,84	8,69	5,91	0,89	4,99	1,05	12,84
İ. Baysal	3,35	0,47	2,55	0,91	7,28	4,28	0,61	3,92	0,84	9,65
M. Kemal	3,08	0,52	1,41	0,87	5,88	3,53	0,50	2,63	0,52	7,19
A. Kocatepe	3,65	0,63	1,96	0,65	6,90	4,54	0,68	2,25	0,81	8,27
Kafkas	2,51	0,27	1,51	0,10	4,38	2,90	0,30	2,37	0,14	5,71
Ç. 18 Mart	2,69	0,28	1,78	0,57	5,33	3,39	0,37	3,08	0,50	7,33
D.Pınar	3,62	1,06	2,47	0,70	7,85	3,87	0,92	2,77	0,93	8,48
Muğla	2,63	0,58	1,56	0,37	5,14	3,22	0,72	2,17	0,54	6,65
S.İmam	3,33	0,39	1,55	0,45	5,72	4,25	0,54	3,19	0,39	8,37
Kırkkale	3,26	0,48	2,54	0,70	6,98	4,02	0,57	3,72	0,55	8,86
Gebze Ens.	1,78	0,16	0,92	1,18	4,04	2,00	0,22	2,03	1,29	5,54
İzmir Ens.	1,75	0,34	1,94	0,13	4,16	2,08	0,43	2,88	0,18	5,57
Niğde	3,43	0,74	1,65	0,62	6,44	4,44	1,12	2,10	0,59	8,24
G.O. Paşa	3,68	0,47	1,89	0,83	6,86	4,04	0,59	2,53	0,60	7,76
Kocaeli	6,08	1,32	2,07	0,91	10,38	7,61	1,38	3,24	1,16	13,39
Osman gazi	8,06	0,99	2,62	1,01	12,68	9,59	1,40	3,93	1,11	16,02
Galatasaray	0,97	0,26	0,76	0,29	2,28	1,35	0,32	1,79	0,26	3,72
YÖK ve Üni.	530,11	77,84	183,77	108,18	899,89	636,30	96,76	240,87	121,52	1.095,46

(Milyar TL)	1998					1999				
	Personel.	D.Cari	Yatırım.	Transfer.	Toplam	Personel.	D.Cari	Yatırım	Transfer.	Toplam
YÖK	1,59	0,48	0,80	0,18	3,05	1,73	0,52	0,84	0,12	3,21
Ankara	45,40	4,68	5,91	7,15	63,15	50,55	4,68	5,42	8,81	69,47
ODTÜ	20,51	4,52	3,04	7,51	35,57	23,01	4,98	2,73	7,33	38,04
Hacettepe	42,13	5,76	7,82	7,03	62,74	46,41	5,65	6,69	7,68	66,42
Gazi .	29,67	4,32	6,81	5,98	46,78	33,80	4,92	5,90	9,61	54,22
İstanbul	60,36	8,48	6,86	10,17	85,88	65,64	7,37	3,26	11,72	87,99
İTÜ.	18,26	4,06	3,60	4,27	30,19	19,90	4,06	3,43	4,15	31,54
Boğaziçi	8,53	2,07	3,14	3,21	16,95	9,33	2,16	2,96	3,53	17,98
Marmara	20,34	4,04	4,53	4,01	32,92	22,79	4,11	3,72	4,55	35,19
Yıldız	8,05	1,82	1,99	2,35	14,21	9,33	2,11	2,15	2,56	16,15
M.Sinan	5,31	0,69	1,79	0,80	8,59	5,56	0,70	1,56	0,91	8,74
Ege	31,84	2,53	6,16	4,80	45,33	34,50	2,47	6,40	5,61	48,98
DEÜ	24,26	2,67	6,21	4,96	38,10	26,92	2,76	5,21	4,92	39,81
Trakya	10,61	1,05	4,87	1,79	18,32	12,33	1,14	4,86	2,07	20,40
Uludağ	16,52	3,79	4,42	3,79	28,53	18,92	3,96	3,47	4,24	30,59
Anadolu	15,12	2,48	2,74	13,39	33,73	16,89	2,57	1,94	11,78	33,18
Selçuk	17,01	3,83	5,46	2,11	28,42	19,72	4,94	5,18	2,37	32,21
Akdeniz	10,17	1,00	6,41	1,09	18,67	11,89	0,99	5,65	1,41	19,93
Erciyes	11,84	2,06	4,84	1,87	20,62	13,76	2,18	5,17	2,68	23,79
Cumhuriyet	10,83	1,80	4,30	1,44	18,37	12,26	2,03	3,54	1,44	19,27
Çukurova	22,33	3,05	6,89	2,45	34,72	24,74	3,02	5,57	2,74	36,08
19 Mayıs	13,73	3,04	3,84	2,73	23,35	15,28	3,40	4,06	3,35	26,09
KTÜ	15,48	2,67	4,45	2,71	25,31	17,47	2,71	3,94	3,25	27,37
Atatürk	25,97	5,96	4,72	2,56	39,20	28,90	6,39	5,25	2,93	43,47
İnönü	9,07	2,10	5,81	0,57	17,56	10,48	2,21	5,00	0,75	18,45
Fırat	12,28	2,07	6,35	1,20	21,90	14,11	2,21	4,19	1,34	21,83
Dicle	13,43	1,97	4,77	0,70	20,87	15,61	2,24	4,39	0,86	23,09
100. Yıl	11,90	1,60	3,93	0,78	18,21	13,48	1,92	4,21	0,99	20,60
Gaziantep	5,78	0,83	4,47	0,78	11,86	6,82	0,82	3,70	1,03	12,37
Harran	5,99	0,50	3,52	0,27	10,29	6,51	0,49	3,39	0,41	10,79
SDÜ.	9,42	2,02	3,91	1,57	16,92	10,91	2,74	4,43	2,59	20,67
A.Menderes	4,67	0,47	2,79	0,53	8,46	5,25	0,45	3,00	0,82	9,52
Karaelmas	4,00	0,45	4,15	0,51	9,11	4,68	0,50	3,36	0,63	9,18
Mersin .	4,89	0,56	3,57	0,77	9,79	6,22	0,73	3,28	0,92	11,15
PAÜ	6,19	1,14	4,12	2,48	13,93	6,60	1,26	3,47	1,07	12,40
Bahkesir	4,17	1,00	2,42	0,64	8,23	4,36	0,94	2,21	0,98	8,49
Sakarya	6,44	1,93	3,76	1,17	13,30	6,99	1,87	5,93	1,35	16,14
C.Bayar	6,17	1,17	3,77	1,03	12,14	7,30	1,29	3,46	1,36	13,40
İ. Baysal	4,84	0,69	3,69	0,97	10,19	5,69	0,69	3,33	0,94	10,65
M. Kemal	3,62	0,63	3,10	0,65	7,99	3,91	0,71	2,59	0,73	7,95
A. Kocatepe	4,69	0,98	2,43	0,88	8,97	5,04	1,27	2,44	1,14	9,89
Kafkas	2,81	0,33	2,64	0,27	6,05	2,81	0,35	2,41	1,26	6,83
Ç. 18 Mart	3,79	0,49	2,48	0,73	7,51	4,05	0,68	2,28	0,79	7,80
D.Pınar	3,81	1,76	2,65	1,10	9,32	4,22	1,92	2,42	1,35	9,90
Muğla	3,52	0,91	3,51	0,68	8,63	3,86	1,08	3,34	0,75	9,04
S.İmam	4,72	0,68	4,11	0,62	10,13	5,23	0,72	2,92	0,46	9,32
Kırıkkale	4,34	0,70	2,95	0,29	8,29	4,66	0,81	3,24	0,37	9,08
Gebze Ens.	2,10	0,28	2,77	1,16	6,30	2,24	0,34	2,20	0,47	5,25
İzmir Ens.	2,00	0,45	3,16	0,33	5,94	2,29	0,42	2,32	0,49	5,52
Niğde	4,79	1,68	2,75	0,70	9,92	5,12	1,83	2,71	0,88	10,54
G.O. Paşa	4,28	0,71	2,73	0,66	8,38	4,52	0,65	1,83	0,74	7,73
Kocaeli	8,53	1,82	3,84	1,11	15,29	9,92	1,75	6,44	1,15	19,26
Osmangazi	9,88	1,54	4,67	1,27	17,36	11,08	1,65	3,58	1,73	18,04
Galatasaray	1,58	0,37	1,91	0,32	4,18	1,97	0,41	1,23	0,55	4,16
YÖK ve Üni.	659,57	108,73	218,30	123,10	1.109,70	737,55	114,76	198,19	138,67	1.189,17

(Milyar TL)	2000					2001				
	Personel.	D.Cari	Yatırım.	Transfer.	Toplam	Personel.	D.Cari	Yatırım	Transfer.	Toplam
YÖK	1,59	0,56	0,27	0,22	2,63	1,43	0,47	0,41	0,13	2,44
Ankara	47,42	4,54	5,97	9,72	67,65	44,75	4,49	4,84	7,75	61,84
ODTÜ	21,52	5,94	2,55	8,03	38,04	20,74	6,22	2,45	7,28	36,69
Hacettepe	41,27	5,81	6,27	8,01	61,36	39,20	6,08	5,79	7,47	58,55
Gazi .	31,54	5,48	6,93	5,82	49,78	31,51	5,35	7,03	5,34	49,23
İstanbul	60,45	7,35	7,05	12,13	86,97	57,30	6,21	5,44	9,98	78,93
İTÜ.	18,32	4,42	3,18	4,78	30,69	17,35	3,88	2,98	4,90	29,11
Bogaziçi	8,11	2,20	4,04	3,60	17,94	7,80	2,77	4,27	3,62	18,46
Marmara	21,15	4,01	4,12	5,64	34,92	20,27	3,34	3,81	4,84	32,26
Yıldız	8,74	2,10	3,24	2,80	16,88	8,66	2,21	2,13	2,66	15,66
M.Sinan	5,07	0,59	1,79	1,19	8,64	4,76	0,54	1,92	0,81	8,02
Ege	31,47	2,77	6,38	6,48	47,10	30,31	2,60	4,41	5,24	42,56
DEÜ	25,11	2,98	5,20	5,60	38,90	24,83	2,70	4,59	4,26	36,38
Trakya	11,57	1,19	5,30	2,15	20,22	11,53	1,09	3,57	1,99	18,17
Uludağ	17,85	3,99	4,56	3,62	30,02	17,39	4,26	4,38	3,86	29,89
Anadolu	16,09	2,80	2,27	12,93	34,08	15,48	2,71	1,82	14,48	34,49
Selçuk	18,13	4,56	5,95	2,23	30,88	18,28	4,70	5,61	2,74	31,32
Akdeniz	11,56	1,11	5,66	1,40	19,73	12,01	1,15	4,90	2,37	20,43
Erciyes	12,82	2,15	4,57	2,27	21,80	13,14	2,09	4,59	2,95	22,78
Cumhuriyet	11,34	1,75	3,98	1,22	18,30	11,26	1,48	3,34	1,10	17,18
Çukurova	23,47	3,15	5,64	3,03	35,29	22,87	3,31	4,18	2,80	33,16
19 Mayıs	14,29	3,19	4,91	3,15	25,54	14,19	2,83	3,73	2,85	23,60
KTÜ	15,78	2,84	4,83	3,35	26,80	16,15	2,62	4,36	3,18	26,31
Atatürk	26,25	6,98	4,19	3,08	40,50	24,72	7,52	3,35	3,34	38,93
İnönü	9,73	2,46	5,62	0,83	18,65	9,81	2,37	5,77	0,70	18,66
Fırat	13,01	2,23	6,70	1,31	23,24	12,97	2,03	5,28	1,41	21,68
Dicle	14,63	2,30	5,40	1,31	23,65	14,15	2,20	4,86	1,24	22,45
100.Yıl	12,43	1,92	4,31	1,16	19,82	12,64	1,73	3,84	0,99	19,20
Gaziantep	6,60	0,97	4,83	0,88	13,29	6,86	1,16	3,61	0,83	12,47
Harran	5,93	0,64	4,31	0,47	11,36	6,53	0,61	4,56	0,50	12,20
SDÜ.	10,10	2,59	5,41	2,40	20,49	10,30	2,76	4,10	2,60	19,77
A.Menderes	5,16	0,51	5,86	0,73	12,26	5,54	0,55	4,79	0,70	11,57
Karaelmas	4,35	0,65	4,40	1,05	10,44	5,17	0,76	3,89	0,91	10,73
Mersin .	6,63	0,83	4,05	0,90	12,41	7,36	0,79	3,80	1,10	13,05
PAÜ	6,27	1,26	4,76	1,16	13,44	6,68	1,21	4,89	1,38	14,17
Balıkesir	3,90	0,81	2,79	0,89	8,39	3,87	0,81	3,18	0,78	8,64
Sakarya	6,27	1,89	9,46	1,60	19,22	5,80	2,19	3,29	1,73	13,00
C.Bayar	6,57	1,26	4,40	1,50	13,74	6,76	1,25	3,92	1,70	13,63
İ. Baysal	5,41	0,97	6,00	1,23	13,61	5,51	1,30	5,19	1,59	13,59
M. Kemal	3,45	0,75	3,60	0,85	8,65	3,38	0,68	3,47	0,82	8,35
A. Kocatepe	4,71	1,19	3,23	1,05	10,19	4,86	1,33	3,74	1,19	11,12
Kafkas	2,40	0,44	3,30	2,71	8,84	2,55	0,46	3,26	2,32	8,59
Ç. 18 Mart	3,66	0,72	2,80	0,78	7,95	3,77	0,83	2,65	0,94	8,18
D.Pınar	3,72	1,59	2,93	1,44	9,67	3,62	2,15	2,60	1,40	9,78
Muğla	3,54	1,14	2,94	0,68	8,30	3,69	1,15	3,12	0,86	8,82
S.İmam	4,91	0,80	4,12	0,54	10,37	5,20	0,83	4,62	0,56	11,22
Kırıkkale	4,38	0,91	4,43	0,48	10,20	4,71	0,93	1,71	0,57	7,92
Gebze Ens.	1,94	0,44	3,71	1,23	7,32	1,84	0,44	4,41	0,85	7,54
İzmir Ens.	2,17	0,59	3,22	0,62	6,60	2,28	0,51	2,68	0,61	6,08
Niğde	4,73	1,82	2,80	0,79	10,14	4,53	1,55	2,74	0,80	9,62
G.O. Paşa	3,95	0,68	3,41	0,82	8,85	3,84	0,76	3,27	0,79	8,66
Kocaeli	9,69	2,36	10,62	1,53	24,21	9,59	2,14	13,22	2,02	26,97
Osmangazi	10,02	1,78	4,00	1,75	17,55	9,72	1,75	4,25	1,36	17,09
Galatasaray	1,89	0,49	1,45	0,42	4,26	1,87	0,46	1,43	0,42	4,18
YÖK ve Üni.	683,04	119,43	243,74	145,56	1.191,77	671,33	118,32	216,07	139,62	1.145,33

(Milyar TL)	2002					2003				
	Personel.	D.Cari	Yatırım.	Transfer.	Toplam	Personel.	D.Cari	Yatırım	Transfer.	Toplam
YÖK	1,52	0,52	0,42	0,19	2,65	1,65	0,50	0,14	0,11	2,39
Ankara	48,59	5,99	8,19	8,56	71,32	49,68	5,68	7,16	7,90	70,42
ODTÜ	22,94	8,26	4,14	6,52	41,85	23,92	7,13	4,09	6,88	42,02
Hacettepe	43,64	7,73	8,04	6,96	66,37	45,11	7,74	15,57	5,66	74,08
Gazi .	35,84	7,16	8,15	5,97	57,11	38,32	7,36	9,11	5,38	60,18
İstanbul	62,93	7,07	7,70	11,52	89,22	65,45	6,85	4,27	9,73	86,30
İTÜ.	19,06	5,85	6,82	3,24	34,97	19,66	5,31	9,16	2,38	36,51
Boğaziçi	8,93	4,03	4,36	2,80	20,12	9,25	4,00	2,98	2,57	18,80
Marmara	22,50	3,62	4,60	4,23	34,95	23,76	4,28	3,97	5,07	37,08
Yıldız	10,06	2,68	3,52	2,51	18,77	10,90	2,97	4,40	2,29	20,55
M.Sinan	5,12	0,67	2,51	0,98	9,28	5,32	0,75	2,15	0,67	8,89
Ege	34,13	4,01	6,18	5,18	49,51	35,86	4,33	7,02	4,62	51,83
DEÜ	29,22	3,88	6,28	6,42	45,80	29,82	3,60	5,62	4,61	43,65
Trakya	12,90	1,39	5,85	2,03	22,17	13,80	1,45	3,18	2,17	20,60
Uludağ	19,08	5,34	4,42	4,07	32,92	20,02	5,66	4,29	4,25	34,23
Anadolu	16,64	3,52	2,03	10,00	32,18	17,85	3,50	1,77	19,79	42,91
Seçuk	21,15	6,39	7,00	2,44	36,98	23,12	7,61	3,90	2,64	37,27
Akdeniz	13,59	1,43	5,51	2,42	22,95	14,91	1,77	5,77	1,29	23,74
Erciyes	14,66	2,80	3,98	2,28	23,71	15,71	2,80	5,43	2,17	26,10
Cumhuriyet	12,24	2,02	3,87	1,24	19,36	12,63	2,17	2,81	1,48	19,09
Çukurova	24,90	4,84	5,56	2,43	37,73	26,20	4,99	4,59	2,34	38,12
19 Mayıs	16,17	3,28	4,84	2,94	27,22	17,63	3,23	4,99	2,88	28,73
KTÜ	17,76	3,21	4,59	3,22	28,79	18,61	3,56	3,04	2,80	28,01
Atatürk	26,40	8,53	6,23	3,21	44,36	27,12	8,59	4,49	3,20	43,40
İnönü	11,11	3,21	4,90	0,69	19,92	11,92	4,00	5,49	0,76	22,17
Fırat	14,08	2,63	5,39	2,36	24,45	14,69	2,80	6,98	1,69	26,17
Dicle	15,19	2,70	5,90	0,93	24,71	15,31	2,84	4,74	1,12	24,01
100. Yıl	13,37	2,17	5,37	1,00	21,90	14,00	2,29	3,18	1,12	20,58
Gaziantep	7,64	1,70	4,83	0,66	14,83	8,34	1,65	6,17	0,64	16,81
Harran	7,01	0,86	7,43	0,47	15,77	7,69	1,10	5,65	0,66	15,10
SDÜ.	12,04	3,45	5,86	2,28	23,63	13,59	3,11	4,94	2,27	23,90
A.Menderes	6,47	0,82	5,59	0,66	13,54	7,28	0,88	5,32	0,70	14,18
Karaelmas	6,47	1,23	6,31	1,40	15,41	7,62	1,32	3,87	1,18	14,00
Mersin .	8,62	1,22	5,51	1,44	16,80	9,72	1,25	5,06	1,14	17,18
PAÜ	7,99	1,75	6,42	1,27	17,44	8,92	2,00	4,61	1,02	16,55
Balıkesir	4,36	1,17	3,48	1,06	10,07	4,71	1,30	2,69	0,89	9,60
Sakarya	6,77	2,67	3,67	1,88	14,99	7,31	3,07	3,74	1,80	15,93
C.Bayar	7,89	1,49	4,63	1,58	15,60	8,72	1,72	3,89	1,51	15,83
İ. Baysal	6,36	1,91	6,91	1,54	16,73	7,65	1,81	4,16	1,51	15,13
M. Kemal	3,90	0,90	4,35	0,69	9,83	4,55	1,03	3,35	0,89	9,82
A. Kocatepe	5,63	1,63	4,82	1,27	13,35	6,93	1,82	3,97	1,37	14,09
Kafkas	2,84	0,73	4,17	1,01	8,75	3,22	0,92	3,49	0,51	8,14
Ç. 18 Mart	4,38	1,00	3,51	0,78	9,66	5,12	1,14	2,61	0,93	9,80
D.Pınar	3,96	1,87	3,58	1,40	10,81	4,45	2,37	2,56	1,43	10,81
Muğla	4,49	1,69	3,81	0,93	10,93	5,08	1,79	2,82	1,12	10,81
S.İmam	5,86	1,09	5,89	0,61	13,45	6,21	1,12	4,28	0,57	12,18
Kırkkale	5,43	1,13	5,41	0,52	12,48	6,29	1,19	3,55	0,47	11,50
Gebze Ens.	2,17	0,70	4,14	1,40	8,41	2,39	0,67	3,50	0,52	7,08
İzmir Ens.	2,87	0,94	4,75	0,22	8,77	3,23	0,93	3,53	0,36	8,06
Niğde	4,62	1,62	3,77	0,83	10,85	4,89	1,32	2,76	0,85	9,81
G.O. Paşa	4,55	0,98	4,43	0,55	10,52	5,17	1,00	2,72	1,10	9,99
Kocaeli	11,04	2,82	11,36	1,42	26,64	12,23	3,28	16,66	1,62	33,78
Osmanğazi	10,62	2,24	4,55	1,71	19,12	11,39	2,27	4,81	1,67	20,14
Galatasaray	2,18	0,72	1,76	0,37	5,03	2,38	0,69	1,12	0,47	4,66
YÖK ve Üni.	749,87	153,29	277,25	134,29	1.314,70	797,29	158,49	252,14	134,76	1.342,69

**Ek 7. Yıllar İtibariyle Yüksek Öğretim Kurumları Harcamalarının Kalemler
Bazında Toplam Harcamalarına Oranı**

% ORAN	1994				1995				1996				1997				1998			
	P	DC	Y	T	P	DC	Y	T	P	DC	Y	T	P	DC	Y	T	P	DC	Y	T
YÖK	15	19	57	9	8	13	77	1	6	8	86	0	21	6	72	1	52	16	26	6
Ankara	73	8	11	8	70	9	13	9	70	8	10	12	70	7	12	11	72	7	9	11
ODTÜ	61	12	12	14	68	13	6	14	58	11	10	21	57	10	12	21	58	13	9	21
Hacettepe	71	13	7	9	71	13	6	10	70	9	11	10	61	10	16	13	67	9	12	11
Gazi .	60	7	26	7	61	10	17	11	60	8	20	12	59	8	21	12	63	9	15	13
İstanbul	75	11	6	7	70	11	5	14	71	9	6	14	70	11	7	12	70	10	8	12
İTÜ.	67	11	13	9	64	14	8	14	58	11	14	17	54	12	20	13	60	13	12	14
Boğaziçi	51	12	21	16	52	15	13	20	45	11	24	21	50	12	18	19	50	12	19	19
Marmara	64	9	19	8	67	11	13	10	62	10	15	13	59	11	17	13	62	12	14	12
Yıldız	68	10	10	12	68	11	4	17	61	11	9	18	57	11	14	18	57	13	14	17
M.Sinan	73	9	11	8	75	10	3	13	66	10	12	12	68	8	14	10	62	8	21	9
Ege	76	6	9	9	76	6	7	11	73	5	9	13	69	5	14	12	70	6	14	11
DEÜ	65	7	19	10	63	8	16	12	67	7	12	15	63	6	19	11	64	7	16	13
Trakya	59	5	28	8	63	5	20	12	61	5	22	12	50	5	37	8	58	6	27	10
Uludağ	62	9	19	9	58	10	23	9	59	11	15	16	59	10	18	12	58	13	16	13
Anadolu	41	10	21	28	44	10	11	36	42	8	9	41	48	8	8	36	45	7	8	40
Selçuk	64	12	18	6	58	12	22	8	57	12	21	10	55	11	27	8	60	13	19	7
Akdeniz	35	4	60	2	42	5	45	8	45	4	43	8	47	6	42	6	54	5	34	6
Erciyes	63	11	21	5	66	12	13	9	55	10	24	10	60	10	21	9	57	10	23	9
Cumhuriyet	63	9	24	4	68	12	14	6	63	9	21	8	56	8	28	8	59	10	23	8
Çukurova	73	8	13	5	75	10	10	5	70	8	12	9	68	8	17	8	64	9	20	7
19 Mayıs	55	13	26	6	53	14	24	9	61	13	15	11	59	11	19	10	59	13	16	12
KTÜ	49	7	24	19	60	9	16	16	62	8	17	13	60	8	22	10	61	11	18	11
Atatürk	68	12	15	5	70	15	8	7	68	13	11	8	69	14	10	7	66	15	12	7
İnönü	34	6	59	2	30	5	62	3	30	5	62	3	43	11	43	3	52	12	33	3
Fırat	57	10	27	5	64	10	19	7	59	9	24	8	58	9	25	8	56	9	29	5
Dicle	69	9	18	4	74	10	11	5	63	8	24	5	60	9	27	4	64	9	23	3
100.Yıl	61	9	25	5	65	10	19	6	63	9	23	6	61	9	25	5	65	9	22	4
Gaziantep	57	9	29	6	52	8	35	6	53	7	34	7	47	7	40	6	49	7	38	7
Harran	67	8	19	7	67	9	19	5	66	6	24	4	60	4	32	3	58	5	34	3
SDÜ.	50	10	28	13	59	12	18	10	54	10	29	8	49	9	32	10	56	12	23	9
A.Menderes	57	9	27	6	64	7	25	4	54	5	34	7	45	4	45	5	55	6	33	6
Karaelmas	64	6	26	4	64	7	23	7	51	7	35	8	47	4	43	6	44	5	46	6
Mersin .	56	11	24	8	71	7	14	8	49	4	37	10	52	5	35	9	50	6	36	8
PAÜ	58	10	20	12	63	9	19	9	57	7	23	13	47	7	26	20	44	8	30	18
Balıkesir	61	13	14	13	60	14	15	12	54	11	22	13	54	9	25	12	51	12	29	8
Sakarya	68	8	18	7	66	9	18	7	58	11	24	8	51	11	28	10	48	14	28	9
C.Bayar	59	8	24	8	65	8	18	9	57	7	26	10	46	7	39	8	51	10	31	9
İ. Baysal	53	10	28	8	62	8	19	11	46	6	35	13	44	6	41	9	47	7	36	10
M. Kemal	54	8	25	13	65	11	16	9	52	9	24	15	49	7	37	7	45	8	39	8
A. Kocatepe	68	13	15	5	65	10	16	9	53	9	28	9	55	8	27	10	52	11	27	10
Kafkas	69	9	20	2	67	8	23	2	57	6	34	2	51	5	41	3	46	6	44	4
Ç. 18 Mart	60	6	19	15	61	8	24	8	51	5	33	11	46	5	42	7	51	7	33	10
D.Pınar	55	10	16	19	63	15	14	8	46	13	31	9	46	11	33	11	41	19	28	12
Muğla	51	11	18	19	60	14	19	7	51	11	30	7	48	11	33	8	41	11	41	8
S.İmam	80	8	9	3	72	10	14	5	58	7	27	8	51	6	38	5	47	7	41	6
Kırıkkale	60	11	16	13	69	10	18	4	47	7	36	10	45	6	42	6	52	8	36	4
Gebze Ens.	42	6	21	30	63	6	25	6	44	4	23	29	36	4	37	23	33	4	44	18
İzmir Ens.	34	4	56	6	55	8	20	16	42	8	47	3	37	8	52	3	34	8	53	6
Niğde	54	10	19	17	56	12	22	9	53	12	26	10	54	14	25	7	48	17	28	7
G.O. Paşa	64	9	16	12	68	11	13	8	54	7	28	12	52	8	33	8	51	9	33	8
Kocaeli	58	11	24	7	59	11	23	6	59	13	20	9	57	10	24	9	56	12	25	7
Osmangazi	62	12	19	6	66	10	18	6	64	8	21	8	60	9	25	7	57	9	27	7
Galatasaray	24	19	41	16	41	16	26	17	43	11	33	13	36	9	48	7	38	9	46	8
YÖK Ve Ün.	62	10	19	9	63	10	16	11	59	9	20	12	58	9	22	11	59	10	20	11
Katma Bütçe Top.	37	4	51	7	49	5	34	11	44	5	41	10	40	6	44	10	44	7	41	8

% ORAN	1999				2000				2001				2002				2003			
	P	DC	Y	T	P	DC	Y	T	P	DC	Y	T	P	DC	Y	T	P	DC	Y	T
YÖK	54	16	26	4	60	21	10	8	58	19	17	6	57	20	16	7	69	21	6	5
Ankara	73	7	8	13	70	7	9	14	72	7	8	13	68	8	11	12	71	8	10	11
ODTÜ	60	13	7	19	57	16	7	21	57	17	7	20	55	20	10	16	57	17	10	16
Hacettepe	70	9	10	12	67	9	10	13	67	10	10	13	66	12	12	10	61	10	21	8
Gazi .	62	9	11	18	63	11	14	12	64	11	14	11	63	13	14	10	64	12	15	9
İstanbul	75	8	4	13	70	8	8	14	73	8	7	13	71	8	9	13	76	8	5	11
İTÜ.	63	13	11	13	60	14	10	16	60	13	10	17	54	17	19	9	54	15	25	7
Boğaziçi	52	12	16	20	45	12	23	20	42	15	23	20	44	20	22	14	49	21	16	14
Marmara	65	12	11	13	61	11	12	16	63	10	12	15	64	10	13	12	64	12	11	14
Yıldız	58	13	13	16	52	12	19	17	55	14	14	17	54	14	19	13	53	14	21	11
M.Sinan	64	8	18	10	59	7	21	14	59	7	24	10	55	7	27	11	60	8	24	8
Ege	70	5	13	11	67	6	14	14	71	6	10	12	69	8	12	10	69	8	14	9
DEÜ	68	7	13	12	65	8	13	14	68	7	13	12	64	8	14	14	68	8	13	11
Trakya	60	6	24	10	57	6	26	11	63	6	20	11	58	6	26	9	67	7	15	11
Uludağ	62	13	11	14	59	13	15	12	58	14	15	13	58	16	13	12	59	17	13	12
Anadolu	51	8	6	36	47	8	7	38	45	8	5	42	52	11	6	31	42	8	4	46
Selçuk	61	15	16	7	59	15	19	7	58	15	18	9	57	17	19	7	62	20	10	7
Akdeniz	60	5	28	7	59	6	29	7	59	6	24	12	59	6	24	11	63	7	24	5
Erciyes	58	9	22	11	59	10	21	10	58	9	20	13	62	12	17	10	60	11	21	8
Cumhuriyet	64	11	18	7	62	10	22	7	66	9	19	6	63	10	20	6	66	11	15	8
Çukurova	69	8	15	8	67	9	16	9	69	10	13	8	66	13	15	6	69	13	12	6
19 Mayıs	59	13	16	13	56	12	19	12	60	12	16	12	59	12	18	11	61	11	17	10
KTÜ	64	10	14	12	59	11	18	13	61	10	17	12	62	11	16	11	66	13	11	10
Atatürk	66	15	12	7	65	17	10	8	63	19	9	9	60	19	14	7	62	20	10	7
İnönü	57	12	27	4	52	13	30	4	53	13	31	4	56	16	25	3	54	18	25	3
Fırat	65	10	19	6	56	10	29	6	60	9	24	6	58	11	22	10	56	11	27	6
Dicle	68	10	19	4	62	10	23	6	63	10	22	6	61	11	24	4	64	12	20	5
100.Yıl	65	9	20	5	63	10	22	6	66	9	20	5	61	10	24	5	68	11	15	5
Gaziantep	55	7	30	8	50	7	36	7	55	9	29	7	52	11	33	4	50	10	37	4
Harran	60	5	31	4	52	6	38	4	54	5	37	4	44	5	47	3	51	7	37	4
SDÜ.	53	13	21	13	49	13	26	12	52	14	21	13	51	15	25	10	57	13	21	9
A.Menderes	55	5	32	9	42	4	48	6	48	5	41	6	48	6	41	5	51	6	38	5
Karaelmas	51	5	37	7	42	6	42	10	48	7	36	9	42	8	41	9	54	9	28	8
Mersin .	56	7	29	8	53	7	33	7	56	6	29	8	51	7	33	9	57	7	29	7
PAÜ	53	10	28	9	47	9	35	9	47	9	35	10	46	10	37	7	54	12	28	6
Balıkesir	51	11	26	12	46	10	33	11	45	9	37	9	43	12	35	11	49	14	28	9
Sakarya	43	12	37	8	33	10	49	8	45	17	25	13	45	18	24	13	46	19	24	11
C.Bayar	54	10	26	10	48	9	32	11	50	9	29	12	51	10	30	10	55	11	25	10
İ. Baysal	53	6	31	9	40	7	44	9	41	10	38	12	38	11	41	9	51	12	27	10
M. Kemal	49	9	33	9	40	9	42	10	40	8	42	10	40	9	44	7	46	11	34	9
A. Kocatepe	51	13	25	12	46	12	32	10	44	12	34	11	42	12	36	9	49	13	28	10
Kafkas	41	5	35	18	27	5	37	31	30	5	38	27	32	8	48	12	40	11	43	6
Ç. 18 Mart	52	9	29	10	46	9	35	10	46	10	32	12	45	10	36	8	52	12	27	9
D.Pınar	43	19	24	14	39	16	30	15	37	22	27	14	37	17	33	13	41	22	24	13
Muğla	43	12	37	8	43	14	35	8	42	13	35	10	41	15	35	9	47	17	26	10
S.İmam	56	8	31	5	47	8	40	5	46	7	41	5	44	8	44	5	51	9	35	5
Kırıkkale	51	9	36	4	43	9	43	5	59	12	22	7	43	9	43	4	55	10	31	4
Gebze Ens.	43	6	42	9	27	6	51	17	24	6	59	11	26	8	49	17	34	9	49	7
İzmir Ens.	42	8	42	9	33	9	49	9	37	8	44	10	33	11	54	2	40	12	44	4
Niğde	49	17	26	8	47	18	28	8	47	16	29	8	43	15	35	8	50	13	28	9
G.O. Paşa	58	8	24	10	45	8	38	9	44	9	38	9	43	9	42	5	52	10	27	11
Kocaeli	51	9	33	6	40	10	44	6	36	8	49	7	41	11	43	5	36	10	49	5
Osmangazi	61	9	20	10	57	10	23	10	57	10	25	8	56	12	24	9	57	11	24	8
Galatasaray	47	10	30	13	44	12	34	10	45	11	34	10	43	14	35	7	51	15	24	10
YÖK Ve Ün.	62	10	17	12	57	10	20	12	59	10	19	12	57	12	21	10	59	12	19	10
Katma Bütçe Top.	49	7	35	9	47	7	37	10	43	7	40	10	41	7	43	10	46	8	39	8

EK 8: Yatırım Harcamalarının Yüzde Değişimi

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	1994-2003
Y.Ö.K.	127	103	-73	-86	5	-68	53	2	-67	-97
Ankara Üniv.	22	-15	44	-21	-8	10	-19	69	-13	42
Orta Doğu Tek. Üniv.	-61	126	48	-27	-10	-7	-4	69	-1	28
Hacettepe Üniv.	-20	114	91	-26	-15	-6	-8	39	94	382
Gazi Üniv.	-35	31	36	-32	-13	18	1	16	12	5
İstanbul Üniv.	-16	47	33	10	-52	116	-23	42	-45	12
İstanbul Tek.Üniv.	-37	95	88	-47	-5	-7	-6	129	34	211
Boğaziçi Üniv.	-40	131	-16	3	-6	37	6	2	-32	14
Marmara Üniv.	-31	36	43	-22	-18	11	-7	21	-14	-8
Yıldız Üniv.	-60	196	87	9	8	50	-34	65	25	432
Mimar Sinan Üniv.	-73	375	47	56	-12	15	7	31	-15	250
Ege Üniv.	-21	49	92	-5	4	0	-31	40	14	146
Dokuz Eylül Üniv.	-11	-18	113	-13	-16	0	-12	37	-10	22
Trakya Üniv.	-29	39	143	-34	0	9	-33	64	-46	4
Uludağ Üniv.	28	-28	43	-12	-22	31	-4	1	-3	12
Anadolu Üniv.	-49	-4	0	11	-29	17	-20	11	-13	-65
Selçuk Üniv.	34	8	59	-30	-5	15	-6	25	-44	15
Akdeniz Üniv.	-36	7	16	-20	-12	0	-13	13	5	-43
Erciyes Üniv.	-37	151	6	19	7	-12	0	-13	37	121
Cumhuriyet Üniv.	-42	83	76	-17	-18	12	-16	16	-27	1
Çukurova Üniv.	-29	52	68	27	-19	1	-26	33	-18	54
19 Mayıs Üniv.	-7	-31	56	-10	6	21	-24	30	3	18
Karadeniz Tek. Üniv.	-43	17	57	-20	-11	23	-10	5	-34	-43
Atatürk Üniv.	-52	72	5	31	11	-20	-20	86	-28	8
İnönü Üniv.	22	17	-41	-28	-14	12	3	-15	12	-42
Fırat Üniv.	-33	52	31	25	-34	60	-21	2	30	84
Dicle Üniv.	-43	176	34	-20	-8	23	-10	21	-20	67
100.Yıl Üniv.	-18	43	35	-12	7	2	-11	40	-41	12
Gaziantep Üniv.	30	8	56	-2	-17	31	-25	34	28	194
Harran Üniv.	18	68	78	9	-4	27	6	63	-24	514
Süleyman Demirel Üniv.	-37	134	63	-27	13	22	-24	43	-16	120
Adnan Menderes Üniv.	8	104	108	-34	8	95	-18	17	-5	478
Karaelmas Üniv.	-9	125	55	15	-19	31	-12	62	-39	242
Mersin Üniv.	-37	376	10	18	-8	23	-6	45	-8	450
Pamukkale Üniv.	19	80	80	33	-16	37	3	31	-28	474
Balıkesir Üniv.	17	94	38	25	-8	26	14	9	-23	338
Sakarya Üniv.	6	85	67	16	58	59	-65	12	2	278
Celal Bayar Üniv.	-22	112	120	-25	-8	27	-11	18	-16	184
Abant İzzet Baysal Üniv.	-35	185	54	-6	-10	80	-13	33	-40	204
Mustafa Kemal Üniv.	-35	124	87	18	-16	39	-4	25	-23	246
Afyon Kocatepe Üniv.	26	164	15	8	0	32	16	29	-17	574
Kafkas Üniv.	31	103	57	12	-9	37	-1	28	-16	517
Çanakkale 18 Mart Üniv.	47	114	73	-19	-8	23	-5	33	-26	361
Dumlupınar Üniv.	-4	221	12	-4	-9	21	-11	37	-29	219
Muğla Üniv.	3	138	39	62	-5	-12	6	22	-26	343
Sütçü İmam Üniv.	57	180	106	29	-29	41	12	27	-27	1.110
Kırıkkale Üniv.	9	279	47	-21	10	37	-61	216	-34	478
Gebze Yük.Tek.Ens.	-10	49	121	36	-20	68	19	-6	-16	411
İzmir Yük. Tek. Ens.	-78	316	49	10	-27	39	-17	77	-26	66
Niğde Üniv.	33	50	27	31	-1	3	-2	38	-27	234
G.Osman Paşa Üniv.	-17	194	34	8	-33	86	-4	36	-39	250
Kocaeli Üniv.	34	15	57	18	68	65	25	-14	47	1.139
Osmangazi Üniv.	-3	41	50	19	-23	12	6	7	6	152
Galatasaray Yük. Öğr.Kr.	21	77	137	6	-36	18	-1	23	-36	217

EK 9: Transfer Harcamalarının Yüzde Değişimi

(Milyar TL)	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	1994-2003
Yüksek Öğretim Kur.	-72	-48	2	80	-33	76	-38	43	-43	-84
Ankara Üniv.	16	45	11	-1	23	10	-20	10	-8	104
Orta Doğu Tek. Üniv.	-15	101	19	1	-2	10	-9	-10	6	89
Hacettepe Üniv.	15	10	84	-22	9	4	-7	-7	-19	46
Gazi Üniv.	50	25	26	4	61	-39	-8	12	-10	122
İstanbul Üniv.	89	11	6	-4	15	4	-18	15	-16	104
İstanbul Tek. Üniv.	56	44	0	-3	-3	15	3	-34	-26	22
Boğaziçi Üniv.	19	31	1	2	10	2	1	-23	-8	28
Marmara Üniv.	8	68	24	-9	14	24	-14	-13	20	159
Yıldız Üniv.	42	31	25	0	9	9	-5	-5	-9	126
Mimar Sinan Üniv.	52	20	-3	1	13	31	-31	20	-31	50
Ege Üniv.	26	31	19	-15	17	16	-19	-1	-11	62
Dokuz Eylül Üniv.	32	33	0	21	-1	14	-24	51	-28	97
Trakya Üniv.	42	20	5	9	16	4	-7	2	7	135
Uludağ Üniv.	3	95	-8	10	12	-15	6	6	4	131
Anadolu Üniv.	25	36	-7	26	-12	10	12	-31	98	194
Selçuk Üniv.	55	48	-6	-6	12	-6	23	-11	8	154
Akdeniz Üniv.	266	3	-11	-1	29	-1	69	2	-47	290
Erciyes Üniv.	81	69	8	5	43	-15	30	-23	-5	299
Cumhuriyet Üniv.	31	58	46	-8	0	-15	-10	12	20	185
Çukurova Üniv.	-4	101	3	1	12	10	-7	-13	-3	91
19 Mayıs Üniv.	48	23	17	24	23	-6	-10	3	-2	178
Karadeniz Tek. Üniv.	-30	-7	-3	2	20	3	-5	1	-13	-33
Atatürk Üniv.	39	28	1	4	15	5	8	-4	0	134
İnönü Üniv.	85	8	-16	-4	33	11	-16	-2	10	114
Fırat Üniv.	42	24	28	-25	11	-2	8	67	-28	139
Dicle Üniv.	9	29	12	-28	22	53	-5	-25	20	82
100.Yıl Üniv.	20	24	-4	-7	27	18	-15	1	12	90
Gaziantep Üniv.	10	28	17	17	33	-14	-7	-20	-4	59
Harran Üniv.	-20	18	12	-21	48	17	6	-6	40	101
Süleyman Demirel Üniv.	-24	14	76	-3	65	-8	9	-12	-1	114
Adnan Menderes Üniv.	-23	172	7	11	54	-11	-4	-6	7	231
Karaelmas Üniv.	60	69	5	-5	25	66	-13	53	-16	525
Mersin Üniv.	7	118	7	1	19	-2	22	31	-21	273
Pamukkale Üniv.	2	110	138	4	-57	8	20	-8	-20	115
Balıkesir Üniv.	0	50	11	-32	54	-10	-12	36	-16	57
Sakarya Üniv.	7	50	83	0	15	18	8	9	-4	350
Celal Bayar Üniv.	18	51	25	-1	31	11	13	-7	-5	220
Abant İzzet Baysal Üniv.	23	86	-8	15	-3	31	29	-3	-2	277
Mustafa Kemal Üniv.	-31	156	-40	24	13	16	-3	-16	29	79
Afyon Kocatepe Üniv.	114	62	25	8	30	-8	13	6	8	627
Kafkas Üniv.	-11	57	46	85	372	114	-14	-56	-49	624
Çanakkale 18 Mart Üniv.	-38	107	-13	48	8	-2	22	-18	19	107
Dumlupınar Üniv.	-57	69	32	19	23	6	-2	0	2	48
Muğla Üniv.	-66	62	46	26	10	-9	25	9	20	69
Sütçü İmam Üniv.	114	121	-13	60	-26	19	4	9	-7	504
Kırıkkale Üniv.	-71	406	-22	-46	25	30	20	-10	-9	0
Gebze Yük.Tek.Ens.	-85	677	10	-10	-60	163	-31	65	-62	-47
İzmir Yük. Tek. Ens.	78	-66	38	90	45	27	0	-65	65	69
Niğde Üniv.	-40	37	-6	19	25	-10	2	4	2	12
G.Osman Paşa Üniv.	-31	112	-28	11	11	11	-4	-30	98	94
Kocaeli Üniv.	30	86	27	-5	4	33	32	-29	14	329
Osmangazi Üniv.	13	51	10	15	36	1	-22	25	-2	183
Galatasaray Yük. Öğr.Kr.	105	0	-10	23	71	-23	-2	-11	27	232

ÖZGEÇMİŞ

1981 Muğla doğumlu Mustafa Kemal ALAŞAHİN, ilk, orta ve lise öğrenimini Denizli’de yaptıktan sonra, 1999 yılında Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bölümler Fakültesi Maliye Bölümünü kazanmış ve 2003 yılında buradan mezun olmuştur. Aynı yıl 2003 Güz döneminde Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı Maliye Programında Yüksek Lisans öğrencisi olarak öğrenim görmeye hak kazanmış ve 2004 yılında yüksek lisans tez aşamasına geçmiştir. 2005 yılında Maliye Bakanlığının açmış olduğu Vergi Denetmen Yardımcılığı sınavını kazanarak yaklaşık 7 ay Ankara’da Vergi Denetmen Yardımcısı olarak görev yapmıştır. Halen T.C. Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı Mersin Vergi Dairesi Başkanlığında Vergi Denetmen Yardımcısı olarak görevini sürdürmektedir